

မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင်
နိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု
မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏
ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းနှင့် ပို့ကုန်အလားအလာအား
သုတေသနပြုလေ့လာခြင်း

ဦးစိုးဝင်းမောင် (စိုက်ပျိုးစီးပွားပညာရှင်) နှင့် အဖွဲ့

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ

မာတိကာ

အကျဉ်းချုပ်vii

Abstractviii

၁။ နိဒါန်း: ၁

၁.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် ပဲတီစိမ်း၏ အရေးပါမှု..... ၁

၁.၂။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပပို့ကုန် ဈေးကွက်တွင် ပဲတီစိမ်း၏ အရေးပါမှု..... ၃

၁.၃။ မဲခေါင်-လန်ချန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အခန်းကဏ္ဍများ ၄

၁.၄။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအကြား ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ၆

၂။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက် ၈

၂.၁။ သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ၈

၂.၂။ သုတေသနတွင် ဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများ ၈

၂.၃။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း၏ မျှော်မှန်းရလဒ်များ ၉

၃။ သုတေသန ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများ.....၁၀

၃.၁။ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ၁၀

၃.၂။ ကောက်ယူသော အချက်အလက်များ၁၀

၃.၃။ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ၁၁

၃.၄။ သုတေသနအဖွဲ့ဝင်များ.....၁၃

၃.၅။ သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ၁၃

၄။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ.....၁၅

၄.၁။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ တွက်ချက်မှုများ၁၅

၄.၂။ အဓိက စိုက်ပျိုးသည့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ၁၆

၄.၃။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပိုလျှံမှု၁၇

၄.၄။ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများ.....၁၈

၅။ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ပို့ကုန်အလားအလာများ ၂၁

၅.၁။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပဈေးကွက်များ ၂၁

၅.၂။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် ပဲတီစိမ်း၏ ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ..... ၂၄

၅.၃။ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများနှင့် Nominal Protection Rate (NPR) ၂၅

၅.၄။ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ ၂၇

၅.၅။ ပဲတီစိမ်းပို့ကုန် ကုန်သွယ်မှုအလားအလာ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ခြင်း ၂၉

၅.၆။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage (RCA) and Revealed Symmetric Comparative Advantage-RSCA).....၃၀

၆။ ထုတ်ကုန်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ..... ၃၂

၆.၁။ အဓိကကုန်သွယ်သည့် နိုင်ငံများနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက်ရှယ်ယာများ..... ၃၂

၆.၂။ ပြည်တွင်းဈေးကွက်နှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား၃၃

၆.၃။ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက် (ထုတ်လုပ်သူ-ပြည်တွင်းဈေး-ပို့ကုန်)၃၄

၆.၄။ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ (SWOT analysis).....၃၅

၇။ သုံးသပ်တင်ပြချက်များ၃၈

(က) စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၃၈

(ခ) ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု၃၈

(ဂ) ပြည်တွင်းစားသုံးမှု၃၉

(ဃ) ပြည်ပတင်ပို့မှု၄၀

(င) ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု ၄၁

(စ) ပို့ကုန်အလားအလာ ၄၁

(ဆ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး ၄၂

၈။ မူဝါဒထောက်ခံချက်များ ၄၃

(က) အခြေခံအဆောက်အအုံ ၄၃

(ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ..... ၄၄

(ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း..... ၄၄

(ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ၄၅

(င) မူဝါဒဖော်ဆောင်မှု ၄၅

(စ) မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းများ ၄၆

၉။ ကိုးကားချက်များ ၄၇

ပုံများ

- ပုံ (၁) နှစ်ကာလအလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပြောင်းလဲလာပုံ၂
- ပုံ (၂) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှု (စီးပွား/ကူးသန်း)..... ၆
- ပုံ (၃) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း နှစ်အလိုက်ထွက်ရှိမှု၁၆
- ပုံ (၄) ပဲတီစိမ်းအဓိက တိုင်းဒေသကြီးများ၏ စိုက်ဧရိယာ အခြေအနေ၁၇
- ပုံ (၅) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) လက္ခဏာဈေးနှုန်းများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)..... ၂၆
- ပုံ (၆) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ထုတ်လုပ်မှုအခြေအနေ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ)..... ၂၇
- ပုံ (၇) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) အထွက်နှုန်းအခြေအနေ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ)..... ၂၈
- ပုံ (၈) မြန်မာနှင့်အာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ) ၂၈
- ပုံ (၉) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ဝယ်ယူတင်သွင်းသော နိုင်ငံများရှိ ဈေးကွက်ဝေစု အချိုးများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)..... ၃၂

ဇယားများ

ဇယား (၁) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲမျိုးစုံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် ပဲတီစိမ်းပါဝင်မှု ၃

ဇယား (၂) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲမျိုးစုံ ပြည်ပတင်ပို့မှုတွင် ပဲတီစိမ်း၏ အရေးပါမှု ၄

ဇယား (၃) သုတေသန ဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ.....၁၄

ဇယား (၄) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း နှစ်အလိုက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၁၅

ဇယား (၅) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၁၆

ဇယား (၆) ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၂

ဇယား (၇) ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) တင်ပို့မှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၃

ဇယား (၈) မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ကို အများဆုံး တင်သွင်းသော အာရှ နိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၄

ဇယား (၉) ပဲတီစိမ်းတစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၂၅

ဇယား (၁၀) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) Nominal Protection Rate (NPR) (၂၀၂၃ ခုနှစ်)..... ၂၆

ဇယား (၁၁) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားအာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်း (HS: ၀၇၁၃၃၁) ၏ အရည် အသွေးနှင့် ဈေးနှုန်းတန်ဖိုး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (FOB Price)..... ၂၉

ဇယား (၁၂) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HSC: ၀၇၁၃၃၁) ၏ ပို့ကုန်ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ (Trade Potential) (၂၀၂၃ ခုနှစ်)၃၀

ဇယား (၁၃) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ၏ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် (RCA and RSCA)၃၁

ဇယား (၁၄) SWOC Analysis.....၃၇

နောက်ဆက်တွဲများ

- နောက်ဆက်တွဲ (က) တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)၄၈
 တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)၄၉
 တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)၅၀
- နောက်ဆက်တွဲ (ခ) ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ခန့်မှန်း ပိုလျှံမှုအခြေအနေ (၂၀၂၃-၂၀၂၄ ခုနှစ်)၅၁
- နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) လက္ခဏာဈေးနှုန်းများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်) ၅၂
- နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ နှစ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ထုတ်လုပ်မှု.....၅၃
- နောက်ဆက်တွဲ (င) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) အထွက်နှုန်း၅၄
- နောက်ဆက်တွဲ (စ) မြန်မာနှင့်အာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: ၀၇၁၃၃၁) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း.....၅၅
- နောက်ဆက်တွဲ (ဆ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေးစီမံကိန်း စစ်တမ်း မေးခွန်းလွှာ (ဌာနဆိုင်ရာ).....၅၆

ဤသုတေသနစာတမ်းကို မဲခေါင်-လန်ချန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေ (၂၀၂၃) အစီအစဉ်၏ “မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင်နိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း” မှ ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသုတေသနစာတမ်းတွင် ပါရှိသော အချက်အလက်များ၊ သုံးသပ်ချက်များသည် သုတေသနပညာရှင်အဖွဲ့၏ အလုံးစုံ တာဝန်ယူမှုဖြင့် ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များကို ကောက်ယူဆန်းစစ်၍ သုတေသနပြု ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပြီး မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကိုမှ ကိုယ်စားပြု ရေးသားထားခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အကျဉ်းချုပ်

ဤသုတေသနသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိက လယ်ယာထွက်ကုန်တစ်ခုဖြစ်သည့် ပဲတီစိမ်း (Vigna radiata) သီးနှံ၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို သုံးသပ်လေ့လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ပဲတီစိမ်းသည် စိုက်ဧရိယာအရ စပါးနှင့်နှမ်းပြီးလျှင် တတိယအများဆုံး စိုက်ပျိုးနေသည့် သီးနှံဖြစ်ပြီး ပို့ကုန်ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း (၄၀၀) ခန့် နှစ်စဉ်ရှာဖွေပေးနေသည့် အရေးကြီးသီးနှံတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယခုသုတေသနကို မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ကုန်သွယ်မှု တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး၊ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအား မြှင့်တင်ရေးတို့အတွက် မူဝါဒ အကြံပြုချက်များ ဖော်ထုတ်ရန်၊ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန် ချောမွေ့စေရေးအတွက် မဲခေါင်-လန်ချန်းနိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အထောက်အကူပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန် (၁.၈၇) သန်း အထိ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး ပဲခူး၊ စစ်ကိုင်းနှင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတို့မှာ ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်ရာ အဓိက ဒေသကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ လက်ရှိတွင် တရုတ်၊ ဗီယက်နမ်၊ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများသို့ အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိရာ ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာမက ပဲတီစိမ်း အခွံချွတ်/အခွံပါ အလုံးနှင့် ခွဲခြမ်းစသည့် တန်ဖိုးမြင့် ထုတ်ကုန်များကိုပါ တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများသို့ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်ရန် ပဲတီစိမ်းများကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်ကပင် စတင်တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင် နိုင်စွမ်းအားတို့ကို Nominal Protection Rate (NPR), Revealed Comparative Advantage (RCA), Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA) တို့ဖြင့် ခန့်မှန်း တွက်ချက်ခဲ့ရာ “ပို့ကုန်အလားအလာ ကောင်းမွန်ကြောင်း၊ NPR အနေဖြင့် နိုင်ငံအများစုတို့တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကောင်းကြောင်း၊ RCA, SRCA ရလဒ်များအရ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များရှိကြောင်း”၊ ပဲတီစိမ်းကဏ္ဍတွင် ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးနည်းပညာ လိုအပ်ချက်၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်နှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများ စံချိန်မီမသုံးစွဲနိုင်မှု၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးရရှိနိုင်မှု၊ ပိုးမွှားရောဂါကျရောက်ဖျက်ဆီးမှု၊ ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှုနှင့် ဈေးကွက်တစ်ခုနှစ်ခုအပေါ်တွင်သာ မှီခိုမှု၊ အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုနှင့် ခေတ်မီ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲလုပ်ငန်းများ လိုအပ်မှု စသည့် စိန်ခေါ်မှုများရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ မူဝါဒထောက်ခံချက်များအဖြစ် (က) အခြေခံအဆောက်အဦများ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်ရန်၊ (ခ) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ထူထောင်ရန်၊ (ဂ) ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရန်၊ (ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆောင်ရွက်ရန်၊ (င) မူဝါဒများ စနစ်တကျ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ (စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများအဖြစ်- ပဲတီစိမ်းကို အရေးကြီးသီးနှံအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ ပဲတီစိမ်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ဇီဝလုံခြုံရေးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန် အဆိုပြုတင်ပြထားပါသည်။

အဓိကဝေါဟာရများ။ ပဲတီစိမ်း၊ ပို့ကုန်အလားအလာ၊ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့ရေး၊ NPR၊ RCA၊ RSCA၊ LMC

Abstract

This study examines the export potential and market competitiveness of mung beans (*Vigna radiata*) in Myanmar, a crop that holds significant importance in the country's agricultural and economic sectors. As the third most widely cultivated crop after rice and sesame, mung beans contribute substantially to foreign exchange earnings, accounting for approximately USD 400 million annually. This research was conducted with the objectives of formulating policy recommendations to enhance the development of Myanmar's mung bean trade, explore export potential, and improve competitiveness, as well as to support cooperation with Mekong-Lancang countries to facilitate smoother and more efficient trade.

Using a combination of literature review, field surveys, key informant interviews, and statistical analysis, the study evaluates Myanmar's competitiveness in the global mung bean market. Analytical tools such as the Nominal Protection Rate (NPR), Trade Potential Index, and Revealed Comparative Advantage (RCA and RSCA) were employed to assess price competitiveness and trade capacity. Findings indicate that while Myanmar enjoys a favorable comparative advantage and substantial surplus production, the sector faces notable challenges, including a lack of value-added processing, limited technological adoption, and dependency on raw exports. According to the research, the main challenges currently facing the mung bean sector include: the need for modern farming technologies, limited access to quality seeds and standardized agricultural inputs, the impacts of climate change and limited irrigation access, crop damage caused by pests and diseases, price instability and overreliance on only one or two markets, and difficulties in maintaining product quality and the lack of modern processing and milling facilities.

Based on these findings, the following policy recommendations have been proposed: (a) Develop essential infrastructure, (b) Establish a dedicated Myanmar Mung Bean Organization, (c) Build the capacity of stakeholders involved, (d) Promote investment in technology and finance, (e) Implement systematic and well-structured policies, and (f) Adopt strategic approaches such as designating mung beans as a priority crop, enhancing its role in the agricultural sector, ensuring biosecurity, and promoting long-term sustainability and market-driven economic systems.

Key Words: Mung Bean, Export Potential, Market Competitiveness, Trade Facilitation, NPR, RCA, RSCA, LMC

၁။ နိဒါန်း

“ပဲတီစိမ်း” (Vigna radiata) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လက်ရှိ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် သီးနှံများ အားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးသည့် ဧရိယာအားဖြင့် စပါးနှင့် နှမ်းသီးနှံတို့ပြီးလျှင် တတိယမြောက် အများဆုံး ကျယ်ပြန့်စွာ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် သီးနှံဖြစ်သည့်အပြင် ပို့ကုန်တင်ပို့မှုအနေဖြင့်လည်း မြန်မာ့လယ်ယာ ပို့ကုန်များ၌ ဦးဆောင်ကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည့် ပဲမျိုးစုံပို့ကုန်များအနက် မတ်ပဲသီးနှံပြီးလျှင် နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ ဒုတိယအများဆုံး ရှာဖွေပေးနေသည့် အရေးကြီးသီးနှံလည်း ဖြစ်သည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးစနစ်ကို “စီမံကိန်းစီးပွားရေးစနစ်” မှ “ဈေးကွက် စီးပွားရေးစနစ်”သို့ စတင်ပြောင်းလဲ ကျင့်သုံးချိန်ကပင်စတင်၍ မြန်မာ့ပဲမျိုးစုံ ပြည်ပတင်ပို့မှုများ အရှိန် အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်လာခဲ့ရာ ထိုစဉ်ကပင် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတို့သည် အများဆုံး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် ပြည်ပတင်ပို့သော ပဲများအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်မှာ ယနေ့ထိတိုင်ပင် ဖြစ်သည်။

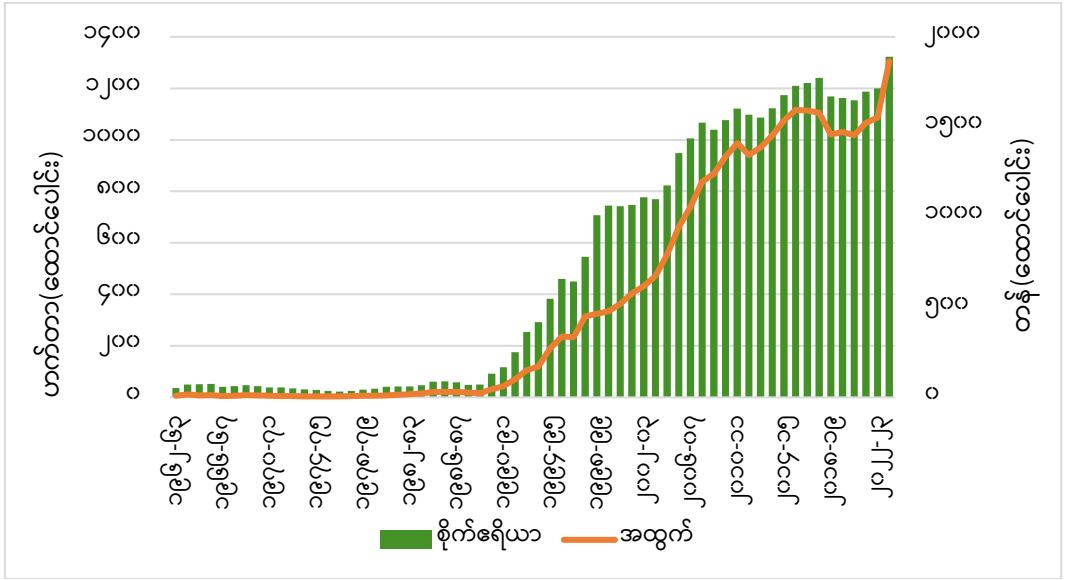
မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနများ၊ လေ့လာမှုများကို နယ်ပယ်အသီးသီး၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြပြီးဖြစ်သော်လည်း ယခုလေ့လာမှုမှာ ပဲတီစိမ်း၏ “ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း (Market Competitiveness)” နှင့် “ကုန်သွယ်မှုအလားအလာများ (Trade Potential)” ကို ဦးတည်လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤလေ့ လာမှုကို “မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင် နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း (Improvement of Agriculture Trade Facilitation to Encourage Supply Chain of Myanmar’s Agricultural Products in Collaboration with LMC Countries)” အစီအစဉ်အရ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၁.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် ပဲတီစိမ်း၏ အရေးပါမှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခြေအနေမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်၊ နှစ်ကုန်ခန့်မှန်းခြေ စာရင်းများအရ တစ်မျိုးသားလုံး၏ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုတန်ဖိုး (GDP) မှာ နှစ်အလိုက်ဈေးနှုန်းများဖြင့် ကျပ်ဘီလီယံ (၁၄၀,၁၈၄)၊ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ပုံမှန်ဈေးနှုန်းအရ ကျပ်ဘီလီယံ (၉၄,၀၇၀) ရှိပြီး၊ တိုးတက်မှုနှုန်း (၃.၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်။ လယ်ယာကဏ္ဍ (သားငါးနှင့် သစ်တောမပါ) ၏ ပါဝင်မှုအချိုး (၁၅.၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိကာ တိုးတက်မှုနှုန်းမှာ (၄.၆) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည် (၂၀၂၄-၂၅ ဘဏ္ဍာနှစ် အမျိုးသားစီမံကိန်း ဥပဒေ)။ အမေရိကန်ဒေါ်လာ တန်ဖိုးအားဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် လက်ရှိဈေးဖြင့် (၆၆,၇၅၇) သန်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်ဈေးဖြင့် (၆၃,၇၅၇) သန်းရှိပြီး နှစ်စဉ်တိုးတက်မှုရာခိုင်နှုန်း (၁.၀) ရှိသည် (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ ၂၀၂၅)။

ပဲတီစိမ်းသီးနှံအနေဖြင့် စိုက်ဧရိယာ ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပြီး ပို့ကုန်ဝင်ငွေ ရှာဖွေပေးသည့် အဓိကသီးနှံ တစ်ခု ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ နိုင်ငံအတွင်း သီးနှံစုံ စုစုပေါင်းစိုက်ဧရိယာ ဟက်တာ (၂၀.၈) သန်းရှိသည့်အနက် (၆.၄) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သော ဟက်တာ (၁.၃) သန်းအထိ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အားလုံး၌ ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ထွက်ရှိ

သည်များကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ ပဲခွဲစက်လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ပြည်ပ သို့တင်ပို့ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ရရှိစေခြင်း၊ ပြည်ပတင်ပို့ခြင်းမှ တစ်နှစ် ပျမ်းမျှ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း (၄၀၀) ခန့် ရှာဖွေပေးလျက်ရှိခြင်း စသည်ဖြင့် နိုင်ငံစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးမှုကို တိုက်ရိုက်ရော သွယ်ပိုက်၍ပါ အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည်။

ဇယားမြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန
ပုံ (၁) နှစ်ကာလအလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ပြောင်းလဲလာပုံ

ထို့ပြင် ပဲတီစိမ်းတွင် ကြွယ်ဝစွာပါရှိသော ပရိုတိန်း၊ သံခါတ်နှင့် ဗီတာမင်ခါတ်များကြောင့် အာဟာရ ခါတ်ပြည့်ဝရေးနှင့် အစားအစာလုံခြုံရေးကို အထောက်အကူပြုလျက် ရှိနေပြန်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် လည်း ပဲတီစိမ်းသည် ပဲမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်သည်နှင့်အညီ လေထုထဲမှ နိုက်ထရိုဂျင်ခါတ်ကို ရယူပေး (Nitrogen Fixation) နိုင်သဖြင့် ခါတ်မြေဩဇာ သုံးစွဲမှုများကို လျော့ချပေးနိုင်ခြင်း၊ မြေဆီလွှာကို ပိုမိုကောင်းမွန် အောင် ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ပေးနိုင်ခြင်း အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အကျိုးပြုလျက် နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အားပြည့်ထောက်ကူပေးလျက် ရှိသည်။

မြန်မာ့လယ်ယာကဏ္ဍ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုစနစ်တွင် ပဲတီစိမ်းကို ထည့်သွင်းစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် သီးနှံ အမယ်စုံ ခွဲခြားစိုက်ပျိုးမှု (Crop Diversification) ကို ဖြစ်ထွန်းစေပြီး စပါးနှင့် အခြား နေ့စဉ်စားသုံး သီးနှံ များအပေါ် မှီခိုအားထားနေရခြင်းများကို လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ကာ ယင်းသီးနှံများ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ပိုးမွှားရောဂါတို့ ကျရောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ စသည်တို့ကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ကြုံ တွေ့လာရပါက စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်တစ်လျှောက် ဆုံးရှုံးမှုများ လျော့နည်းသက်သာစေခြင်း၊ ဈေးကွက်မတည်ငြိမ်မှု၊ ဈေးနှုန်းကျဆင်းမှုဖြစ်ပေါ်ခြင်း အကျိုးဆက်များကိုလည်း လျော့ပါးသက်သာစေ မည်ဖြစ်ကာ နိုင်ငံစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပိုမိုတည်ငြိမ်လာစေနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဇယား (၁) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲခူးစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် ပဲတီစိမ်းပါဝင်မှု

စဉ်	ပဲမျိုးအမည်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်
		(ဟက်တာ-ထောင်)	(ဟက်တာ-ထောင်)	(တန်/ဟက်တာ)	(တန်-ထောင်)
၁	ပဲတီစိမ်း	၁,၃၂၃	၁,၃၁၆	၁.၄၂	၁,၈၆၅
၂	မတ်ပဲ	၉၉၃	၉၉၃	၁.၈၀	၁,၇၈၇
၃	ပဲစင်းငုံ	၄၃၉	၄၃၉	၁.၁၁	၄၈၆
၄	ကုလားပဲ	၃၉၆	၃၉၆	၁.၃၃	၅၂၇
၅	ဗိုလ်ကိတ်	၁၅၂	၁၅၂	၁.၃၄	၂၀၃
၆	ပဲလွမ်း	၁၄၁	၁၄၁	၁.၃၄	၁၈၈
၇	ပဲပုပ်	၁၃၉	၁၃၉	၁.၅၁	၂၁၀
၈	ပဲကြီး	၁၁၄	၁၁၄	၁.၂၂	၁၃၉
၉	စွန်တာပြာ	၉၁	၉၁	၁.၂၀	၁၁၀
၁၀	အခြားပဲများ	၄၉၇	၄၉၈	၁.၁၅	၅၇၄
စုစုပေါင်း		၄,၂၈၅	၄,၂၇၉	၁.၄၂	၆,၀၈၉

ဇာစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

၁.၂။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပပို့ကုန်ဈေးကွက်တွင် ပဲတီစိမ်း၏ အရေးပါမှု

ပဲတီစိမ်းသီးနှံမှာ စိုက်ပျိုးသည့်ဧရိယာများပြားခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ထွက်ရှိမှုပမာဏ များပြားခြင်း၊ ပဲမျိုးစုံ၏ ရာသီအလိုက် စိုက်ပျိုးမှုမှာ မိုးရာသီတွင် (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်၊ ဆောင်းရာသီတွင် (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့် ဖြစ်သော်လည်း ပဲတီစိမ်းကို မိုးရာသီ (၄၀) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဆောင်းရာသီ (၆၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြင့် တစ်နှစ်ပတ်လုံး စိုက်ပျိုးထွက်ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် ဒေသအသီးသီးရှိ ဈေးကွက်များတွင် အရေးပါသော ကုန်စည်တစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပဲတီစိမ်းအဓိက စိုက်ပျိုးထွက်ရှိရာ ပဲခူး၊ စစ်ကိုင်း၊ မကွေး၊ ရန်ကုန်၊ မန္တလေး၊ ဧရာဝတီ စသည့်ဒေသများတွင် တည်ရှိသောဈေးကွက်များမှာ ပဲတီစိမ်းအတွက် အရေးပါသော ပြည်တွင်းဈေးကွက်များ ဖြစ်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဈေးကွက်များ၌ ပဲတီစိမ်းကို ပဲပင်ပေါက်ဖောက်ရန်၊ ချက်ပြုတ်စားသုံးရန်၊ အစားအသောက်များ ပြုလုပ်ရန်၊ ပဲခွဲစက်များတွင် ကြိတ်ခွဲပြုပြင်ရန်နှင့် ပြည်ပသို့တင်ပို့ရန်တို့အတွက် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသည်။

ပြည်ပဈေးကွက်အနေဖြင့် တရုတ်၊ ဗီယက်နမ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ ဂျပန်၊ အီးယူနိုင်ငံများမှာ အရေးကြီးသောဈေးကွက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းဈေးကွက်များအနက် ပဲတီစိမ်းကို ပဲပင်ပေါက်ဖောက်ပြီး စားသုံးခြင်းတင်မကဘဲ စားသုံးမှုပုံစံ အမျိုးမျိုးဖြင့် စားသုံးမှုပမာဏများသော တရုတ်နိုင်ငံဈေးကွက်သည် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းများ အများဆုံးတင်ပို့ရသော ဈေးကွက်ဖြစ်သည်။ ပြည်ပတင်ပို့သည့် ပဲတီစိမ်းအများစုမှာ ကုန်ကြမ်းအဖြစ် တင်ပို့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း အခွံချွတ် အလုံး/အခြမ်း၊ အခွံပါ အလုံး/အခြမ်းအဖြစ် တင်ပို့ခြင်းများလည်း ရှိသည်။ အီးယူနိုင်ငံများ သို့တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်းအများစုမှာ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်ရန်အတွက် ဖြစ်သည်။

ဇယား (၂) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲခူးစိုက်ပျိုးရေးနှင့် မြေသေတ္တာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့၏ အရေးပါမှု

စဉ်	ပဲခူးအမည်	အမေရိကန်ဒေါ်လာ (သန်းပေါင်း)			တန်ချိန်		
		ပင်လယ် ရေကြောင်း	နယ်စပ်	ပေါင်း	ပင်လယ် ရေကြောင်း	နယ်စပ်	ပေါင်း
၁	မတ်ပဲ	၇၂၁.၉၁၁	၂.၉၉၆	၇၂၄.၉၀၇	၇၈၁.၂၂၉	၂.၇၂၁	၇၈၃.၉၄၉
၂	ပဲတီစိမ်း	၂၉၇.၉၅၃	၃၈.၉၄၀	၃၃၆.၈၉၃	၄၄၆.၇၈၂	၅၇.၁၈၉	၅၀၃.၉၇၁
၃	ပဲစဉ်းငုံ	၁၉၈.၆၄၃	-	၁၉၈.၆၄၃	၂၀၇.၅၉၆	-	၂၀၇.၅၉၆
၄	ပဲယင်း	၃၀.၉၀၈	၂၅.၈၈၃	၅၆.၇၉၁	၄၉.၀၄၆	၃၂.၃၀၂	၈၁.၃၄၇
၅	မြေထောက်ပဲ	၂၁.၄၇၈	၂၉.၀၁၂	၅၀.၄၉၀	၂၁.၃၅၈	၂၀.၈၁၆	၄၂.၁၇၅
၆	ပဲလွန်းဖြူ	၃၄.၀၆၇	၃.၄၁၁	၃၇.၄၇၈	၅၂.၅၁၀	၅.၅၆၀	၅၈.၀၇၀
၇	မြေပဲ	၁.၃၄၃	၂၃.၅၃၈	၂၄.၈၈၁	၁.၀၂၂	၁၆.၇၅၈	၁၇.၇၈၀
၈	ထောပတ်ပဲ	၁၅.၅၂၄	၈.၁၉	၂၃.၇၁၄	၁၅.၁၄၀	၇.၃၈၅	၂၂.၅၂၅
၉	ပဲပုပ်	၀.၂၀၀	-	၀.၂၀၀	၂၂၉	-	၂၂၉
၁၀	အခြားပဲများ	၂၀.၈၃၁	၉.၄၁	၃၀.၂၄၁	၂၇.၇၂၆	၁၄.၆၇၉	၄၂.၄၀၆
	စုစုပေါင်း	၁,၃၄၂.၈၅၈	၁၄၁.၃၈	၁,၄၈၄.၂၃၈	၁,၆၀၂,၆၃၈	၁၅၇,၄၁၀	၁,၇၆၀,၀၄၈

ခေတ်မြစ်။ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန

၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် စာရင်းများအရ ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှုမှာ တန်သန်းပေါင်း (၁.၈၇) ရှိပြီး၊ ပြည်ပ တင်ပို့မှု မက်ထရစ်တန်ထောင်ပေါင်း (၅၀၄)၊ တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၃၆.၉) သန်း ရှိသည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း ပဲတီစိမ်း အများဆုံး တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည့်နှစ်မှာ ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ် ဖြစ်ပြီး တန်ချိန်ထောင်ပေါင်း (၇၃၄)၊ တန်ဖိုးအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၅၅.၁) သန်း တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည်။

၁.၃။ မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အခန်းကဏ္ဍများ

“မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ်” ကို မဲခေါင်-လန်ချန်း မြစ်ဝှမ်းတစ်လျှောက်ရှိ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်၊ လာအို၊ မြန်မာ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသီးသီးရှိ ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို မြှင့်တင်နိုင်စေရန်၊ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှု ကွာဟချက်ကို လျှော့ချရန်၊ အာဆီယံ၏ အေးအတူပူအမျှ အသိုက်အဝန်း အတူတကွတည်ဆောက်ရေးကို ထောက်ပံ့ပံ့ပိုးရန်၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်၏ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ် ရည်မှန်းချက်များကို တိုးမြှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို တွန်းအားပေးရန် စသည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မဲခေါင်-လန်ချန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေဖြင့် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ရေအရင်းအမြစ်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေး၊ ကျေးလက်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊

သစ်တော၊ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေး၊ ခရီးသွားလာရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် သမရိုးကျမဟုတ်သော လုံခြုံရေးကဏ္ဍ စသည့် နယ်ပယ်ပေါင်းစုံတွင် စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ အထူးရန်ပုံငွေစီမံကိန်း စုစုပေါင်း (၁၁၈) ခုထိကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခွင့် ရရှိခဲ့သည်။

မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထူးရန်ပုံငွေ (၂၀၂၃) ဖြင့် “မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန် များ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ထောက်ပံ့ရေး လန်ချန်း-မဲခေါင်နိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ် မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်း (Improvement of Agriculture Trade Facilitation to Encourage Supply Chain of Myanmar’s Agriculture Products in Collaboration with LMC Countries)” ကို စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စီမံကိန်းဦးစီးဌာနက ၂၀၂၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အထိ (၂) နှစ်ကြာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

စီမံကိန်းအနေဖြင့် မြန်မာ-တရုတ် လယ်ယာသားငါးကဏ္ဍ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပလက်ဖောင်းအား လေ့လာခြင်း၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် ကုန်သည်ပွဲစားများအား နည်းပညာအကူအညီနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းသင်တန်းများ ပို့ချပေးခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအစီအစဉ်များ အကြံပြုပံ့ပိုးခြင်း လုပ်ငန်းများနှင့်အတူ ယခုလေ့လာသည့် ပဲတီစီမံအပါအဝင် ဆန်၊ ပြောင်း၊ ပဲပုပ်၊ ရေထွက်ပစ္စည်း၊ ဖရဲသီး စသည့် ကုန်စည်များ၏ ဈေးကွက်လေ့လာသုံးသပ်ပြီး ဈေးကွက်အခွင့်အလမ်း ဖော်ဆောင်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

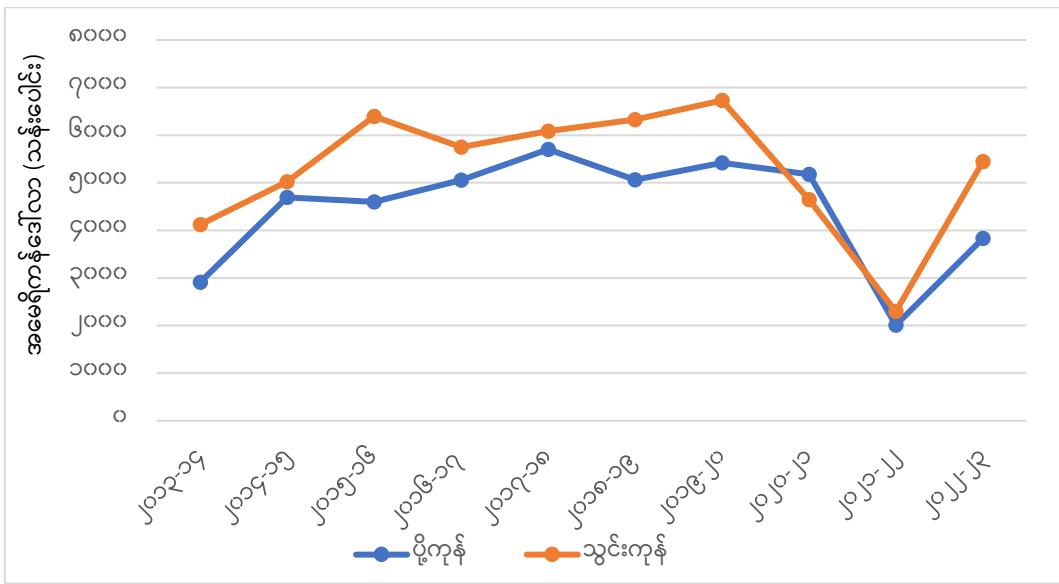
ဆန်/ဆန်ကွဲ၊ ပိုးအိမ်ခြောက်၊ ကျွဲ/နွားအရင်၊ ပြောင်း၊ ငှက်ပျော၊ ပဲပုပ်၊ နာနတ်သီး၊ သဘာဝဖမ်းဆီးနှင့် မွေးမြူရေး ရေထွက်ကုန်ပစ္စည်း တင်ပို့ရေးအတွက် အပင်ပိုးမွှားရောဂါ ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်သဘောတူစာချုပ် (SPS Protocol) (၉) ခုကို မြန်မာနိုင်ငံ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ အကောက်ခွန် အထွေထွေအုပ်ချုပ်မှု အာဏာပိုင်အဖွဲ့ (GACC) တို့အကြား လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ မက္ကဒေးမီးယား၊ ထောပတ်သီး၊ ပီလောပီနံ၊ ဒူးရင်းနှင့် စားသုံးနိုင်သော ရေသတ္တဝါ (အရင်) များ စသည့် အလားအလာရှိသော ပို့ကုန်များအတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် စီမံကိန်းမှ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ပို့ကုန်တင်ပို့မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစတင်၍ GACC မှတ်ပုံတင်ပြီးမှ စားသောက်ကုန်များ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းခွင့်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သဖြင့် မြန်မာလုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့် GACC မှတ်ပုံတင်များ ပြုလုပ်ခဲ့ကြရာ ၁-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှ ၁၉-၆-၂၀၂၅ ရက်နေ့အထိ ကာလအတွင်း လုပ်ငန်းပေါင်း (၁,၁၁၂) ခုကို GACC တွင် မှတ်ပုံတင်ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း၏ မှတ်တမ်းများအရ ပဲတီစီမံအပါအဝင် ပဲမျိုးစုံ တင်ပို့ရန် GACC မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီစုစုပေါင်းမှာ (၃၂၆) ခုရှိကြောင်း သိရှိရသည်။

၁.၄။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအကြား ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတို့သည် (၂,၁၂၉) ကီလိုမီတာ ရှည်လျားသည့် နယ်နိမိတ် ချင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည့်အားလျော်စွာ နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုများ အပြန် အလှန် ပြုလုပ်လျက်ရှိကြရာ ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ကုန်သွယ်မှုပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၂.၁) ဘီလီယံဖြင့် အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ခုနှစ် ကုန်သွယ်မှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၉.၂၈) ဘီလီယံ ရှိပြီး ၎င်းပမာဏမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာနှင့် စုစုပေါင်း ကုန်သွယ်မှုပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၃.၉၇) ဘီလီယံ၏ (၂၇) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ အဓိကတင်ပို့သည့် ပို့ကုန်များမှ သဘာဝသယံဇာတပစ္စည်းများဖြစ်သော ရေနံ၊ သဘာဝဓါတ်ငွေ့၊ သစ်နှင့် တွင်းထွက်သတ္တုများ၊ လယ်ယာထွက်ကုန်များ ဖြစ်ကြသော ဆန်စပါး၊ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်း၊ ဖရုံ၊ သခွား၊ အသားငါးပုစွန် ရေထွက်ပစ္စည်းများဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံဘက်မှ စက်ပစ္စည်း ကိရိယာများ၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်းများ၊ လူသုံးကုန်များ၊ ဓါတ်မြေဩဇာ၊ ပိုးသတ်ဆေးများ တင်သွင်းကြသည်။

ဇယားမြစ်။ စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်မှာ Mini Budget ဖြစ်သည်။)

ပုံ (၂) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှု (စီးပွား/ကူးသန်း)

ပို့ကုန်နှင့်သွင်းကုန် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်တာကာလအတွင်း ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ လွဲ၍ ကျန်နှစ်များအားလုံးတွင် ပို့ကုန်တန်ဖိုးထက် သွင်းကုန်တန်ဖိုးက ကျော်လွန်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံ (China-Myanmar Economic Corridor - CMEC) ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် တွင် နားလည်မှုစာချုပ်လွှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီးနောက် တရုတ်-မြန်မာ ရေနံနှင့် ဓါတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်း၊ ကျောက်ဖြူရေနက်ဆိပ်ကမ်း၊ တရုတ်-မြန်မာ နိုင်ငံတကာ မီးရထားလမ်းစီမံကိန်း စသည့် စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုများ ရေရှည်တွင် ပိုမိုတိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်လျက်ရှိရာတွင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလကုန်အထိ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၂) ဘီလီယံအား လုပ်ငန်းစီမံကိန်းပေါင်း (၆၄၃) ခု ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ခွင့်ပြုချက်ရရှိပြီး ဖြစ်သည်။ ဤရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ခွင့်ပြုပမာဏ စုစုပေါင်း၏ (၂၃.၅၆) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် နိုင်ငံများတွင် ဒုတိယမြောက်အများဆုံး ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုကို ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၂။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက်

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို လေ့လာသုတေသန ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများနှင့် မျှော်မှန်းရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

၂.၁။ သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်များ

ယခုဆောင်ရွက်သည့် သုတေသနကို အောက်ပါရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည် -

- (က) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ကုန်သွယ်မှု ပိုမိုအဆင်ပြေချောမွေ့စေရေးကို ရှေးရှု၍ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှု ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲ တိုးတက်လာပုံကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်၊
- (ခ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို အကဲဖြတ်ရန်၊
- (ဂ) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုအပေါ် အဓိက အကျိုးသက်ရောက်စေသည့် အကြောင်းတရားများကို ဖော်ထုတ်ရန်၊
- (ဃ) လက်ရှိချမှတ်ကျင့်သုံးနေသော ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ နည်းဗျူဟာများ၊ မူဝါဒများအပေါ် အခြေခံပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော ပဲတီစိမ်းကုန်သွယ်မှု တိုးတက်မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သော အကြံပြုချက်များကို Strength, Weakness, Opportunities and Challenges (SWOC) analysis နည်းလမ်းဖြင့် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်၊
- (င) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် နည်းဗျူဟာများနှင့် မူဝါဒများကို အကြံပြုတင်ပြရန်။

၂.၂။ သုတေသနတွင် ဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများ

သုတေသနပြုရာတွင် ရည်မှန်းသည့် အချိန်ကာလအတွင်း အချိန်မီ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးနိုင်ရန်အတွက်

- (က) စာအုပ်စာတန်းစာစောင်များ ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်း (Literature Review)၊ (ခ) ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ ကောက်ယူစုဆောင်းခြင်း (Data Collection)၊ (ဂ) အစိုးရလုပ်ငန်းဌာနများ၊ အသင်းအဖွဲ့များ၊ စီးပွားရေးသံမှူးများ၊ လုပ်ငန်းရှင်များနှင့်တွေ့ဆုံပြီး အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးခြင်း (Key Informers Interview)၊
- (ဃ) စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာများဖြင့် စစ်တမ်းကောက်ယူ မေးမြန်းခြင်း (Questionnaire Survey) တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြုံတွေ့နိုင်သော အဟန့်အတားများအနေဖြင့် လိုအပ်သော အချက်အလက်များကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ/ပုဂ္ဂလိက တာဝန်ရှိသူများထံမှ မေးမြန်းကောက်ယူရာတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းခြင်း၊ ဆန်းစစ်လေ့လာရန် လိုအပ်သော ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ ကောက်ယူရာတွင်ရရှိနိုင်မှု အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော

နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအခြေအနေများကြောင့် ကုန်သွယ်မှုများ ပုံမှန်အခြေအနေမဟုတ်သည့် ရေတိုအချိန်ကာလ ဖြစ်နေခြင်းအပေါ် ကုန်သွယ်မှုဆန်းစစ် လေ့လာရာတွင် တွေ့ရှိသည့်အချက်များ စသည် တို့ ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်ဟု တွက်ဆရပါသည်။

၂.၃။ သုတေသနဆောင်ရွက်ခြင်း၏ မျှော်မှန်းရလဒ်များ

ယခုဆောင်ရွက်သည့် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို လေ့လာသော သုတေသနမှ အောက်ပါအကျိုးရလဒ်များရရှိရန် မျှော်မှန်းပါသည် -

- (က) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာများ ဖော်ထုတ်ရန်၊
- (ခ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုစွမ်းအား သိရှိအသုံးပြုရန်၊
- (ဂ) နည်းဗျူဟာနှင့် မူဝါဒရေးရာ အကြံပြုချက်များပေးရန်၊
- (ဃ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးတွင် ပါဝင်ဖြည့်ဆည်းရန်၊
- (င) တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကုန်သွယ်မှု မြှင့်တင်ရေး အထောက်အကူပြုရန်၊
- (စ) မဲခေါင်-လန်ချန်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပိုမိုမြှင့်တင်ရန်၊
- (ဆ) ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ ရယူစုဆောင်း လေ့လာရန်။

၃။ သုတေသန ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းများ

ယခုဆောင်ရွက်သည့် ပဲတီစိမ်းဈေးကွက်သုတေသန ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကောက်ယူရမည့် အချက်အလက်များ၊ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ၊ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ၊ လူအင်အား စီမံခန့်ခွဲမှု၊ သုတေသနဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းများအား အချိန်ကာလအလိုက် ပြီးစီးရန် အချိန်ဇယား လျာထားချက်များ အပါအဝင် ဆောင်ရွက်သောနည်းလမ်းများမှာ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃.၁။ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့် နည်းလမ်းများ

အချက်အလက်များ ရရှိကောက်ယူနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းများမှာ -

- (က) စာအုပ်စာတန်းစာစောင်များ ဖတ်ရှုလေ့လာပြီး ထုတ်နုတ်ရယူခြင်း၊
- (ခ) အုပ်စုလိုက် ဆွေးနွေးပွဲများ (Focus Group Discussion) ပြုလုပ်ပြီး အချက်အလက်ကောက်ယူခြင်း၊
- (ဂ) မေးခွန်းလွှာများဖြင့် အချက်အလက်များကို တစ်ဦးချင်းအလိုက် မေးမြန်း (Key Informant Interview - KII) ဆောင်ရွက်၍ အချက်အလက်များ စုစည်းရယူခြင်း၊
- (ဃ) အွန်လိုင်းတွင် Website ၊ Social Media နှင့် Blog များတွင် ရှာဖွေကောက်ယူခြင်း၊
- (င) သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ/ ပုဂ္ဂလိကမှ ထုတ်ပြန်ထားသော Secondary Data များ ကောက်ယူခြင်း၊
- (စ) မိမိကိုယ်တိုင် စူးစမ်းလေ့လာ Experiment ပြုလုပ်ကောက်ယူခြင်း၊
- (ဆ) Case Studies များမှ ရှာဖွေရယူခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

၃.၂။ ကောက်ယူသော အချက်အလက်များ

ဆောင်ရွက်သည့် သုတေသနအတွက် ပဲတီစိမ်းသီးနှံဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် မက်ခရိုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အောက်ပါအတိုင်း ကောက်ယူခဲ့ပါသည် -

- (က) ပဲတီစိမ်းသီးနှံဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ
 - စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊
 - စားသုံးမှု၊
 - ကုန်သွယ်မှု၊
 - ကုန်ကျစရိတ်များ၊
 - ဈေးနှုန်းများ၊
 - မူဝါဒများ နှင့်
 - အခြားအချက်အလက်များ

- (ခ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့ရေး
 - ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့ရေး အညွှန်းကိန်းများ၊
 - စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန် ချောမွေ့စေရေး၊
 - LMC စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ
- (ဂ) မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှု
 - နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု - ပို့ကုန်/သွင်းကုန်၊
 - Free Trade Area (ASEAN+၃, RCEP, ...)
 - FDI
- (ဃ) မက်ခရို စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ (Macro Economics)
 - GDP
 - လယ်ယာကဏ္ဍဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

၃.၃။ တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းများ

တွက်ချက်သည့် နည်းလမ်းအနေဖြင့် အောက်ပါနည်းလမ်းများ ပါရှိပါသည် -

(က) **ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု** (Price Competitiveness) ကို -

$$P_m \leq P_w \text{ ဖြင့်လည်းကောင်း၊}$$

$$\text{Nominal Protection Rate (NPR) = } P_m / P_w \text{ ဖြင့်လည်းကောင်း}$$

Where, P_m = Observed price in domestic market

P_w = Price of commodity in international market

(ခ) **ကုန်သွယ်မှုအလားအလာ** (Trade Potential) ကို -

$$\text{Trade Potential} = \text{Minimum (Country's Global Exports, - Actual Trade Partner Country's Global Imports)}$$

ဖြင့်လည်းကောင်း တွက်ချက်ဆန်းစစ်ထားပါသည်။

“ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှု” တွက်ချက်ရာတွင် ပါရှိသော P_m သည် မြန်မာပြည်အတွင်း တွေ့ရှိရသော ပဲတီစိမ်း လက်ကားဈေးနှုန်းဖြစ်သည့် သင်္ဘောတင် (FOB) ဈေးနှုန်းအပေါ်တွင် သင်္ဘော၊ ကိုင်တွယ်စရိတ်၊ အခွန်အကောက်များထည့်ပေါင်းပြီး ရရှိသော တင်သွင်းနိုင်ငံ၏ ဆိပ်ကမ်းအရောက် (CIF) ဈေးနှုန်းဖြစ်ပြီး P_w မှာ ပဲတီစိမ်းတင်သွင်းသည့် နိုင်ငံဈေးကွက်ရှိ ပဲတီစိမ်း၏ လက်ကားဈေးနှုန်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤဈေးနှုန်းနှစ်ခု အနည်း/အများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ခြင်း၊ အချိုးချကြည့်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီး ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုကို တွက်ချက်ပါသည်။

ကုန်သွယ်မှုအလားအလာကိုမူ တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း တင်ပို့မှု၊ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း တင်သွင်း သည့်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာမှ ပဲတီစိမ်းစုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု ခြားနားချက် အနည်းဆုံးပေါ်တွင် တင်သွင်းနိုင်ငံ ၏ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း တင်သွင်းမှုတို့ကို နုတ်ပယ်တွက်ချက် ခန့်မှန်းပါသည်။

(ဂ) ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာနှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage - RCA and Revealed Symmetric Comparative Advantage -RSCA)

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း တင်ပို့သည့် တန်ဖိုးနှင့် မြန်မာ့စုစုပေါင်း ပို့ကုန်တင်ပို့သည့် တန်ဖိုးအချိုးအား ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက် ပဲတီစိမ်းတင်ပို့သည့် တန်ဖိုးနှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် စုစုပေါင်း ပို့ကုန်တင်ပို့သည့် တန်ဖိုးအချိုးတို့ အား အသုံးပြု၍ RCA ကို အောက်ပါအတိုင်း တွက်ချက်ခန့်မှန်းပါသည်-

$$RCA = (X_{ij} / X_i) / (X_{wj} / X_w)$$

- Where:
- X_{ij} = Country i's exports of product j
 - X_i = Total exports of country i
 - X_{wj} = World exports of product j
 - X_w = Total world exports.

တွက်ချက်ရရှိသော RCA ကို အသုံးပြု၍ RSCA ကို အောက်ပါအတိုင်း တွက်ချက်ပါသည် -

$$RSCA_{ij} = RCA_{ij} - 0 / RCA_{ij} + 0$$

အထက်ပါ တွက်ချက်မှုများတွင် $RCA > 0$ ရရှိပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်ရှိသည်ဟု လည်းကောင်း၊ $RCA < 0$ ရရှိပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် မရှိဟု သုံးသပ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ RSCA တွက်ချက်မှုများတွင် $RSCA > 0$ ဖြစ်ပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်ရှိကြောင်း ဆိုလိုပြီး $RSCA < 0$ ဖြစ်ပါက နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် မရှိဘဲ အားနည်းချက်သာရှိကြောင်း ဆိုလိုပါသည်။

(ဃ) SWOC analysis ဖြင့် ထုတ်ကုန် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှု လုပ်ဆောင် ချက်များ လေ့လာခြင်း

ထုတ်ကုန် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှု လုပ်ဆောင်ချက်များ လေ့လာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သုတေသနတွင် ကနဦးကောက်ယူခဲ့သော အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်မည် ဖြစ်ပါသည်။ SWOC analysis တွင် ထည့်သွင်းတွက်ချက်မည့် အချက်အလက်များကို ပြန်လည်စိစဉ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဖြင့် မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာများကို ခွဲခြားဖော်ပြသည်။

(၁) အားသာချက်-အခွင့်အရေး နည်းဗျူဟာများ (S-O)

နည်းဗျူဟာများ၏ အားသာချက်များသည် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အခွင့်အလမ်းများကို အများဆုံးရရှိစေရန်အတွက် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။

(၂) အားသာချက်-စိန်ခေါ်မှု နည်းဗျူဟာများ (S-C)

နည်းဗျူဟာများ၏ အားသာချက်များသည် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော စိန်ခေါ်မှုများကို လျော့နည်းနိုင်ရန် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။

(၃) အားနည်းချက်-အခွင့်အရေး နည်းဗျူဟာများ (W-O)

နည်းဗျူဟာများ၏ အားနည်းချက်များအပေါ် အခြေခံပြီး ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော အခွင့်အရေးများကို ရရှိနိုင်ရန် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။

(၄) အားနည်းချက်-စိန်ခေါ်မှု နည်းဗျူဟာများ (W-C)

အားနည်းချက်များအပေါ် အခြေခံပြီး ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရရှိနိုင်ရန် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။

၃.၄။ သုတေသနအဖွဲ့ဝင်များ

ယခု သုတေသနကို မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း၏ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် ဦးစိုးဝင်းမောင် ဦးဆောင်၍ ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခချုပ် ဒေါက်တာသိင်္ဂီမြင့် ဦးဆောင်သော စိုက်ပျိုးစီးပွားကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

၃.၅။ သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ

သုတေသနဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းများအလိုက် ဆောင်ရွက်သည့်ကာလမှာ ဇယား (၃) ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား (၃) သုတေသန ဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည့်ကာလ

လုပ်ငန်းစဉ်များ	၂၀၂၄-၂၀၂၅ ဘဏ္ဍာနှစ်											၂၀၂၅-၂၀၂၆ ဘဏ္ဍာနှစ်					
	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	ဇူလိုင်	အောက်	နို	ဇူ	ဇွန်	မေ	မတ်	ဧပြီ	မေ	ဇွန်	ဇူ	ဩ	
ဆန်း ပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစိမ်း ရေထွက်ပစ္စည်း ဖရဲသီး လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၊ သုတေသနစီမံခန့်ခွဲခြင်း conceptual framework နှင့် သုတေသန နည်းလမ်း (Methodology) အတည်ပြုခြင်း	■	■															
ဆန်း ပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစိမ်းတို့၏ အချက်အလက် များစုဆောင်းခြင်း၊ ပြုစုခြင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများ၊ ကောက်ယူခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း		■	■														
ဆန်း ပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစိမ်းတို့၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်း၊ တွက်ချက်ခြင်းနှင့် သုံးသပ်ခြင်း			■	■													
ဆန်း ပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစိမ်းတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (မူကြမ်း) အား စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့သို့ ရှင်းလင်း တင်ပြခြင်း၊ သဘောထား မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုချက် ရယူခြင်း					■	■	■										
ဆန်း ပြောင်း ပဲပုပ် ပဲတီစိမ်းတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (final) နှင့် အတူ hard copy နှင့် soft copy များ software နှင့် Advanced Microsoft Office Excel အသုံးပြုခဲ့သော Data Sheet များကို ပူးတွဲ၍ အပ်နှံခြင်း								■	■	■							
ရေထွက်ပစ္စည်း ဖရဲသီးတို့၏ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ ပြုစုခြင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများ၊ ကောက်ယူခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း											■	■	■				
ရေထွက်ပစ္စည်း ဖရဲသီးတို့၏ ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်း၊ တွက်ချက်ခြင်းနှင့် သုံးသပ်ခြင်း												■	■	■			
ရေထွက်ပစ္စည်း ဖရဲသီးတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (မူကြမ်း) အား စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့သို့ ရှင်းလင်း တင်ပြခြင်း၊ သဘောထားမှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုချက် ရယူခြင်း													■	■			
ရေထွက်ပစ္စည်း ဖရဲသီးတို့၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာ (final) နှင့်အတူ hard copy နှင့် soft copy များ software နှင့် Advanced Microsoft Office Excel အသုံးပြုခဲ့သော Data Sheet များကို ပူးတွဲ၍ အပ်နှံခြင်း															■	■	

၄။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ

၄.၁။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ တွက်ချက်မှုများ

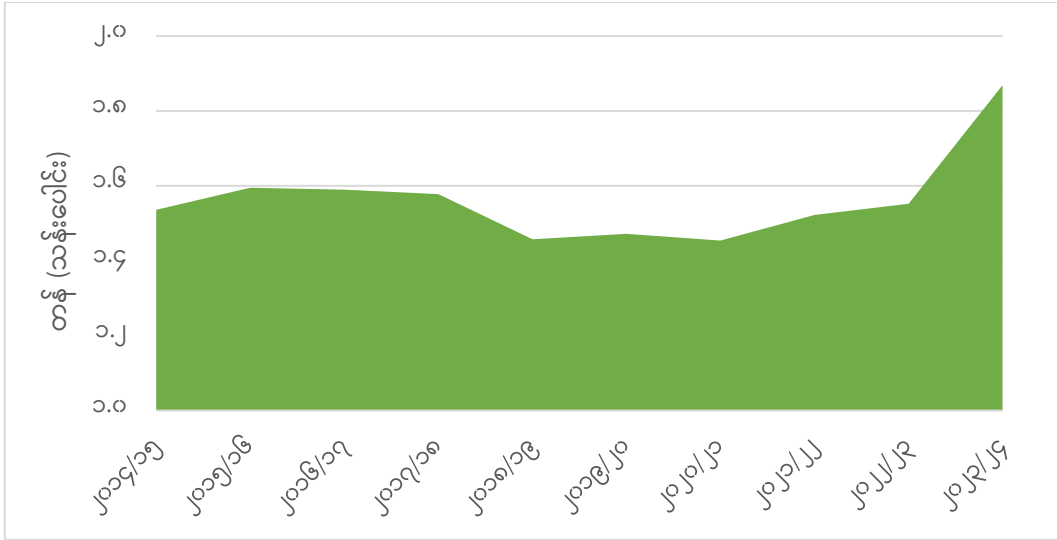
မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန် (၁.၅၄) သန်း ရှိရာမှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန် (၁.၈၇) သန်းအထိ စံချိန်တင် တိုးတက်ထုတ်လုပ်လာနိုင်ရာ နှစ်စဉ်ထပ်တိုး တိုးတက်မှုနှုန်း (CAGR) (၁.၉၆) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်ကာလအတွင်း ပဲတီစိမ်း နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှ ထုတ်လုပ်မှုမှာ မက်ထရစ်တန် (၁.၅၆) သန်း ဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၈-၁၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၀-၂၁ ခုနှစ်အထိ သုံးနှစ်တာကာလတွင် (၁.၅၀) သန်းအောက် ကျဆင်းခဲ့ပြီး ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ထုတ်လုပ် မှုမှာ အမြင့်မားဆုံးဖြစ်သည်။

ဇယား (၄) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း နှစ်အလိုက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ဟက်တာနှင့် တန် (ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	ပဲတီစိမ်း (မိုး)				ပဲတီစိမ်း (ဆောင်း)				ပဲတီစိမ်း (စုစုပေါင်း)			
	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	ရိတ်	နှုန်း	ထွက်
၂၀၁၄-၁၅	၆၀၉	၆၀၈	၁.၁၈	၇၁၆	၅၆၅	၅၆၅	၁.၄၅	၈၂၀	၁,၁၇၃	၁,၁၇၃	၁.၃၁	၁,၅၃၆
၂၀၁၅-၁၆	၆၃၉	၆၃၈	၁.၁၉	၇၅၉	၅၇၁	၅၇၁	၁.၄၆	၈၃၆	၁,၂၁၀	၁,၂၀၉	၁.၃၂	၁,၅၉၅
၂၀၁၆-၁၇	၆၅၂	၆၄၇	၁.၁၈	၇၆၅	၅၆၉	၅၆၉	၁.၄၅	၈၂၅	၁,၂၂၁	၁,၂၁၆	၁.၃၁	၁,၅၉၀
၂၀၁၇-၁၈	၆၀၉	၆၀၆	၁.၁၆	၇၀၂	၆၃၂	၆၃၂	၁.၃၉	၈၇၅	၁,၂၄၀	၁,၂၃၈	၁.၂၇	၁,၅၇၈
၂၀၁၈-၁၉	၅၃၈	၅၃၄	၁.၀၉	၅၈၂	၆၃၁	၆၃၁	၁.၃၉	၈၇၆	၁,၁၆၉	၁,၁၆၅	၁.၂၅	၁,၄၅၈
၂၀၁၉-၂၀	၅၀၅	၅၀၄	၁.၁၀	၅၅၃	၆၅၇	၆၅၇	၁.၄၀	၉၁၉	၁,၁၆၂	၁,၁၆၁	၁.၂၇	၁,၄၇၂
၂၀၂၀-၂၁	၄၈၉	၄၈၅	၁.၀၅	၅၁၀	၆၆၅	၆၆၄	၁.၄၂	၉၄၄	၁,၁၅၃	၁,၁၅၀	၁.၂၆	၁,၄၅၄
၂၀၂၁-၂၂	၅၀၆	၅၀၅	၁.၀၈	၅၄၅	၆၈၁	၆၈၁	၁.၄၃	၉၇၇	၁,၁၈၇	၁,၁၈၆	၁.၂၈	၁,၅၂၂
၂၀၂၂-၂၃	၅၀၆	၅၀၅	၁.၀၈	၅၄၃	၆၉၄	၆၉၄	၁.၄၅	၁၀၀၉	၁,၂၀၀	၁,၁၉၉	၁.၂၉	၁,၅၅၂
၂၀၂၃-၂၄	၅၄၄	၅၄၀	၁.၁၂	၆၀၃	၇၇၉	၇၇၉	၁.၆၂	၁၂၆၆	၁,၃၂၃	၁,၃၂၀	၁.၄၂	၁,၈၆၉

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်လာခြင်းမှာ စိုက်ပျိုးသည့် ဧရိယာအားဖြင့် ဟက်တာ (၁.၁၇) သန်းမှ ဟက်တာ (၁.၃၂) သန်းအထိ တိုးတက်လာရုံမျှမက တစ်ဟက်တာမှ အထွက်နှုန်းအနေဖြင့်လည်း (၁.၃၁) တန်မှ (၁.၄၂) တန်သို့ တိုးတက်လာခြင်းကြောင့်လည်း ပါဝင်သည်။ ရာသီအလိုက် ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် စာရင်းများအရ မိုးပဲတီစိမ်း (၃၂) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဆောင်းပဲတီစိမ်း (၆၈) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။ ယခင်က မိုးနှင့်ဆောင်း ထုတ်လုပ်မှုများစွာ မကွာခြားသော်လည်း ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် ဆောင်းသီးနှံထုတ် လုပ်မှုက ပိုမိုအားကောင်းလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပုံ (၃) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း နှစ်အလိုက်ထွက်ရှိမှု

၄.၂။ အဓိက စိုက်ပျိုးသည့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ

ဇယား (၅) ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

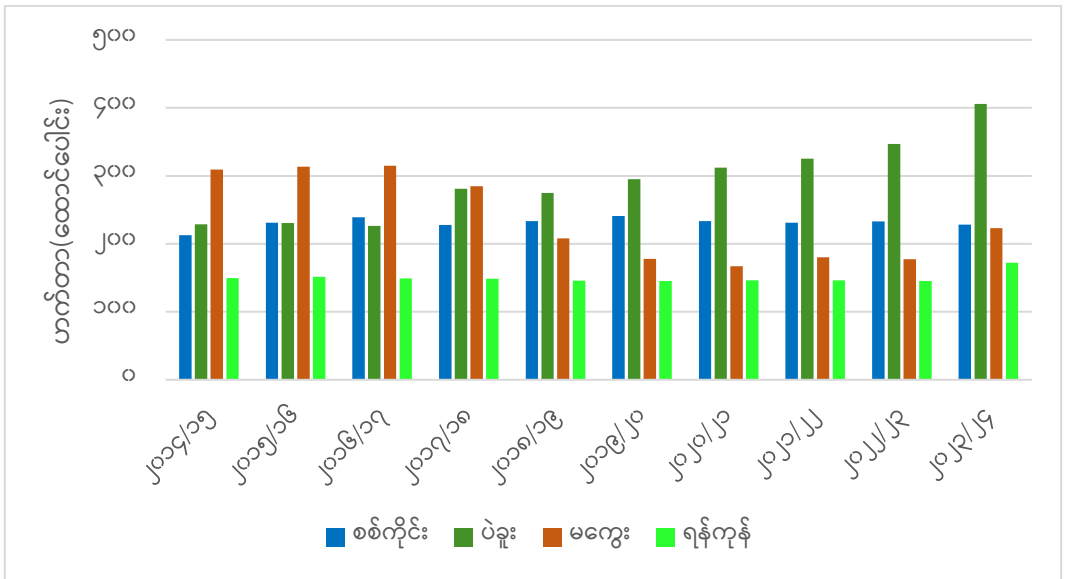
(ဟက်တာနှင့် တန်)

စဉ်	တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်	ပဲတီစိမ်း (မိုး)			ပဲတီစိမ်း (ဆောင်း)			ပဲတီစိမ်း (စုစုပေါင်း)		
		စိုက်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	နှုန်း	ထွက်	စိုက်	နှုန်း	ထွက်
၁	နေပြည်တော်	၁၈,၈၄၃	၁.၁၄	၂၁,၅၄၄	၃,၄၄၂	၁.၁၈	၄,၀၀၀	၂၂,၂၈၅	၁.၁၅	၂၅,၅၄၄
၂	ကချင်	၅၅	၀.၉၄	၅၁	၄၁၂	၀.၈၅	၃၅၀	၄၆၇	၀.၈၆	၄၀၁
၃	ကယား	၁၂၅	၁.၀၈	၁၃၅	၂၆၉	၀.၉၄	၂၅၄	၃၉၄	၀.၉၉	၃၈၉
၄	ကရင်	၂၀,၃၆၆	၁.၄၉	၃၀,၃၃၃	၇,၂၂၇	၁.၄၂	၁၀,၂၈၆	၂၇,၅၉၂	၁.၄၇	၄၀,၆၁၉
၅	ချင်း				၉၆	၀.၈၆	၈၃	၉၆	၀.၈၆	၈၃
၆	စစ်ကိုင်း	၁၈၇,၅၁၈	၁.၃၀	၂၄၄,၀၂၃	၄၀,၆၅၀	၁.၃၅	၅၄,၇၉၅	၂၂၈,၁၆၇	၁.၃၁	၂၉၈,၈၁၈
၇	တနင်္သာရီ				၃၅	၀.၅၁	၁၈	၃၅	၀.၅၁	၁၈
၈	ပဲခူး	၁၂,၁၂၁	၁.၇၄	၂၁,၀၈၂	၃၉၃,၇၀၉	၁.၉၁	၇၅၀,၄၇၄	၄၀၅,၈၂၉	၁.၉၀	၇၇၁,၅၅၆
၉	မကွေး	၂၀၁,၆၂၃	၀.၉၇	၁၉၃,၂၆၂	၂၁,၄၅၃	၀.၉၁	၁၉,၄၃၃	၂၂၃,၀၇၆	၀.၉၇	၂၁၂,၆၉၄
၁၀	မန္တလေး	၁၀၂,၆၆၉	၀.၉၀	၉၂,၁၀၈	၁၁,၇၆၀	၀.၉၁	၇,၈၄၁	၁၁၄,၄၂၉	၀.၉၀	၉၉,၉၄၉
၁၁	မွန်				၁၉,၄၅၁	၁.၂၉	၂၅,၀၂၅	၁၉,၄၅၁	၁.၂၉	၂၅,၀၂၅
၁၂	ရခိုင်				၇၃၅	၁.၁၂	၈၂၃	၇၃၅	၁.၁၂	၈၂၃
၁၃	ရန်ကုန်				၁၇၂,၀၀၀	၁.၂၈	၂၁၉,၅၄၅	၁၇၂,၀၀၀	၁.၂၈	၂၁၉,၅၄၅
၁၄	ရှမ်း	၂၁၃	၁.၃၂	၂၈၂	၄,၅၈၈	၁.၃၁	၆,၀၁၃	၄,၈၀၂	၁.၃၁	၆,၂၉၆
-	ရှမ်း(တောင်)	၂၀၁	၁.၃၃	၂၆၈	၁,၈၁၀	၁.၀၉	၁,၉၈၁	၂,၀၁၁	၁.၁၂	၂,၂၄၉
-	ရှမ်း(မြောက်)	၁၂	၁.၂၁	၁၅	၂,၇၇၈	၁.၄၅	၄,၀၃၂	၂,၇၉၀	၁.၄၅	၄,၀၄၇
-	ရှမ်း(အရှေ့)									
၁၅	ဧရာဝတီ	၇၀	၁.၁၃	၇၉	၁၀၃,၅၅၆	၁.၅၇	၁၆၂,၉၃၇	၁၀၃,၆၂၆	၁.၅၇	၁၆၃,၀၁၅
ပြည်ထောင်စုချုပ်		၅၄၃,၆၀၂	၁.၁၂	၆၀၂,၈၉၉	၇၇၉,၃၈၂	၁.၆၃	၁,၂၆၁,၈၇၅	၁,၃၂၂,၉၈၄	၁.၄၂	၁,၈၆၄,၇၇၄

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ယခုလက်ရှိတွင် ပဲတီစိမ်းကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် အနက် အဓိကစိုက်ပျိုးသည့် တိုင်းဒေသကြီးများမှာ ပဲခူး (၃၁%)၊ စစ်ကိုင်း (၁၇%)၊ မကွေး (၁၇%) နှင့် ရန်ကုန် (၁၃%) တို့ ဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့် (၁၀) နှစ်တာကာလအတွင်း စိုက်ဧရိယာ ပြောင်းလဲမှုများကို ကြည့်ပါက စစ်ကိုင်းနှင့် ရန်ကုန်တွင် တည်ငြိမ်ပြီး မကွေးတွင် တက်ကျပြောင်းလဲကာ ပဲခူးတွင် နှစ်အလိုက် တိုးတက်စိုက်ပျိုးလာသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ပဲတီစိမ်း စုစုပေါင်းတွင် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်သော်လည်း မိုးစိုက်ပဲတီစိမ်းအတွက်မူ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးမှာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်သည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-က) ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်ရသည်မှာ စိုက်ဧရိယာတွင်သာမက မိုးပဲတီစိမ်းရော ဆောင်းပဲတီစိမ်းတွင်ပါ အထွက်နှုန်းအများဆုံးဖြစ်ခြင်းမှာ အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ဇယား ၁။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ပုံ (၄) ပဲတီစိမ်းအဓိက တိုင်းဒေသကြီးများ၏ စိုက်ဧရိယာ အခြေအနေ

၄.၃။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပိုလျှံမှု

ပဲတီစိမ်းတွင် ပရိုတိန်းဓါတ် ပါဝင်မှုများပြားခြင်း၊ ကိုလက်စထရော မပါရှိခြင်း၊ ဆိုဒီယမ်ပါဝင်မှု နည်းပါးခြင်း၊ ကြေးနီဓါတ် (Copper) နှင့် ပိုတက်စီယမ်များရရှိရန် အကောင်းဆုံး အစားအစာဖြစ်ခြင်း စသည့် အရည်အသွေးများနှင့်ပြည့်စုံကာ ခွက်တစ်ခွက် (1 Cup) ပမာဏ/ (၂၀၂) ဂရမ်မှ ကယ်လိုရီ (၂၁၂) အထိရရှိနိုင်သည့် ပဲအမျိုးအစားဖြစ်သဖြင့် ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင် စားသုံးလျက်ရှိသည့် ပဲအမျိုးအစားဖြစ်သည်။

ပဲတီစိမ်း အခွံပါ/ အခွံချွတ် အလုံး/အခြမ်း၊ အမှုန့်၊ မုန့်နှစ် (Paste) စသည်တို့ကို သမားရိုးကျ ပဲဟင်း၊ ပဲစွပ်ပြုတ်၊ အစားအသောက်မျိုးစုံ ချက်ပြုတ်ပြုပြင် စားသုံးကြသကဲ့သို့ ပဲပင်ပေါက်၊ ပဲကြာဆံ စသည် ဖြင့်လည်း ပြုလုပ်စားသုံးကြသည်။ အလှကုန်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ ပရိုတိန်းအမှုန့် (Protein Powder) ၊

Protein Concentrate ၊ Protein Isolate များ ထုတ်လုပ်အသုံးပြုခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်အစားအစာများတွင် ထည့်သွင်းသုံးစွဲခြင်းများလည်း ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းပိုလျှံမှု အခြေအနေမှာ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် စိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှုမှာ မက်ထရစ်တန် (၁.၈၇) သန်းခန့်ရှိပြီး ပြည်ပမှ တင်သွင်းမှုမရှိဘဲ၊ ပြည်ပတင်ပို့မှု တန်ချိန် (၅) သိန်းရှိသည့်အပြင် ပြည်တွင်း စားသုံးမှုအတွက်ထက် ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရန်အတွက် အဓိကထားစိုက်ပျိုးသည့် ပဲအမျိုးအစားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု လုံလောက်သည့်အပြင် ပိုလျှံသည့်အခြေအနေ ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းအပါအဝင် မတ်ပဲ၊ ပဲစဉ်းငုံ၊ ကုလားပဲ၊ စားတော်ပဲ၊ ပဲကြီး၊ ပဲလွန်း၊ မြေပဲ၊ မြေထောက်ပဲ စသည့် ပဲမျိုးစုံတို့၏ လူတစ်ဦး တစ်နှစ်စားသုံးမှုကို (၆) ပြည်ခွဲနှုန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မျိုး တစ်ဧက (၈) ပြည်နှုန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အလေအလွင့် တစ်ဧကလျှင် အထွက်၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် လည်းကောင်း တွက်ချက်ပါက ပိုလျှံမှုမှာ မက်ထရစ်တန် (၄.၁၂) သန်းရှိရာ ဖူလုံမှုရာခိုင်နှုန်း (၅၁၂) ရာခိုင် နှုန်းခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရရှိသည်။

ထို့ပြင် အိမ်ထောင်စုအလိုက် ဝင်ငွေအသုံးပြုမှုများတွင်လည်း အစားအသောက်များအပေါ် သုံးစွဲမှု ကို ဆန်၊ ဆီ၊ ဆား၊ သားငါးများနည်းတူ ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲမှုကို စစ်တမ်းကောက်ယူ လေ့လာမှုများရှိခဲ့ရာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် စစ်တမ်းအရ တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှအနေဖြင့် အိမ်ထောင်စုတစ်စု တစ်နှစ်ဝင်ငွေ (၁၆၇,၄၃၄) ကျပ်ရှိရာတွင် ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲငွေမှာ (၂၉၃၆) ကျပ်၊ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် (၁.၇၅) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်ဟု သိရှိရသည်။ (ဗဟိုစာရင်းအင်း)

၂၀၂၁ ခုနှစ်က နေပြည်တော်၊ မန္တလေးနှင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတို့ရှိ အိမ်ထောင်စု (၁၅၆၃) ကို စစ်တမ်းကောက်ယူလေ့လာခြင်းကို စီမံကိန်းဦးစီးဌာနက ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ လူတစ်ဦး တစ်နှစ် ပဲမျိုးစုံစားသုံးမှု (၁၃.၆) ကီလိုဂရမ်၊ အိမ်ထောင်စုဝင်ငွေ၏ (၃.၇၆) ရာခိုင်နှုန်း၊ အစားအသောက်များအတွက် သုံးစွဲမှု၏ (၆.၁၉) ရာခိုင်နှုန်းရှိကြောင်း၊ စားသုံးမှုအများဆုံး ပဲအမျိုးအစားများမှာ - ကုလားပဲ၊ မတ်ပဲ၊ စားတော်ပဲ၊ ပဲကြီး၊ ပဲပုပ်၊ ထောပတ်ပဲ၊ ပဲစဉ်းငုံတို့ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ပဲမျိုးစုံအတွက် စားသုံးမှု ပိုလျှံမှု၊ အိမ်ထောင်စုဝင်ငွေအပေါ် ပဲမျိုးစုံအတွက် သုံးစွဲမှုတို့ကို ခန့်မှန်းတွက်ချက် လေ့လာပြီးဖြစ်ကြ သော်လည်း ပဲတီစိမ်းနှင့် အခြား အရေးကြီးပဲများအတွက် သီးခြားလေ့လာခန့်မှန်း တွက်ချက်မှုများ မရှိသေး သဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

အကြမ်းအားဖြင့် ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအပေါ် လူဦးရေ (၅၆.၈) သန်း အတွက် တစ်နှစ်စာ စားသုံးမှုနှုန်းထားကို (၀.၆၅) ပြည်နှုန်းဖြင့် တွက်ချက်မည်ဆိုပါက မျိုးနှင့် အလေ အလွင့်အပါအဝင် စားသုံးမှုတန်ချိန် (၁.၆၆) သိန်း၊ အပိုအလျှံတန်ချိန် (၁.၇၀) သန်းခန့်ရှိနိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်း ရပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-ခ)

၄.၄။ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် ပဲတီစိမ်းတန်ချိန် (၉,၄၈၅) သာ ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ရာမှ ၂၀၀၆- ၀၇ ခုနှစ်တွင် စတင်၍ တန်ချိန် (၁) သန်းအထက်သို့ လည်းကောင်း၊ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၁.၈)

သန်းအထိ လည်းကောင်း၊ တိုးတက်ထုတ်လုပ်လာနိုင်ခဲ့ကာ ကမ္ဘာ့ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်တင်ပို့သည့် ထိပ်တန်းနိုင်ငံအဖြစ် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထိုသို့ ထိပ်တန်းနိုင်ငံအဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေသည့်တိုင် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့လျက် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အဓိက ကြုံတွေ့ရ သည့် စိန်ခေါ်မှုများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည် -

- (၁) **ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးနည်းပညာ လိုအပ်ချက်။** ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေ မတည်ငြိမ်ခြင်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးနည်းပညာ ပညာပေးလုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေး နေပြီး နည်းပညာလိုက်နာ ကျင့်သုံးနိုင်မှုများ အားနည်းကာ သီးနှံအထွက်နှင့် အရည်အသွေး အပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေလျက် ရှိပါသည်။
- (၂) **မျိုးကောင်းမျိုးသန့်မျိုးစေ့နှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများ စံချိန်မီ မသုံးစွဲနိုင်ခြင်း။** မျိုးစေ့ နှင့် သွင်းအားစုဈေးနှုန်းများ ကြီးမြင့်လာခြင်း၊ ရရှိနိုင်သည့် ပမာဏများ လျော့နည်းလာခြင်း ကြောင့် ရရှိနိုင်သည့် မျိုးစေ့နှင့် သွင်းအားစုများကိုသာ သုံးစွဲရခြင်း၊ သုံးစွဲသည့်ပမာဏ လျော့ချသုံးစွဲခြင်းကြောင့် ရရှိသင့်ရရှိထိုက်သင့် အထွက်ပမာဏများ မရရှိနိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ် နေရပါသည်။
- (၃) **ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်မှု။** မမျှော်မှန်းနိုင်သော ရေကြီးခြင်း၊ မိုးခေါင် ခြင်း၊ အပူချိန်မြင့်မားခြင်းစသည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်ခြင်းကြောင့်လည်း ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုနှင့် အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းမှုကို ထိခိုက်မှုများ ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိရာ ရာသီ ဥတုနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်ရေး စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြေတွင်းအစိုဓာတ် ထိန်းသိမ်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။
- (၄) **ပိုးမွှားရောဂါ ကျရောက်ဖျက်ဆီးမှု။** ပဲတီစိမ်းသီးနှံတွင် ပဲပင်စည်ထိုးယင်၊ ယုပိုး၊ ငမြောင် တောင်၊ ယင်ဖြူ၊ ဖြုတ်၊ ပဲတောင့်ထိုးပိုး၊ ပွင့်ထွေးပိုး၊ သရစ်ပိုး (Thrip) အစရှိသည့် ဖျက်ပိုး များ၊ အဝါရောင်မိုဇေ့ (Yellow Mosaic) ၊ Powdery mildew ၊ Cerco-spore ရွက်ပြောက်၊ Anthracnose စသည့် ရောဂါများ ကျရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်တတ်ရာ အချိန်ကာလအလိုက် သင့်တော်သော ပိုးမွှားရောဂါဆေးများ အသုံးပြုကြိုတင်ကာကွယ်ရန်၊ ဘက်စုံပိုးမွှားကာ ကွယ်နှိမ်နင်းရေးစနစ် (IPM) ကျင့်သုံးရန်၊ ဓါတ်ကြွင်းများ (Residue) ပါဝင်မှုကို လေ့လာ စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။
- (၅) **ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှု (Price Volatility) နှင့် ကြီးမားသောဈေးကွက်မရရှိမှု။** ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား ပြောင်းလဲမှု၊ ပဲတီစိမ်းတင်သွင်းနိုင်ငံများ၏ မူဝါဒရေးရာ ပြောင်းလဲမှု၊ ရောင်းလို အား အတက်အကျ၊ နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း အပြောင်းအလဲ စသည်တို့ကြောင့် ဈေးနှုန်းအတက် အကျများပြားမှုများ ကြုံတွေ့ရသည့်အပြင် တရုတ်ဈေးကွက်ကဲ့သို့ ဈေးကွက်ကြီး တစ်ခု အပေါ်တွင်သာ အလွန်အကျွံ မှီခိုမှုများသည်လည်း ရေရှည်တည်တံ့သော ကုန်သွယ်မှု အတွက် စိန်ခေါ်မှုအဖြစ် တည်ရှိနေပါသည်။

- (၆) **အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းမှု။** ပဲတီစိမ်း အမျိုးအစားအလိုက် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်း အရည်အသွေးများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရန်အတွက် လည်းကောင်း၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအတွက် လည်းကောင်း အရည်အသွေးစစ်ဆေးခြင်း၊ ဓါတ်ခွဲခန်းများ စနစ်တကျ ထူထောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ အရည်အသွေး စံချိန်စံညွှန်းများကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေရန် လိုအပ်သလို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်း၊ အရည်အသွေးပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ (Quality Infrastructure) များ တည်ထောင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

- (၇) **ခေတ်မီ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲ တန်ဖိုးမြှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ လိုအပ်မှု။** ပဲတီစိမ်းကို အများအားဖြင့် ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ တင်ပို့လျက်ရှိရာ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ် တင်ပို့ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံပို့ကုန်ဝင်ငွေ တိုးတက်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းအလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ပွင့်လန်းခြင်း၊ ခေတ်မီနည်းပညာများ ရရှိအသုံးပြုနိုင်ခြင်း၊ ပြည်တွင်း ပဲတီစိမ်းစားသုံးမှု ပိုမို တိုးတက်ကာ အမျိုးသားအာဟာရပြည့်ဝရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်ခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူးများရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန်မှာလည်း စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

၅။ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုနှင့် ပို့ကုန်အလားအလာများ

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု (Market Competitiveness) နှင့် ပို့ကုန်အလားအလာများ (Trade Potential) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်တွင်းပြည်ပ ဈေးကွက်များ၊ ကုန်ကျစရိတ်များ၊ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ အလားအလာရှိသော ပို့ကုန်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင်အကျိုးကျေးဇူးများ (Comparative Advantage) ခေါင်းစဉ်များဖြင့် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

ယခုလေ့လာမှုတွင် ပဲတီစိမ်း၏ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှု သတင်းအချက်အလက်များမှာ သီးခြားရရှိနိုင်မှု အခက်အခဲရှိသဖြင့် World Trade Organization (WTO) ၏ UN COM TRADE နှင့် International Trade Center (ITC) ၏ TradeMap ဝက်ဘ်ဆိုက်များတွင် Harmonized Standard Code (HSC) 071331 ဖြင့် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မတ်ပဲနှင့် ပဲတီစိမ်း နှစ်မျိုးပေါင်းပါရှိသော ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကဲ့သို့သော ပဲတီစိမ်း သီးသန့်ရရှိနိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကိုမူ ရရှိနိုင်သမျှ ရယူစုဆောင်း၍ အသုံးပြု ဆန်းစစ်လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၅.၁။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပဈေးကွက်များ

အာရှနိုင်ငံများသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတန်ချိန် စုစုပေါင်း (၁.၈၃) သန်း တင်သွင်းခဲ့ပြီး တင်သွင်းမှုတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၇၀) ဘီလီယံ ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတန်ချိန် (၆၁၀,၃၅၅) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၀၃,၃၆) သန်းဖိုး တင်သွင်းခဲ့ရာ အာရှဒေသ တင်သွင်းမှုအားလုံး၏ (၃၃) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်သွင်းမှု အများဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်လျက် ရှိသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် အာရှပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်သွင်းမှု၏ (၃၁) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းသော တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄၆၉.၆၂) သန်း တန်ဖိုးရှိသည့် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတန်ချိန် (၅၇၂,၆၈၁) တန်ကို တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈၄.၄၁) သန်းဖြင့် တန်ချိန် (၁၂၇.၀၈၁) တန် (အာရှတင်သွင်းမှု၏ ၇ ရာခိုင်နှုန်း) ကို တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် (၁၁၇,၆၁၄) တန် (အာရှတင်သွင်းမှု၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်း) ဖြင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ တင်သွင်းတန်ချိန်ထက် နည်းသော်လည်း ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးမှာ ၎င်းနိုင်ငံထက် ပိုများနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့သည် အာရှ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်သွင်းမှု၏ (၄) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်သွင်းခဲ့ကြရာ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုမှာ တန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၁.၁၆) သန်းရှိသော ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတန်ချိန် (၆၇,၄၄၄) တန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၈.၄၁) သန်းရှိသော တန်ချိန် (၆၅,၆၃၈) တန်တို့ကို တင်သွင်းခဲ့ကြပါသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ (၆၀,၄၈၀ တန်)၊ ဂျပန်နိုင်ငံ (၅၂,၄၇၃ တန်)၊ မလေးရှားနိုင်ငံ (၅၀,၅၈၈ တန်) စသည့် နိုင်ငံအသီးသီးတို့သည် အာရှ ပဲတီစိမ်းနှင့်

မတ်ပဲတင်သွင်းမှု၏ (၃) ရာခိုင်နှုန်းစီနှင့် တရုတ် (တိုင်ပေ) သည် တန်ချိန် (၁၈,၁၀၃)၊ တန်ဖိုး အားဖြင့် (၁) ရာခိုင်နှုန်း တင်သွင်းမှု ရှိခဲ့ကြပါသည်။ (ဇယား-၆)။

ဇယား (၆) ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) တင်သွင်းမှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံများ	တင်သွင်းသည့် ပမာဏ (တန်)	တင်သွင်းသည့် တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	တင်သွင်းမှုပမာဏရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၁,၈၃၁,၇၇၀	၁,၆၉၉,၈၆၁	၁၀၀%
၁	အိန္ဒိယ	၆၁၀,၃၅၅	၆၀၃,၃၅၆	၃၃%
၂	တရုတ်	၅၇၂,၆၈၁	၄၆၉,၆၁၉	၃၁%
၃	ဗီယက်နမ်	၁၂၇,၀၈၁	၈၄,၄၀၈	၇%
၄	အင်ဒိုနီးရှား	၁၁၇,၆၁၄	၁၁၈,၀၄၉	၆%
၅	ယူအေအီး	၆၇,၄၄၄	၅၁,၁၅၅	၄%
၆	ထိုင်း	၆၅,၆၃၈	၅၈,၄၁၁	၄%
၇	ဖိလစ်ပိုင်	၆၀,၄၈၀	၄၇,၉၉၈	၃%
၈	ဂျပန်	၅၂,၄၇၃	၉၆,၃၃၉	၃%
၉	မလေးရှား	၅၀,၅၈၈	၅၀,၈၇၃	၃%
၁၀	တရုတ်တိုင်ပေ	၁၈,၁၀၃	၁၉,၉၀၁	၁%

စာစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

အာရှနိုင်ငံများသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ (HSC: 071331) တင်ပို့မှုပမာဏ စုစုပေါင်း တန်ချိန် (၁.၈၇) သန်း တင်ပို့ခဲ့ပြီး တန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၅၄) ဘီလီယံ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတိုက်၏ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့မှုဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားပြီး အာရှဒေသ စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၆၉) ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပို့ကုန်တန်ချိန် (၁.၂၈) သန်းကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၀၆) ဘီလီယံဖြင့်တင်ပို့ပြီး ဥဘောက်ကစွတန်နိုင်ငံသည် တန်ချိန် (၁၇၁,၁၉၄) တန်ကို တန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၃၉.၇၈) သန်းဖြင့် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၉) ရာခိုင်နှုန်း တင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ အိုမန်နိုင်ငံသည် တန်ချိန် (၁၄၇,၇၈၇) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၀၈,၀၀၀) ဖြင့် တင်ပို့ခဲ့ပြီး အာရှဒေသ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ တင်ပို့မှု၏ (၈) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်ပို့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့သည် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့ မှု ဈေးကွက်ရှယ်ယာ (၄) ရာခိုင်နှုန်းစီ ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ (၅၀,၉၈၁) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄၉.၅၄) သန်းဖြင့် တင်ပို့ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံ၊ တူကီယိုနိုင်ငံ၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ စသည့် နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့မှုသည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်း၊ (၁) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် (၁) ရာခိုင်နှုန်းအောက်စီသာ တင်ပို့နိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ (ဇယား ၇)။

ဇယား (၇) ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) တင်ပို့မှုအများဆုံး အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	တင်ပို့သည့် နိုင်ငံများ	တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	တင်ပို့သည့်တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	တင်ပို့မှုပမာဏ ရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၁,၈၆၅,၀၃၄	၁,၅၄၂,၇၈၅	၁၀၀%
၁	မြန်မာ	၁,၂၈၃,၇၁၂	၁,၀၆၂,၄၂၆	၆၈.၈၃%
၂	ဥဇဘက်ကစွတန်	၁၇၁,၁၉၄	၁၃၉,၇၇၉	၉.၁၈%
၃	အိုမန်	၁၄၇,၇၈၇	၂၀၈,၀၀၀	၇.၉၂%
၄	တရုတ်	၇၄,၅၈၄	၁၃၃,၀၂၃	၄.၀၀%
၅	အိန္ဒိယ	၇၁,၇၅၆	၈၄,၂၇၈	၃.၈၅%
၆	ထိုင်း	၅၀,၉၈၁	၄၉,၅၄၀	၂.၇၃%
၇	အင်ဒိုနီးရှား	၃၅,၇၉၉	၃၈,၂၅၆	၁.၉၂%
၈	မလေးရှား	၁၉,၅၀၉	၁၉,၀၀၀	၁.၀၅%
၉	တူကီယဲ	၅,၆၅၅	၅,၃၂၃	၀.၃၀%
၁၀	ဗီယက်နမ်	၂၇၂၂	၂,၂၄၇	၀.၁၅%

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အာရှနိုင်ငံများသို့ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ တန်ချိန် (၁.၂၇) သန်း တင်ပို့ခဲ့ပြီး စုစုပေါင်း တင်ပို့မှုတန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၀၅) ဘီလီယံ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း နှင့် မတ်ပဲကို အဓိကတင်သွင်းသည့်နိုင်ငံမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အာရှနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့သည့် ပမာဏ၏ (၄၅) ရာခိုင်နှုန်းကို ၎င်းနိုင်ငံသို့ တင်ပို့ပါသည်။ ပမာဏအားဖြင့် (၅၆၆,၁၄၃) တန် တင်ပို့ခဲ့ပြီး အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၅၀၁.၉၅) သန်း တန်ဖိုးရှိပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့မှု၏ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော တန်ချိန် (၃၃၄,၃၅၂) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၆၆.၉၄) သန်းဖြင့် တင်သွင်းခဲ့ ပါသည်။ ထို့နောက် စင်ကာပူနိုင်ငံသည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သော တန်ချိန် (၁၃၀,၉၇၈) တန်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈၉.၀၉) သန်းဖြင့် တင်သွင်းခဲ့ပြီး ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၅) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံသည် စုစုပေါင်း၏ (၃) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းခဲ့ကြပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံနှင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုတို့သည် တင်ပို့မှု၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်းသာ တင်သွင်းခဲ့ ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့နောက် ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့သည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၁) ရာခိုင် နှုန်းစီသာ တင်သွင်းခဲ့ကြပါသည် (ဇယား ၈)။

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲကို တင်ပို့သည်ဆိုရာတွင် ပဲတီစိမ်းကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ လည်းကောင်း၊ မတ်ပဲကို အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ လည်းကောင်း၊ အဓိကထား တင်ပို့ခြင်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် တွင် ၎င်း၏ သွင်းကုန်မူဝါဒကို မတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံတို့အား လွတ်လပ်စွာ တင်သွင်းခွင့်ပြုရာမှ ပမာဏ အကန့် အသတ် (Quota) ဖြင့်သာ တင်သွင်းရန် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်လိုက်သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ မတ်ပဲနှင့်ပဲစင်းငုံ တင်ပို့မှုများတွင် အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော်လည်း ပဲတီစိမ်းကိုမူ တရုတ်နိုင်ငံသို့ အဓိကထား တင်ပို့ ခြင်းဖြစ်သဖြင့် အခက်အခဲမရှိ လွတ်လပ်စွာ တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့မှုလည်း ကိုဗစ်ကပ်

ရောဂါနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲဖြစ်စဉ်များကြောင့် ကုန်သွယ်မှုများ ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်မှု ခက်ခဲခြင်းများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။

ဇယား (၈) မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ကို အများဆုံး တင်သွင်းသော အာရှနိုင်ငံများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အဆင့်	မြန်မာ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ တင်သွင်းသည့်နိုင်ငံများ	တင်သွင်းသည့် ပမာဏ (တန်)	တင်သွင်းသည့် တန်ဖိုး (၀၀၀' USD)	အာရှနိုင်ငံများ၏ တင်သွင်းမှုပမာဏ ရာခိုင်နှုန်း
	အာရှနိုင်ငံစုစုပေါင်း	၁,၂၇၀,၇၀၅	၁,၀၅၀,၉၉၇	၁၀၀%
၁	အိန္ဒိယ	၅၆၆,၁၄၃	၅၀၁,၉၄၅	၄၅%
၂	တရုတ်	၃၃၄,၃၅၂	၂၆၆,၉၃၈	၂၆%
၃	စင်ကာပူ	၁၃၀,၉၇၈	၈၉,၀၈၇	၁၀%
၄	ဗီယက်နမ်	၆၀,၅၃၈	၄၁,၇၃၆	၅%
၅	ပါကစ္စတန်	၃၆,၁၀၀	၃၃,၀၈၅	၃%
၆	ထိုင်း	၃၁,၁၄၂	၂၅,၂၃၆	၂%
၇	မလေးရှား	၂၉,၆၀၄	၂၄,၃၈၇	၂%
၈	ယူအေအီး	၂၃,၁၀၅	၁၉,၉၀၀	၂%
၉	ဂျပန်	၁၇,၈၂၆	၁၇,၄၆၇	၁%
၁၀	အင်ဒိုနီးရှား	၁၅,၄၂၅	၁၁,၈၈၅	၁%

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

လက်ရှိအခြေအနေမှာ မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယ နှစ်နိုင်ငံအစိုးရများသည် ပဲမျိုးစုံတင်ပို့မှုဆိုင်ရာ နားလည်မှု စာချုပ်သွား (MOU) တစ်ရပ်ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ (၁၈) ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့သဖြင့် အဆိုပါ စာချုပ်သွားအရ ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၆ ခုနှစ်အထိ ငါးနှစ်တာကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံမှ နှစ်စဉ် မတ်ပဲ တန်ချိန် (၂၅၀,၀၀၀) နှင့် ပဲစင်းငုံတန်ချိန် (၁၀၀,၀၀၀) တို့ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ တင်ပို့ခွင့်ရရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၅.၂။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် ပဲတီစိမ်း၏ ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ

မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ရှိသည့် ပဲတီစိမ်းများကို ပြည်ပသို့တင်ပို့ရာတွင် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ် များရှိရာ ပြည်တွင်းလက်ကားဈေးအပေါ်တွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ခများ၊ တင်ချခများ၊ ကုန်သွယ်ခွန်၊ အခြောက်ခံ၊ ထုပ်ပိုးထည့်သွင်းခ၊ စစ်ဆေးခြင်းခ၊ ကုန်ပစ္စည်းအာမခံ၊ လိုင်စင်နှင့် ထောက်ခံချက်အတွက် စရိတ် များ၊ အခြားကုန်ကျစရိတ်များ စသည်ဖြင့် ထည့်သွင်းတွက်ချက်ပါက သင်္ဘောတင်ပြီးသည့်အဆင့်ထိ ဈေးနှုန်းများ (FOB Price) ရရှိမည်ဖြစ်ပြီး သင်္ဘောတင်ခနှင့် တင်သွင်းနိုင်ငံ ဆိပ်ကမ်းစရိတ်များ ထည့်သွင်း တွက်ချက်ပါက တင်သွင်းနိုင်ငံ၏ ဆိပ်ကမ်းအရောက်ဈေးနှုန်း (CIF Price) များ ခန့်မှန်းသိရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုလေ့လာမှုတွင် ပြည်ပသို့ ပင်လယ်ရေကြောင်းမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်း တစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များမှာ အောက်ပါဇယားအတိုင်းဖြစ်ရာ ငွေလဲလှယ်နှုန်း တစ်ဒေါ်လာ

(၂,၄၅၀) ကျပ်နှုန်းဖြင့် တွက်ချက်ပါက ပြည်တွင်းလက်ကားဈေး (၁,၀၂၀) ဒေါ်လာနှင့် FOB ဈေး (၁,၀၉၂) ဒေါ်လာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

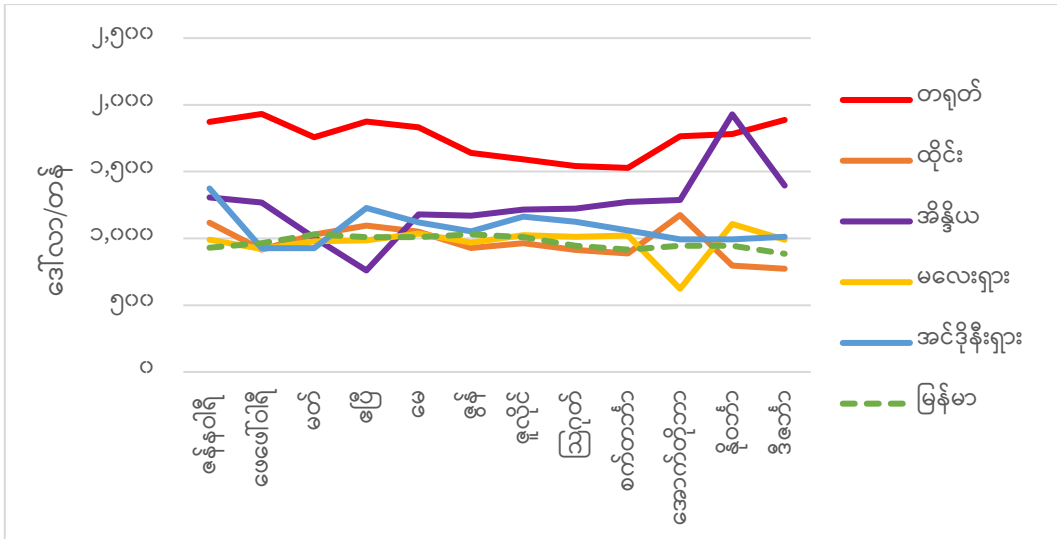
ဇယား (၉) ပဲတီစိမ်းတစ်တန်အတွက် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

အကြောင်းအရာ	ယူနစ်	ကုန်ကျငွေ
ပြည်တွင်းလက်ကားဈေး	ကျပ်	၂,၅၀၀,၀၀၀
ထုပ်ပိုးမှုကုန်ကျစရိတ်	။	၁၉,၀၀၀
ပြည်တွင်းသယ်ယူစရိတ်	။	၇,၀၀၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၁,၂၀၀
သယ်ယူစရိတ် (ပြည်တွင်းမှ ဆိပ်ကမ်းသို့)	။	၈,၅၀၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၃,၀၀၀
ပို့ကုန်အတွက် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်	။	၁,၂၅၀
ကုန်ပစ္စည်းစစ်ဆေးရေးစရိတ် (Inspection)	။	၃,၅၀၀
အပင်ပိုးမွှားကင်းရှင်းကြောင်း ထောက်ခံချက်စရိတ်	။	၁,၈၇၅
သန့်ရှင်း/အခြောက်ခံခြင်း	။	၃၀,၀၀၀
သိုလှောင်မှုစရိတ်	။	၃၁,၂၅၀
ကုန်တင်/ကုန်ချစရိတ်	။	၃,၀၀၀
Container ဝယ်ခ/ငှါးခ	။	၁၂,၂၅၀
စစ်ဆေးမှုကုန်ကျစရိတ်	။	၉၀၀
ပို့ကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)	။	၃၄,၆၉၂
အာမခံကြေး	။	၁၄,၇၀၀
တင်ပို့မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်ခ	။	၃,၅၀၀
တင်ပို့မည့်နိုင်ငံတွင်ပေးရသော သွင်းကုန်ကုန်သွယ်ခွန်(%)	။	-
တင်ပို့သောနိုင်ငံတွင် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်	။	-
အခြားကုန်ကျစရိတ်များ	။	-
ပေါင်း	ကျပ်	၂,၆၇၅, ၆၁၇

စာစ်မြစ်။ စစ်တမ်းကောက်ယူ တွေ့ရှိချက်

၅.၃။ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုများနှင့် Nominal Protection Rate (NPR)

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုအခြေအနေကို အခြားအာရှနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရန် အတွက် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော လက္ခဏာဈေးနှုန်းများကို လေ့လာပါက မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းဈေးနှုန်းများသည် အာရှနိုင်ငံများအတွင်း အနည်းဆုံးဖြစ်ပြီး တရုတ်၊ ထိုင်းနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများတွင် ဈေးနှုန်းကြီးမားကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ဖေဖော်ဝါရီလ၌ ဈေးအမြင့်ဆုံးဖြစ်ခဲ့ပြီး အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် နိုဝင်ဘာလ၌ ဈေးအမြင့်ဆုံး ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-ဂ)

ဇော်မြစ်။ UN Comtrade 2023, FAOSTAT 2023, Myantrade 2023

ပုံ (၅) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) လက္ခဏာဈေးနှုန်းများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ Nominal Protection Rate (NPR) ၂၀၂၃ ခုနှစ် အခြေအနေအား ဇယား (၁၀) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ NPR တန်ဖိုးသည် (၁) နှင့်ညီမျှသည် (သို့) (၁) ထက်ငယ်နေလျှင် ကုန်ပစ္စည်း၏ ထုတ်လုပ်မှုသည် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပြီး NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက်ကြီးလျှင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းမရှိဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ တွက်ချက်လေ့လာချက်များအရ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းကို ဝယ်ယူသော ယူအေအီး၊ တရုတ်၊ ဂျပန်၊ ပါကစ္စတန်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့တွင် NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက်လျော့နည်းနေသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် ကောင်းစွာယှဉ်ပြိုင်နိုင်သော်လည်း မလေးရှားနှင့် စင်္ကာပူနိုင်ငံတို့တွင် NPR တန်ဖိုးသည် (၁) ထက်များနေသဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

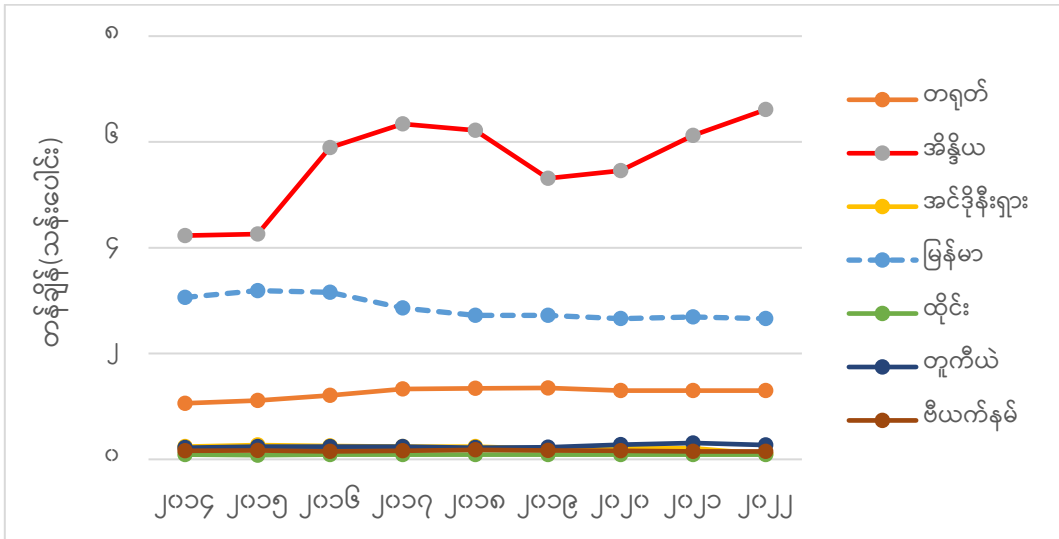
ဇယား (၁၀) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) Nominal Protection Rate (NPR) (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ ဝယ်ယူသည့် နိုင်ငံများ	Pm	Pw	NPR (Pm/Pw)
	မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲကို ဝယ်ယူသော နိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရန် CIF Value (USD/Ton)	မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲကို ဝယ်ယူသော နိုင်ငံများ၏ ပြည် တွင်း လက္ခဏာဈေးနှုန်း (USD/Ton)	
တရုတ်	၇၁၈	၁,၇၅၀	၀.၄၁
ဂျပန်	၁,၃၁၉	၃,၀၀၀	၀.၄၄
မလေးရှား	၁,၀၃၁	၉၇၁	၁.၀၆
ပါကစ္စတန်	၈၄၂	၁,၂၀၀	၀.၇၀
အိန္ဒိယ	၉၉၉	၁,၂၅၁	၀.၈၀
စင်္ကာပူ	၁,၀၉၉	၇၈၈	၁.၄၀
ယူအေအီး	၁,၄၂၅	၉,၀၀၀	၀.၁၆

ဇော်မြစ်။ UN Comtrade 2023, FAOSTAT 2023, Myantrade 2023

၅.၄။ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းအားနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၄ မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုကို ပုံ (၆) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှုသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် တွင် အမြင့်ဆုံးတန်ချိန် (၃.၁၉) သန်းအထိ ရရှိခဲ့ပြီးနောက် နှစ်အလိုက် ကျဆင်းလာခဲ့ရာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၀.၁၀) သန်းအထိ ကျဆင်းသွားပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပဲတီစိမ်းထုတ်လုပ်မှု အများဆုံးဖြစ်သည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၄.၂၃) သန်း ထုတ်လုပ်ခဲ့ရာမှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၆.၆၁) သန်းအထိ စံချိန်တင် ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တန်ချိန် (၁.၀၆) သန်းမှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် (၁.၃၀) သန်းသို့ တိုးတက်ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အလားတူ တူကီယိုနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်း ထုတ်လုပ်မှုသည် တန်ချိန် (၀.၂၂) သန်းမှ (၀.၂၇) သန်းသို့ တိုးတက်ထုတ်လုပ်လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ အနေဖြင့် ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှထုတ်လုပ်မှုမှာ တန်ချိန် (၀.၀၉) သန်းဖြင့် အပြောင်းအလဲနည်းပါးစွာ ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဗီယက်နမ်တို့တွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ် တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက ထုတ်လုပ်မှုများ လျော့နည်းခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-ဃ)

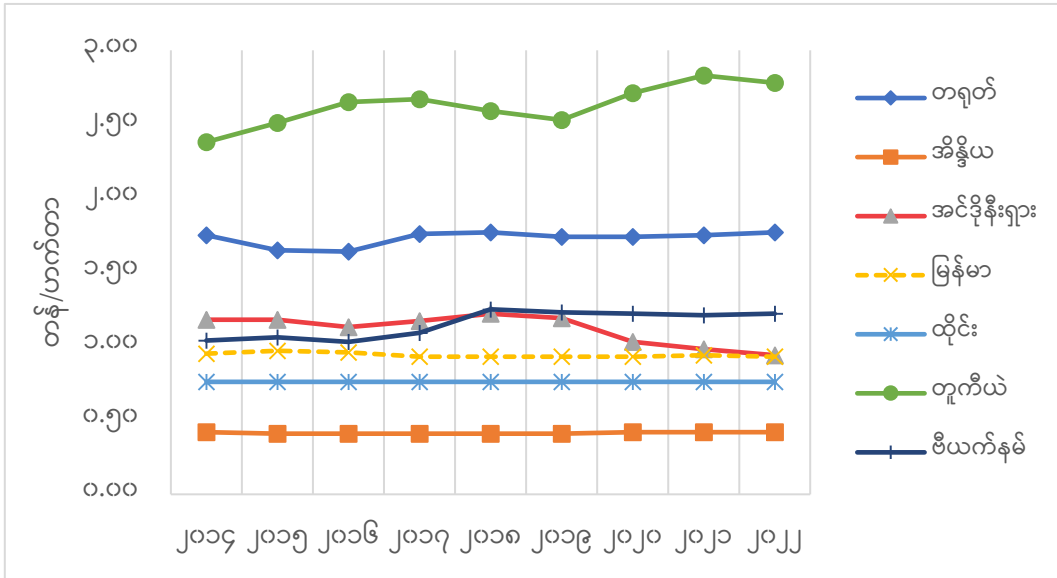

စာစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, FAOSTAT 2023, Myantrade 2023

ပုံ (၆) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ထုတ်လုပ်မှုအခြေအနေ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ)

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားသော အာရှနိုင်ငံများ၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း ရရှိခဲ့သော ပဲတီစိမ်း အထွက်နှုန်းများကို ပုံ (၇) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းသည် အများအားဖြင့် တစ်ဟက်တာ လျှင် (၀.၉၃) တန်ဖြင့် တည်ငြိမ်သော အထွက်နှုန်းရရှိခဲ့ကြောင်း၊ အမြင့်ဆုံးအထွက်နှုန်း (၀.၉၇) တန်နှုန်း ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အထွက်နှုန်းမှာ (၀.၄၁ မှ ၀.၄၂) တန် အတွင်း တည်ငြိမ်နေခဲ့သကဲ့သို့ တရုတ်နိုင်ငံ၌ (၁.၇၅ မှ ၁.၇၇) တန်တွင်လည်းကောင်း၊ ထိုင်းနိုင်ငံ၌ (၀.၇၆) တန်တွင်လည်းကောင်း အထွက်နှုန်းများ တည်ငြိမ်နေခဲ့ပါသည်။ တူကီယိုနိုင်ငံနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့တွင်မူ ပဲတီစိမ်းအထွက်နှုန်းများ အနည်းငယ်တိုးတက်လာခဲ့ရာ တူကီယိုနိုင်ငံတွင် (၂.၃၈) တန်မှ (၂.၇၈) တန်သို့

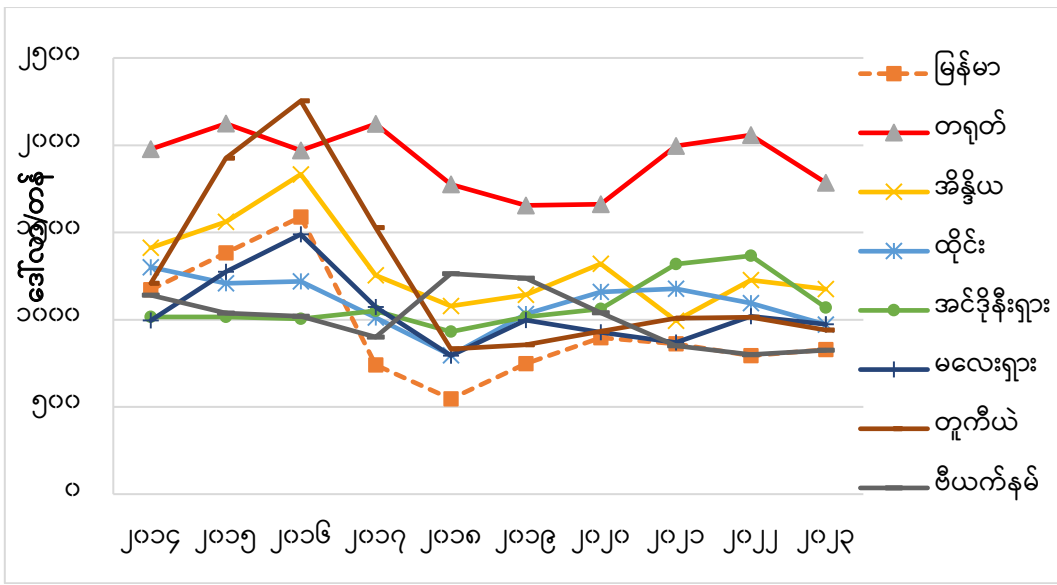
လည်းကောင်း၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် (၁.၀၄) တန်မှ (၁.၂၂) တန်သို့လည်းကောင်း အသီးသီး တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ-င)

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, FAOSTAT 2023, Myantrade 2023

ပုံ (၇) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) အထွက်နှုန်းအခြေအနေ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ)

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ FOB ဈေးနှုန်းများကို အခြားနိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်တွေ့ရှိချက်များကို နောက်ဆက်တွဲ (၈) ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်တာကာလ ပျမ်းမျှဈေးနှုန်းများတွင် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းဈေးနှုန်းသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှအပ ကျန်နိုင်ငံများထက် ပိုမိုသက်သာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, FAOSTAT 2023, Myantrade 2023

ပုံ (၈) မြန်မာနှင့်အာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ၏ FOB ဈေးနှုန်းများ (၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ)

ပဲတီစိမ်းတင်ပို့သည့် မြန်မာနှင့်အာရှနိုင်ငံအများစု၏ ပဲတီစိမ်းဈေးနှုန်း အတက်အကျပြောင်းလဲမှု များကို ပုံ (၈) ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ များသောအားဖြင့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဈေးနှုန်းများတည်ငြိမ်လျက် ရှိသည်ကိုတွေ့ရပြီး ဈေးနှုန်းအတက်အကျ ပြောင်းလဲမှုအများဆုံးကို တူကီယိုနိုင်ငံတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အာရှနိုင်ငံ ၈ နိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်း FOB ဈေးနှုန်းများကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဈေးနှုန်းအားတည်ထား၍ အခြားနိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်းများနှင့် စား၍ရရှိသော တွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၁) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းကိန်းဂဏန်းသည် (၁) ထက်ကြီးပါက မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းဈေးနှုန်းထက် ပိုမို သက်သာကြောင်း၊ ဈေးနှုန်းအားဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြလျက်ရှိရာ ၂၀၁၄၊ ၂၀၁၅၊ ၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်များတွင် အင်ဒိုနီးရှား၊ ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည့် အနေ အထားများတွေ့ရသော်လည်း ကျန်နိုင်ငံများနှင့် ကျန်ရှိသည့် နှစ်များအားလုံးတွင် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းဈေးက ယှဉ်ပြိုင်မှုကောင်းကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဇယား (၁၁) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားအာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်း (HS: 071331) ၏ အရည်အသွေးနှင့် ဈေးနှုန်းတန်ဖိုး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (FOB Price)

ခုနှစ်	တရုတ်	အိန္ဒိယ	ထိုင်း	အင်ဒိုနီးရှား	မလေးရှား	တူကီယို	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၀.၅၉	၀.၈၃	၀.၉၀	၁.၁၅	၁.၁၈	၀.၉၇	၁.၀၃
၂၀၁၅	၀.၆၅	၀.၈၉	၁.၁၄	၁.၃၆	၁.၀၉	၀.၇၂	၁.၃၃
၂၀၁၆	၀.၈၁	၀.၈၇	၁.၃၀	၁.၅၈	၁.၀၇	၀.၇၀	၁.၅၆
၂၀၁၇	၀.၃၅	၀.၅၉	၀.၇၃	၀.၇၁	၀.၆၉	၀.၄၉	၀.၈၂
၂၀၁၈	၀.၃၁	၀.၅၁	၀.၆၉	၀.၅၉	၀.၆၉	၀.၆၆	၀.၄၃
၂၀၁၉	၀.၄၅	၀.၆၅	၀.၇၂	၀.၇၄	၀.၇၅	၀.၈၇	၀.၆၁
၂၀၂၀	၀.၅၄	၀.၆၈	၀.၇၇	၀.၈၅	၀.၉၇	၀.၉၆	၀.၈၆
၂၀၂၁	၀.၄၃	၀.၈၇	၀.၇၃	၀.၆၅	၀.၉၉	၀.၈၅	၁.၀၁
၂၀၂၂	၀.၃၉	၀.၆၅	၀.၇၂	၀.၅၈	၀.၇၈	၀.၇၈	၀.၉၉
၂၀၂၃	၀.၄၆	၀.၇၀	၀.၈၅	၀.၇၇	၀.၈၅	၀.၈၈	၁.၀၀

စာစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023, Myantrade 2023

၅.၅။ ပဲတီစိမ်းပို့ကုန် ကုန်သွယ်မှုအလားအလာ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ခြင်း

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်ကုန်သွယ်မှု အလားအလာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ နိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းတင်ပို့ခဲ့သည့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ထိုင်းအပါအဝင် (၁၀) နိုင်ငံတို့အပေါ် အခြေခံ၍ ဆန်းစစ် တွက်ချက်ခဲ့ရာ တရုတ်နှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့ကို အလားအလာအကောင်းဆုံး နိုင်ငံများအဖြစ်တွေ့ရှိရပြီး ဗီယက်နမ်၊ ယူအေအီး၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရန် အလားအလာကောင်းပြီး ပါကစ္စတန်နှင့် စင်္ကာပူ နှစ်နိုင်ငံတို့မှာ အလားအလာမကောင်းကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၂) ဖြင့် အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား (၁၂) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HSC: 071331) ၏ ပို့ကုန်ကုန်သွယ်မှု အလားအလာ (Trade Potential) (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကုန်သွယ်ဖက် နိုင်ငံများ	မြန်မာနိုင်ငံမှ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်မှ ဝယ်ယူသည့် ပမာဏ (တန်)	မြန်မာနိုင်ငံမှ ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံ များသို့ တင်ပို့သည့် ပမာဏ (တန်)	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်အလား အလာ (တန်)
အိန္ဒိယ	၁,၂၈၃,၇၁၂	၆၁၀,၃၅၅	၅၆၆,၁၄၃	၄၄,၂၁၂
တရုတ်	၁,၂၈၃,၇၁၂	၅၇၂,၆၈၁	၃၃၄,၃၅၂	၂၃၈,၃၂၉
စင်ကာပူ	၁,၂၈၃,၇၁၂	၃,၈၇၈	၁၃၀,၉၇၈	(-) ၁၂၇,၁၀၀
ဗီယက်နမ်	၁,၂၈၃,၇၁၂	၁၂၇,၀၈၁	၆၀,၅၃၈	၆၆,၅၄၃
ပါကစ္စတန်	၁,၂၈၃,၇၁၂	၁၂,၀၂၆	၃၆,၁၀၀	(-) ၂၄,၀၇၄
ထိုင်း	၁,၂၈၃,၇၁၂	၆၅,၆၃၈	၃၁,၁၄၂	၃၄,၄၉၆
မလေးရှား	၁,၂၈၃,၇၁၂	၅၀,၅၈၈	၂၉,၆၀၄	၂၀,၉၈၄
ယူအေအီး	၁,၂၈၃,၇၁၂	၆၇,၄၄၄	၂၃,၁၀၅	၄၄,၃၃၉
ဂျပန်	၁,၂၈၃,၇၁၂	၅၂,၄၇၃	၁၇,၈၂၆	၃၄,၆၄၇
အင်ဒိုနီးရှား	၁,၂၈၃,၇၁၂	၁၁၇,၆၁၄	၁၅,၄၂၅	၁၀၂,၁၈၉

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

၅.၆။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (Revealed Comparative Advantage-RCA and Revealed Symmetric Comparative Advantage-RSCA)

ဆက်လက်၍ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များကို RCA - Revealed Comparative Advantage နှင့် RSCA - Revealed Symmetric Comparative Advantage အသုံးပြု လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ဇယား (၁၃) ဖြင့် တင်ပြပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်တာကာလအတွက် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် တစ်နှစ်ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်းပို့ကုန်တန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၉,၄၅၃) ဘီလီယံတွင် ပဲတီစိမ်းတင်ပို့သည့် ပျမ်းမျှတန်ဖိုးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၆၂) ဘီလီယံပါဝင်ရာ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် (၀.၀၁) ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း တင်ပို့မှုအနေဖြင့် တစ်နှစ်ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၄.၇၂) ဘီလီယံတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၀.၉၃) ဘီလီယံသာ ပါဝင်သဖြင့် (၆.၂၉) ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ ဤစုစုပေါင်း ပို့ကုန်တန်ဖိုးနှင့် ပဲတီစိမ်းပို့ကုန်တန်ဖိုး အချိုးများကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ကမ္ဘာ နှိုင်းယှဉ်ရရှိသော ၁၀ နှစ်တာအတွက် နှစ်အလိုက် RCA နှင့် RSCA များ တွက်ချက်ရရှိမှုအရ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ RCA မှာ (၁) ထက်ပိုခြင်း၊ RSCA မှာ (၁) ဖြစ်နေခြင်းတို့ကြောင့် “နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်ရှိသည်”ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။

ဇယား (၁၃) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ၏ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် နှိုင်းယှဉ်အားသာချက် (RCA and RSCA)

(အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း)

ခုနှစ်	မြန်မာ့ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	မြန်မာ့ စုစုပေါင်း ပို့ကုန် တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	ကမ္ဘာ့ ဈေးကွက် ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် စုစုပေါင်း ပို့ကုန် တင်ပို့သည့် တန်ဖိုး	RCA	RSCA
၂၀၁၄	၇၄၃.၈၁	၁၁,၄၅၁.၈၆	၁,၂၇၁.၃၉	၁၈,၈၅၆,၉၅၇.၆၃	၉၆၃.၃၄	၁.၀၀
၂၀၁၅	၁,၀၁၂.၉၀	၁၁,၄၃၁.၇၉	၁,၆၄၄.၃၆	၁၆,၄၁၈,၀၆၃.၈၉	၈၈၄.၆၆	၁.၀၀
၂၀၁၆	၁,၁၁၃.၃၉	၁၁,၆၇၂.၇၂	၁,၈၂.၃၂	၁၅,၉၂၄,၂၀၃.၆၅	၈၃၃.၉၇	၁.၀၀
၂၀၁၇	၇၄၇.၂၈	၁၃,၈၇၇.၉၅	၁,၃၅၆.၄၀	၁၇,၅၆၃,၅၈၆.၂၀	၆၉၇.၂၄	၁.၀၀
၂၀၁၈	၅၆၈.၇၃	၁၆,၇၀၂.၁၆	၁,၂၃၅.၅၁	၁၉,၃၂၉,၀၅၀.၁၇	၅၃၂.၇၂	၁.၀၀
၂၀၁၉	၇၆၂.၀၀	၁၈,၁၁၇.၆၁	၁,၃၂၂.၀၈	၁၈,၇၆၁,၈၁၄.၉၂	၅၉၆.၈၆	၁.၀၀
၂၀၂၀	၁,၀၁၉.၇၈	၁၆,၉၄၉.၇၆	၁,၇၄၈.၁၀	၁၇,၅၁၄,၉၆၈.၈၀	၆၀၂.၈၂	၁.၀၀
၂၀၂၁	၁,၀၉၇.၄၉	၁၅,၁၅၃.၄၁	၂,၀၃၇.၈၁	၂၂,၁၅၄,၀၅၄.၄၆	၇၈၇.၃၇	၁.၀၀
၂၀၂၂	၁,၁၂၉.၄၉	၁၇,၀၈၄.၅၁	၁,၉၀၄.၂၃	၂၄,၇၁၉,၇၉၅.၆၀	၈၅၈.၂၃	၁.၀၀
၂၀၂၃	၁,၀၆၂.၄၂	၁၄,၇၅၂.၉၉	၁,၉၀၆.၁၄	၂၃,၂၉၁,၀၇၂.၃၁	၈၇၉.၉၄	၁.၀၀

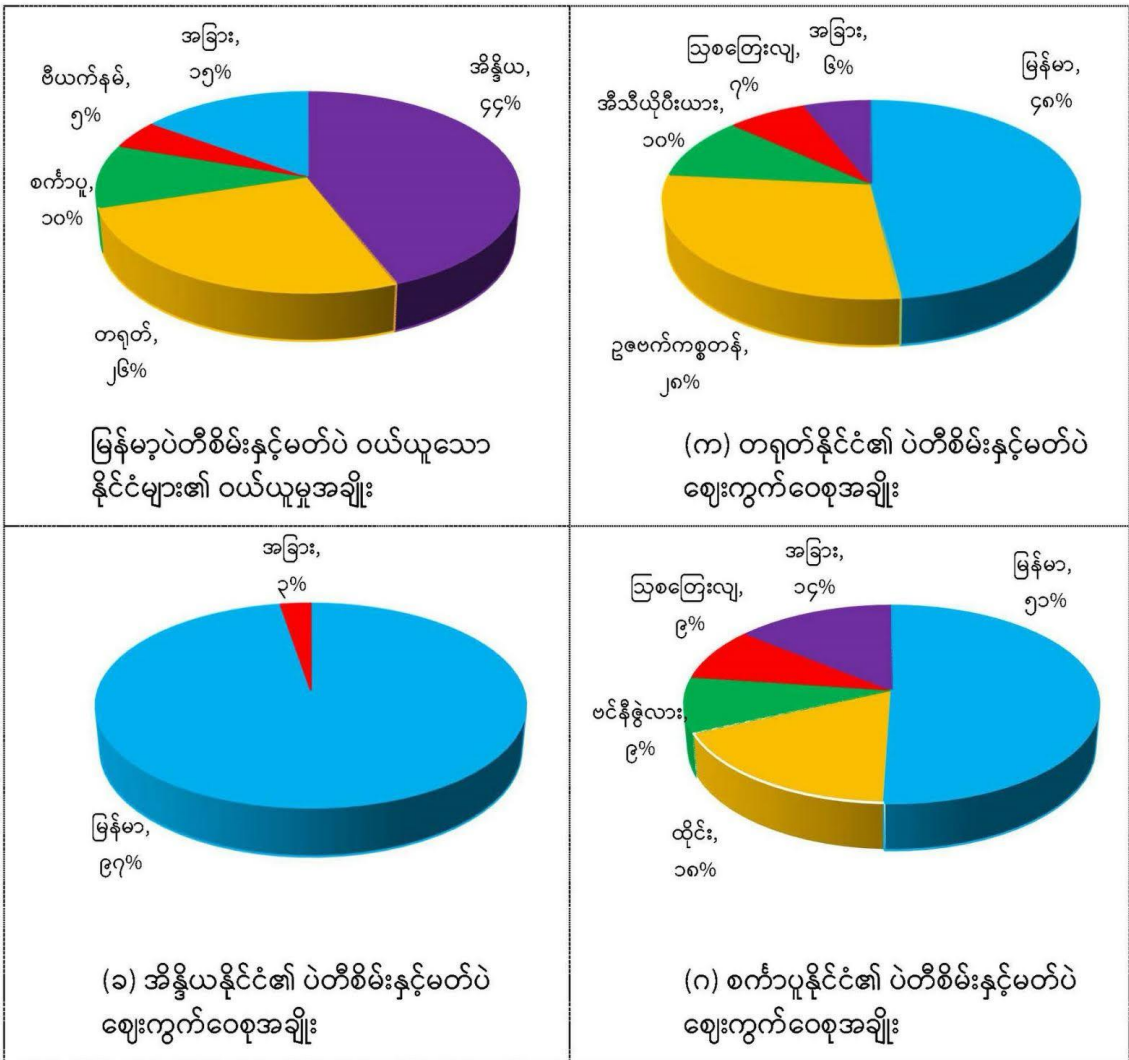
* RCA = Revealed Comparative Advantage, **RSCA= Revealed Symmetric Comparative Advantage

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023

၆။ ထုတ်ကုန်ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ

၆.၁။ အဓိကကုန်သွယ်သည့် နိုင်ငံများနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက်ရှယ်ယာများ

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ (HS: 071331) ဝယ်ယူသောနိုင်ငံများနှင့် အဓိက ဝယ်ယူသောနိုင်ငံများရှိ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ၏ ဈေးကွက်ဝေစုအချိုးကို သိရှိနိုင်ရန် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲကို ဝယ်ယူ တင်သွင်းလျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉) တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့မှု၏ (၄၄) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းပြီး တရုတ်နိုင်ငံသည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၂၆) ရာခိုင်နှုန်းကို တင်သွင်းခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားပါသည်။ ထို့နောက် စင်္ကာပူနိုင်ငံသည် စုစုပေါင်းတင်ပို့မှု၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းကိုလည်းကောင်း၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် (၅) ရာခိုင်နှုန်းကိုလည်းကောင်း တင်သွင်းနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ဇစ်မြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023
 ပုံ (၉) မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲ (HS: 071331) ဝယ်ယူတင်သွင်းသော နိုင်ငံများရှိ ဈေးကွက်ဝေစု အချိုးများ (၂၀၂၃ ခုနှစ်)

တရုတ်နိုင်ငံသို့ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ တင်ပို့လျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉-က) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် အဓိက ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့သည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ စုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု၏ (၄၈) ရာခိုင်နှုန်းကို မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် စုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု၏ (၂၈) ရာခိုင်နှုန်းကို ဥဘောက်ကစွာတန်နိုင်ငံမှ တင်သွင်းခဲ့ပြီး အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံမှ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံမှ (၇) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့လျက်ရှိသော နိုင်ငံများကို ပုံ (၉-ခ) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ အဓိက ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့သည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု၏ (၉၇) ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားပါသည်။

စင်္ကာပူနိုင်ငံသို့ ပဲတီစိမ်းနှင့် မတ်ပဲတင်ပို့လျက်ရှိသော နိုင်ငံများ၏ ဝေစုအချိုးကို ပုံ (၉-ဂ) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ စင်္ကာပူနိုင်ငံသည် စုစုပေါင်းတင်သွင်းမှု၏ (၅၁) ရာခိုင်နှုန်းကို မြန်မာနိုင်ငံမှ အဓိက တင်သွင်းလျက်ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံမှ (၁၈) ရာခိုင်နှုန်း တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံတို့မှ (၉) ရာခိုင်နှုန်းစီ တင်သွင်းခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၆.၂။ ပြည်တွင်းဈေးကွက်နှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ဝယ်လိုအားကို ပြည်တွင်းဈေးကွက် ဝယ်လိုအားနှင့် ပို့ကုန်ဈေးကွက်အတွက် ဝယ်လိုအားဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်ရာ ပြည်တွင်းဈေးကွက်တွင် ပဲတီစိမ်းကို ပဲပင်ပေါက်၊ ပဲကြာဆံ၊ ပဲခေါက်ဆွဲနှင့် အမျိုးမျိုးသော စားသောက်ဖွယ်ရာများ ပြုလုပ်ရန် ဝယ်ယူကြသကဲ့သို့ ပြည်ပပို့ကုန်ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့နိုင်ရန်လည်း ပြည်တွင်းဈေးကွက်များတွင် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသည်။

လက်ရှိတွင် ပြည်ပသို့ ပဲတီစိမ်းတင်ပို့မှုမှာ တန်ချိန် (၅) သိန်းခန့်ရှိပြီး တရုတ်နိုင်ငံသို့ အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်သည့် ပဲတီစိမ်းများကိုလည်း ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ မတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံတို့နှင့်နှိုင်းစာလျှင် ဈေးနှုန်းအတက်အကျ ပိုမိုတည်ငြိမ်ပြီး အိန္ဒိယဈေးကွက်သို့ မှီခိုအားထားရမှုမရှိဘဲ နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များသို့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ရောက်ရှိလျက်ရှိသော ပဲအမျိုးအစား ဖြစ်သည်။

ပဲတီစိမ်းမှာ ပြည်တွင်းစိုက်ပျိုးသည့် ပဲမျိုးစုံတွင် ဧရိယာအားဖြင့် အများဆုံးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ကျယ်ပြန့်စွာ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ တစ်နှစ်ပတ်လုံးဆိုသလို စိုက်ပျိုးထွက်ရှိခြင်း၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်ပေးခြင်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့်အပိုင်း၌ ပိုမိုထုတ်လုပ်လာသည်နှင့်အမျှ ဝယ်လိုအားအပိုင်းတွင်လည်း တိုးတက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ပြည်တွင်း၌ ပဲတီစိမ်းအခြေခံစားသောက်ကုန် ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု၊ တီထွင်ထုတ်လုပ်လာနိုင်မှု၊ အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ စားသုံးသူ ပြည်သူ့အများက မိမိတို့ ကျန်းမာရေးအတွက် အာဟာရဓါတ် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ပဲမျိုးစုံနှင့် ပဲမျိုးစုံမှ ထုတ်လုပ်သော စားသောက်ဖွယ်ရာများ ဂရုစိုက်ရွေးချယ် ပြောင်းလဲစားသုံးလာမှုများအပေါ်တွင် အခြေခံလျက် ပြည်တွင်းပဲတီစိမ်း ဝယ်လိုအားများ တိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။

၆.၃။ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက် (ထုတ်လုပ်သူ-ပြည်တွင်းဈေး-ပို့ကုန်)

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည်မှ စားသောက်ကုန်အမျိုးမျိုး ပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ သယ်ယူဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ စားသုံးခြင်းအထိ အကျုံးဝင်သော ဈေးကွက်ဆိုင်ရာကွင်းဆက်များ (Market Chain) သန်မာအားကောင်း အချိတ်အဆက်မိရေးသည် အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာကွင်းဆက် အချိတ်အဆက်ကောင်းပါမှ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအား ပိုမိုကောင်းမွန်လာမည်ဖြစ်ပြီး ကုန်သွယ်မှုအလားအလာများ ပြည့်ဝအောင် မြင်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်တွင်းတွင် ပဲတီစိမ်းစားသုံးမှု နည်းပါးခြင်း၊ တန်ဖိုးမြင့် စားသောက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်မှု ချို့တဲ့နေပြီး ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ ပြည်ပတင်ပို့နေခြင်းက စိုက်ပျိုးသူနှင့် ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲ ထုတ်လုပ်သူများအကြား ဈေးကွက်ဆိုင်ရာကွင်းဆက်တွင် လိုအပ်ချက်များ (Gap) ရှိနေကြောင်း ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ပဲတီစိမ်းစိုက် တောင်သူများအနေဖြင့် မိမိစိုက်ပျိုးသည့်အခါ ဒေသရေမြေရာသီဥတုနှင့် ကိုက်ညီပြီး နိုင်ငံတကာဈေးကွက်တွင် ဈေးကောင်းရရှိနိုင်မည့် အရည်အသွေးကောင်း ပဲတီစိမ်းများ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရန်၊ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်မည် သို့မဟုတ် အခြားမည်သည့် စားသောက်ကုန်ပြုလုပ်ရန် အသုံးပြုမည်ကိုသိရှိပြီး လိုအပ်သလို မျိုးရွေးချယ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်သူများ၊ ပြည်ပတင်ပို့သူများနှင့် ကွင်းဆက်မိမိ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

လက်ရှိပဲတီစိမ်း အဓိက စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသော ဧရိယာများကိုကြည့်ပါက ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်အတွင်း ပဲမျိုးစုံစိုက်ဧရိယာတွင် (၄၁) ရာခိုင်နှုန်း၊ (၆၅) ရာခိုင်နှုန်းအထိ အများဆုံးစိုက်နေသော ပဲအမျိုးအစားမှာ ပဲတီစိမ်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရရာ ယင်းပြည်နယ်များ၏ လယ်ယာကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ပဲတီစိမ်းဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဆောင်ရွက်သွားသင့်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်များ ချိတ်ဆက်မှုတွင် ဈေးနှုန်းများမှာ အရေးကြီးသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိရာ လယ်ယာသွင်းအားစု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်၊ အလုပ်သမားခ၊ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှုတွင် လျှပ်စစ်ဓါတ်အားရရှိမှု၊ နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပို့မှုတွင် ငွေကြေးလဲလှယ်နှုန်းထား စသည့် ပဲတီစိမ်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ဈေးနှုန်းပြောင်းလဲမှုများကို လေ့လာသုံးသပ် ဆောင်ရွက်သွားရန်လည်း လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယခင်က ပဲတီစိမ်းကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးမှ အဓိကတင်ပို့ခဲ့ရာ နယ်စပ်ကုန်သွယ်မှုပမာဏမှာ စုစုပေါင်း ပဲတီစိမ်းတင်ပို့မှုတန်ဖိုး၏ (၅၉) ရာခိုင်နှုန်းအထိ ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၇-၁၈ ခုနှစ်များတွင် ရောက်ရှိခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပြီး နယ်မြေလုံခြုံရေးအခြေအနေအရ တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးဂိတ်များကို ရပ်ဆိုင်းထားရလျက်ရှိရာ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်နိုင်ပါက ပဲတီစိမ်းတင်ပို့မှုများ ပိုမိုဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ကာ ဝယ်လိုအားလည်း တိုးတက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၆.၄။ အသားချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (SWOC analysis)

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊ စစ်တမ်းကောက်ယူ လေ့လာမှုများအရ မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည် -

(က) အားသာချက် (Strength)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းသီးနှံမှာ ဟက်တာ (၃.၂၇) သန်းအထိ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိရာ သီးနှံစိုက်ဧရိယာ စုစုပေါင်းတွင် စပါးနှင့် နှမ်းပြီးလျှင် တတိယမြောက် အများဆုံးစိုက်ပျိုးသည့် သီးနှံအမျိုးအစားဖြစ်သဖြင့် ထုတ်လုပ်နိုင်မှုအခြေခံ ကျယ်ပြန့်ကြီးမားသည့်အပြင် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များသို့ ချိတ်ဆက်တင်ပို့မှုတွင်လည်း ဆယ်စုနှစ် (၂) နှစ်မျှ အတွေ့အကြုံများ ရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ကမ္ဘာ့ပဲတီစိမ်း စားသုံးမှုအများဆုံး နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံကြီးများနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက်ရှိသော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအဖြစ် နီးကပ်စွာ တည်ရှိနေမှုကြောင့် သယ်ယူပို့ဆောင် စရိတ်သက်သာစွာဖြင့် အချိန်တိုအတွင်းတင်ပို့နိုင်သည့် ပထဝီအနေအထားအရ အားသာချက်လည်းရှိသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရက အားပေးကူညီခြင်းကိုလည်း အားသာချက်တစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၂-၂၃ ခုနှစ်တွင် “နိုင်ငံ့စီးပွားဖွံ့ဖြိုးရေး ရန်ပုံငွေအစီအစဉ်” ဖြင့် ဆောင်းပဲတီစိမ်း ဧက (၅) သိန်းတွင် တစ်ဧကလျှင် (၁.၂) သိန်းနှုန်းဖြင့် စုစုပေါင်း ကျပ် (၆၀) ဘီလီယံ တန်ဖိုးရှိသည့် အကျိုးတူကန်ထိုက်လယ်ယာစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ သာဓကတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) အားနည်းချက် (Weakness)

ဖော်ပြပါ အားသာချက်များရှိသကဲ့သို့ အားနည်းချက်များလည်းရှိရာ လမ်းတံတား၊ သိုလှောင်ရုံ စသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure) မပြည့်စုံခြင်းမှာ အဓိက အားနည်းချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်ရေးအတွက် ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာများ အသုံးပြုခြင်း၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ သုံးစွဲစိုက်ပျိုးခြင်းတို့တွင် အားနည်းချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ၏ ပဲတီစိမ်းတစ်ဟက်တာမှ ထွက်ရှိမှုပမာဏချင်း နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် အထွက်နှုန်း လျော့နည်းနေခြင်းက အားနည်းချက်ရှိသည်ကို ဖော်ပြနေကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

အလားတူ ပဲတီစိမ်းကို ကြိတ်ခွဲပြုပြင်ထုတ်လုပ်မှု (Processing) အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်စားသုံးလျက် ရှိကြသော်လည်း ပြည်ပသို့ တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ တင်ပို့နိုင်မှု အလွန်နည်းပါးပြီး ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ အဓိကတင်ပို့လျက်ရှိရာ ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ ကြိတ်ခွဲပြုပြင်လုပ်ငန်းများတွင် အားဖြည့်ပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ထို့အပြင် အရည်အသွေးပိုင်းအနေဖြင့်လည်း အားနည်းချက်များရှိနေရာ အထူးသဖြင့် ပိုးသတ်ဆေးခါတ်ကြွင်းပါဝင်မှုကဲ့သို့သော အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအပိုင်းနှင့် အရည်အသွေး စံချိန်စံညွှန်းများ ပြည့်မီသည့်ပို့ကုန်များ ထုတ်လုပ်တင်ပို့သည့်အပိုင်းတို့ကို အားနည်းချက်မရှိအောင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ၊ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှု သတင်းအချက်အလက် များမှ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှု အလားအလာများ ဆန်းစစ်ရာတွင် ပဲတီစိမ်းနှင့် သက်ဆိုင်သော သီးသန့်အချက်အလက်များ မရရှိနိုင်သဖြင့် မတ်ပဲနှင့် ပဲတီစိမ်း နှစ်မျိုးပေါင်းပါသော ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကိုသာ ရယူတွက်ချက်ရသည့်အတွက် လေ့လာဆန်းစစ်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အားနည်းချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

(ဂ) အခွင့်အလမ်းများ (Opportunities)

နိုင်ငံတကာတွင် ကျန်းမာရေးအတွက် အစာအာဟာရများကို ရွေးချယ်ပြောင်းလဲ စားသုံး လာခြင်းနှင့်အတူ တိရစ္ဆာန်မှရရှိသော ပရိုတိန်းများအစား အပင်မှရရှိသော ပရိုတိန်းများကို ပြောင်း လဲစားသုံးလာကြသဖြင့် ပဲတီစိမ်းဝယ်လိုအားများ တိုးတက်မြင့်မားလာနေခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် ကြီးမားသော အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် လက်ရှိတွင် ပဲတီစိမ်းကို ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ အဓိကတင်ပို့လျက်ရှိရာမှ ပဲတီစိမ်းကို အခြေခံထုတ်လုပ်သော အစားအသောက် အမယ်သစ်များ၊ အာဟာရဖြည့်စွက်စာများ၊ ဆေးဝါး ဓာတ်စာများ၊ အလှကုန်ပစ္စည်းများ စသည်ဖြင့် တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များကိုလည်း ထုတ်လုပ်တင်ပို့ လာနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများလည်း ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပဲတီစိမ်းကုန်ကြမ်းများ၊ တန်ဖိုးမြင့်ကုန်ချောများ ပိုမိုတိုးတက်ထုတ်လုပ် တင်ပို့နိုင်သည် နှင့်အမျှ လက်ရှိ ပဲတီစိမ်း အဓိကတင်ပို့နေသည့် တရုတ်၊ ဗီယက်နမ်၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများအပြင် အခြား ဈေးကွက်သစ်များသို့ ပိုမိုထိုးဖောက် ဝင်ရောက်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ပြည်ပဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့မှုအပြင် မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အမျိုးသား အာဟာရကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်လာရေးကိုလည်း ပဲတီစိမ်း စားသောက်ကုန်များက ပါဝင်ကူညီ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် သည့် အခွင့်အလမ်းလည်း ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ကာ မြန်မာ့ ၅ နှစ်အောက် ကလေးများ၏ အရပ်အမောင်း စံချိန်မမီမှု (Stunting) ၂၆.၇ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်ကြုံလှီမှု (Wasting) ၆.၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိနေသည့် အခြေအနေတွေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲသွားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ (GlobalNutrition-report.org, 2025)

(ဃ) စိန်ခေါ်မှုများ (Challenges)

အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်သကဲ့သို့ တွေ့ကြုံရနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများလည်းရှိနေရာ အဓိက အားဖြင့် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ခြင်းမှာ အရေးကြီး သော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ၊ တောင်အာဖရိက၊ တောင်ကိုရီးယား၊ တူကီယို၊ တရုတ် စသည့် နိုင်ငံများသည် မြန်မာ့ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ဖြစ်လာနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှိနေပေသည်။

အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများနှင့် အခြားသော ကုန်သွယ်မှုအတားအဆီးများ (Trade Barriers) ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုလည်း ရှိနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်သွယ်မှုပမာဏ ကိုတာ (Quota) သတ်မှတ်ခြင်း၊ တင်ပို့သည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ပိုးသတ်ဆေးမှုင်းတိုက်မှု (Fumigation) သတ်မှတ်ချက်များ၊ အမြင့်ဆုံးခါတ်ကြွင်းပါဝင်မှု (MRL)၊ မှတ်ပုံတင်ရန် (Register) လိုအပ်မှု စသည့် ကုန်သွယ်မှုအတားအဆီးများ ကြုံတွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု (Climate Change) နှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း၊ ပဲတီစိမ်းဈေးနှုန်းများ မတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသည်တို့မှာလည်း သတိပြုရမည့် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်သည်။ မုတ်သုံ ဝင်ရောက်မှု ကြာမြင့်မှု၊ မိုးရေချိန်၊ အပူချိန်ပြောင်းလဲမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သကဲ့သို့ ပဲတီစိမ်း ပြည်တွင်းပြည်ပ ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သဖြင့် ကြိုတင် ပြင်ဆင်စီမံမှုများ ဆောင်ရွက်ထားရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုတွင် ပဲတီစိမ်းဆိုင်ရာ သီးသန့် ကုန်သွယ်မှုအချက်အလက်များ မရရှိနိုင်ဘဲ မတ်ပဲနှင့် ပဲတီစိမ်း နှစ်မျိုး ပေါင်းကို HS: 071331 အနေဖြင့် ဖော်ပြထားသည့်အတွက် မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းအတွက် ကုန်သွယ်မှု အလားအလာများ ဆန်းစစ်တွက်ချက်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ဇယား (၁၄) SWOC Analysis

အားသာချက် (Strength)	အားနည်းချက် (Weakness)
<ul style="list-style-type: none"> • ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်မှု ကြီးမား ကျယ်ပြန့်ခြင်း • နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များသို့ ချိတ်ဆက် တင်ပို့မှု အတွေ့အကြုံများစွာရှိခြင်း • ကမ္ဘာ့ပဲတီစိမ်းစားသုံးမှု အများဆုံးဖြစ်သည့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံများနှင့် နီးကပ်စွာ တည်ရှိခြင်း • နိုင်ငံတော်အစိုးရက အားပေးကူညီခြင်း 	<ul style="list-style-type: none"> • အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure) မပြည့်စုံခြင်း • စိုက်ပျိုးနည်းပညာနှင့် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ လိုအပ်ခြင်း • ကြိတ်ခွဲပြုပြင် ထုတ်လုပ်မှု (Processing) အားနည်းခြင်း • အရည်အသွေးပိုင်း မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ခြင်း
အခွင့်အလမ်းများ (Opportunities)	စိန်ခေါ်မှုများ (Challenges)
<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတကာ ပဲတီစိမ်းဝယ်လိုအား မြင့်မား လာခြင်း • တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်တင်ပို့ နိုင်ခြင်း • ဈေးကွက်သစ်များ ရရှိလာနိုင်ခြင်း • အမျိုးသားအာဟာရကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် လာနိုင်ခြင်း 	<ul style="list-style-type: none"> • ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွက်လာခြင်း • ကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများ ကြုံတွေ့ရခြင်း • ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း • ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း

၇။ သုံးသပ်တင်ပြချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဲတီစိမ်းတင်ပို့မှုနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားအပေါ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု၊ ပြည်တွင်းစားသုံးမှု၊ ပြည်ပတင်ပို့မှု၊ ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု၊ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး ခေါင်းစဉ်များဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ်တင်ပြပါသည်။ -

(က) စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု

ပြီးခဲ့သည့် ၁၀ နှစ်တာကာလအစပိုင်း ဒုတိယမြောက်နှစ်မှ စတင်၍ ပဲတီစိမ်းစိုက်ဧရိယာနှင့် ထွက်ရှိမှုများ ကျဆင်းနေခဲ့ရာမှ ပြန်လည်တိုးတက်လာပြီး ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် အထွက်ရော အထွက်နှုန်းပါ စံချိန်တင်လျက် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည့် စိုက်ဧရိယာ ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၁,၃၂၃) နှင့် အထွက်တန် ထောင်ပေါင်း (၁,၈၆၉) အထိ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

တစ်ဟက်တာ ပျမ်းမျှအထွက်နှုန်းအနေဖြင့်လည်း ၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်တွင် (၁.၃၁) တန်သာ ရှိရာမှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်တွင် (၁.၄၂) တန်အထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ GAP စနစ်ဖြင့် စိုက်ပျိုးမှုများတွင်လည်း ၂၀၂၁-၂၂ ခုနှစ်တွင် ဟက်တာထောင်ပေါင်း (၄၂) အထိ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် ပဲတီစိမ်းမှာ ပဲမျိုးစုံသီးနှံများတွင် ဧရိယာအများဆုံး စိုက်ပျိုးသည့် ပဲအမျိုးအစားဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရာဒေသအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ် (အရှေ့ပိုင်း) မှအပ ကျန်တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးသည်အထိ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည်ကို တွေ့ရသည်။

စိုက်ပျိုးသည့် ရာသီအနေဖြင့်လည်း ပဲတီစိမ်းကို မိုးရာသီဆောင်းပါ တစ်နှစ်ပတ်လုံး စိုက်ပျိုးသဖြင့် မိုးစိုက်ပဲမျိုးစုံ သီးနှံများတွင် ဧရိယာအများဆုံး စိုက်ပျိုးသော ပဲသီးနှံမှာ ပဲတီစိမ်းဖြစ်သည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် အိန္ဒိယသွင်းကုန်မူဝါဒ ပြောင်းလဲမှုအကျိုးဆက်ကြောင့် မတ်ပဲနှင့် ပဲစင်းငုံများနည်းတူ စိုက်ဧရိယာများ လိုက်ပါကျဆင်းခဲ့သော်လည်း အိန္ဒိယသို့ အားထားတင်ပို့သည့် ပဲအမျိုးအစားမဟုတ်ဘဲ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဥရောပနိုင်ငံများသို့ အဓိကထားတင်ပို့နေသည့် ပဲဖြစ်သည့်အတွက် မတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အကျိုးသက်ရောက်မှု နည်းပါးကြောင်း တွေ့ရသည်။

ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် လယ်ယာသွင်းအားစုပစ္စည်းများ ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်လာခြင်း၊ လယ်ယာလုပ်သား ရှားပါးခြင်း၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း၊ အဝါရောင်မိုဇူးရောဂါ ကျရောက်ခြင်းများ ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိပြီး ပဲတီစိမ်းရိတ်သိမ်းရာ၌ အနည်းဆုံး ၂ - ၃ ကြိမ် ခူးဆွတ်ရသဖြင့် လယ်ယာလုပ်သား ရှားပါးမှုကို ပိုမိုကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။

(ခ) ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှု

ပဲမျိုးစုံသီးနှံများ ပြည်ပတင်ပို့မှုတွင် ပဲအများစုမှာ Fair Average Quality (FAQ) အဖြစ် တင်ပို့ကြခြင်းဖြစ်သော်လည်း ပဲတီစိမ်းတွင် First Quality (FQ) အဖြစ် တင်ပို့သည်များလည်း ရှိသည်။ ထို့ပြင်

အခွံချွတ်နှင့် အခွံပါသည့် အလုံးနှင့် အခြမ်းများအဖြစ် တင်ပို့သည်များတွင် ဆိုင်ကြီး၊ ဆိုင်လတ်၊ ဆိုင်သေး အဖြစ် ၃ မျိုးခွဲခြား တင်ပို့လျက်ရှိသည်။

ပဲတီစိမ်း အမျိုးအစားများအနေဖြင့်လည်း ပဲပင်ပေါက်ဖောက်သည့်ပဲနှင့် ပဲပင်ပေါက်မဖောက်သည့် ပဲ ဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်သည်။ ထွက်ရှိရာဒေသအလိုက် ခရမ်း၊ ပခုက္ကူ၊ ဝါးခယ်မ၊ အညာ စသည်ဖြင့် ကွဲပြားသည် ဖြစ်ရာ ပဲစေ့အရွယ်အစား၊ အသုံးနှင့် ထွက်ရှိရာဒေသကိုလိုက်၍ စနစ်တကျ ခွဲခြားပြုပြင်ကြိတ်ခွဲရန် လိုအပ် မည်ဖြစ်သည်။

အရည်အသွေး ကောင်းမွန်သောထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ခေတ်မီ ပဲခွဲစက်များ၊ တန်ဖိုးမြင့် စားသောက်ကုန်ထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံများအပြင် ခေတ်မီသိုလှောင်ရုံများကိုပါ တည်ထောင် ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှုအပိုင်း၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များ နည်းပါးလျက်ရှိသည်သာမက ငွေကြေးလိုအပ်ချက်၊ နည်းပညာလိုအပ်ချက်များလည်း ရှိနေသည်။ စက်ရုံအလုပ်ရုံများ လျှပ်စစ်ဓါတ်အား အလုံအလောက်မရရှိသည့် အခက်အခဲများလည်း ကြုံတွေ့ရလျက် ရှိသည်။ ကောင်းမွန်သော ထုတ်လုပ်မှုကျင့်စဉ်များ (GMP) ကိုလည်း လိုက်နာကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ပဲတီစိမ်း၏ အာဟာရပြည့်စုံကြွယ်ဝမှု၊ ဘက်စုံအသုံးချနိုင်မှုများကြောင့် ကမ္ဘာ့ပဲတီစိမ်း စားသုံးမှုများ အချိန်ကာလအလိုက် စဉ်ဆက်မပြတ် ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပဲတီစိမ်း စားသုံးမှုပုံစံ ပြောင်းလဲလာမှုများကို လေ့လာလျက် ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှုကဏ္ဍတွင် အသုံးချဆောင်ရွက်သွား သင့်သည်။ အထူးသဖြင့် သမရိုးကျ ပဲအခွံချွတ်ခြင်း၊ ခွဲခြမ်းပြုလုပ်ခြင်း၊ အမှုန့်ကြိတ်ခြင်းစသည့် အခြေခံ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲမှုများသာမက ကျန်းမာရေးအထောက်အကူပြု ပရိုတိန်းပေါင်ဒါ၊ ပရိုတိန်းအိုင်ဆိုလိတ် ထုတ်လုပ်နိုင်မည့် အလားအလာများကို လေ့လာဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ဂ) ပြည်တွင်းစားသုံးမှု

ပဲတီစိမ်းကို ပဲပင်ပေါက်၊ ပဲကြာဆံ၊ ပဲလမုန့်နှင့် အခြားစားသောက်ကုန် အမျိုးမျိုးတို့တွင် ထည့်သွင်း စားသုံးမှုများ ရှိသည့်အပြင် ပြည်ပမှ တင်သွင်းလာသည့် ပဲတီစိမ်းအသုံးပြုထားသည့် စားသောက်ကုန်များ မိတ်ဆက်ဝင်ရောက်လျက်ရှိသော်လည်း ပြည်တွင်းစားသုံးမှုမှာ သိသိသာသာ တိုးတက်လာမှု မရှိသေး ကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

ပဲတီစိမ်းမှ အစားအသောက်များအပြင် ဆေးဝါးများ၊ တစ်ကိုယ်ရေသုံး အလှကုန်ပစ္စည်းများ၊ တိရစ္ဆာန်အစားများ စသည်တို့ကိုလည်း ထုတ်လုပ်အသုံးပြုနိုင်ပါက ပြည်တွင်း ပဲတီစိမ်းစားသုံးမှုများ တိုးတက်လာမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ပဲတီစိမ်းအခြေခံ အစားအသောက်များ တီထွင်ထုတ်လုပ် စားသုံးရေးကို အားပေးဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ပြည်သူအများကို ပဲတီစိမ်းတွင်ပါဝင်သည့် အာဟာရဓါတ်များနှင့် စားသုံးသည့် နည်းလမ်းများကို ဖြန့်ဝေပညာပေးခြင်း၊ အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း၊ တီထွင်ဆန်းသစ်ခြင်း၊ လွယ်လင့်တကူ ဝယ်ယူရရှိနိုင်ရန်

စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပြီး အစားအစာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုရှိစေရေးကိုလည်း တစ်ပါတည်း ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။

ပဲတီစိမ်းတွင် ပါရှိသော Vig r 2, Vig r 3, Vig r 4 နှင့် Vig r 5 ပရိုတိန်း ၄ မျိုးတို့မှာ Allergenic Proteins များ ဖြစ်ကြသဖြင့် အချို့သောသူများနှင့် ဓါတ်မတည့်မှုဖြစ်နိုင်သည်ကို သတိပြုရန်လိုအပ်ကြောင်း သိရပါသည်။ (sciencedirect.com)

(ဃ) ပြည်ပတင်ပို့မှု

လောလောဆယ်တွင် ပဲတီစိမ်းကို တရုတ်၊ ဗီယက်နမ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ အီရတ်၊ ဂျပန် နိုင်ငံများသို့ အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှာ ယခင်က အများဆုံး တင်ပို့ခဲ့ဖူးသော နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ တင်ပို့မှုမရှိဖြစ်နေရာ ဈေးကွက်ပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် မတ်ပဲနှင့် ပဲစင်းငုံတို့ ကဲ့သို့ နှစ်နိုင်ငံနားလည်မှုစာချုပ်လွှာ (MOU) လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများ (EU) သို့ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်သည့် ပဲတီစိမ်းများ တင်ပို့မှုကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ နှစ်စဉ် တန်ချိန် (၇) ထောင်မှ (၁) သောင်းကျော်အထိ တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ တန်ချိန် (၁) သောင်းကျော်တင်ပို့မှုကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် တစ်နှစ်တည်းတွင်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်သေးသဖြင့် တင်ပို့သည့် ပမာဏကို ပုံမှန်ထိန်းသိမ်း တင်ပို့နိုင်ရေး၊ အခြားဈေးကောင်းရသည့် အရည်အသွေးမြင့် ဈေးကွက်များရရှိ ရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ပဲတီစိမ်း ပြည်ပတင်ပို့မှုတွင် ကုန်ကြမ်းအဖြစ်သာ အဓိက တင်ပို့လျက်ရှိရာမှ ပဲတီစိမ်းအခြေခံ စားသောက်ကုန် ကုန်ချောများ၊ တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ တင်ပို့နိုင်ရန် အစဉ်တစ်စိုက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက် သွားသင့်သည်။

ပိုးသတ်ဆေး ဓါတ်ကြွင်းပါဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ အများဆုံး သတ်မှတ်ချက် (MRL) ထက် ကျော်လွန်သည့်ဖြစ်ရပ်များ ပဲတီစိမ်းတင်ပို့မှုတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်များ ရှိခဲ့သည်ဟု သိရှိ ရသည်။ ဥပမာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ တရုတ် (တိုင်ပေ) သို့ တင်ပို့သည့် ပဲတီစိမ်း (၂၆၅) တန် တွင် Omethoate 0.20 ppm (လက်ခံနိုင်သည့် ပမာဏ 0.02 ppm) နှင့် Methamidophos 0.11 ppm (လက်ခံနိုင်သည့် ပမာဏ 0.03 ppm) စသည့် ဓာတုပစ္စည်းများ သတ်မှတ်ချက်ထက် ကျော်လွန်တွေ့ရှိ ခဲ့သည် (စီးပွား/ ကူးသန်း၊ ၂၀၁၅)။ သို့ဖြစ်ရာ သို့ဖြစ်ရာ ဓါတ်ကြွင်းပါဝင်မှုများ စစ်ဆေးခြင်း၊ စောင့်ကြည့် ခြင်း၊ ပိုးသတ်ဆေး စနစ်တကျသုံးစွဲရေး ပညာပေးခြင်း၊ နောက်ကြောင်းပြန် ခြေရာခံစနစ် (Traceability) အသုံးချခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။

ထို့ပြင် ပြည်ပတင်ပို့မှုနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခများ မျှတရေး၊ နိုင်ငံခြားငွေ လဲလှယ် နှုန်းများ တည်ငြိမ်ရေး၊ ဘဏ်စနစ်နှင့် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ခေတ်မီတိုးတက်ရေး စသည့် ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးလုပ်ငန်းများ မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

(င) ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းမှာ ထုတ်ကုန်အရည်အသွေးအရ လည်းကောင်း၊ ဈေးနှုန်းအရ လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်နှိုင်းယှဉ်အားသာချက်များ (RCA, RSCA) အရ လည်းကောင်း ကောင်းစွာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အရည်အသွေးကျဆင်းမှု မရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းထားပြီး နှစ်စဉ် ပြည်ပတင်ပို့မှုများ တိုးမြှင့်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

နိုင်ငံတကာ၏ ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကို လေ့လာသုံးသပ်၍ ပဲပင်ပေါက်ဖောက်မည့် ပဲ၊ အရွယ်အစား အကြီး/အလတ်/အသေး၊ မည်သည့်ဒေသထွက် ပဲတီစိမ်းကို မည်သည့်ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့မည် စသည်တို့ကို စနစ်တကျ ရွေးချယ်သတ်မှတ်၍ စီမံဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

စံချိန်စံညွှန်းနှင့်ပတ်သက်၍ “စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံထုတ်ကုန် စံချိန်စံညွှန်းရေးဆွဲရေး နည်းပညာဆပ်ကော်မတီ” က မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း စံချိန်စံညွှန်းကို ရေးဆွဲလျက်ရှိရာ နည်းပညာဆပ်ကော်မတီအဆင့်တွင် မူကြမ်းရေးဆွဲပြီးဖြစ်ကာ အဆိုပါမူကြမ်းကို “စံချိန်စံညွှန်းလုပ်ငန်းကော်မတီ” သို့ တင်ပြရန် ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။

ပဲတီစိမ်း ပြည်ပတင်ပို့မှု တိုးတက်ရေးအတွက် ခေတ်မီ ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲစက်များ၊ ပဲတီစိမ်းအခြေခံစားသောက်ကုန် ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့တည်ထောင်ပြီး တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ တိုးတက်ထုတ်လုပ်လျက် ပြည်ပသို့ ပို့ကုန်တိုးမြှင့်ရေး ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် ဓါတ်မြေဩဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေးများကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းခြွေလှေ့ လုပ်ငန်းများတွင် စက်ကိရိယာများ တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ လျော့နည်းသက်သာရန် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့ရေးအစီအမံများ ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပြီး ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိအောင် ကြိုးပမ်းသင့်သည်။

(စ) ပို့ကုန်အလားအလာ

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းအနေဖြင့် လက်ရှိ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပြည်ပတင်ပို့မှု အခြေအနေများအပေါ် ကောင်းမွန်လျက်ရှိပြီး ပြည်ပတင်ပို့မှုနှင့် ဈေးကွက်အနေအထားများအရ ပို့ကုန်အလားအလာ ကောင်းမွန်သည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပဲတီစိမ်း လိုအပ်ချက်ကြီးမားသော တရုတ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံကြီးများနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်လျက် နီးကပ်စွာ တည်ရှိနေသည့်အတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ် သက်သာစွာဖြင့် တင်ပို့နိုင်မည့် အားသာချက်လည်း ရှိသည်။

ပဲတီစိမ်းနှင့် အခြားပဲမျိုးစုံသီးနှံများသည် တရုတ်နိုင်ငံသို့ ပုံမှန်လမ်းကြောင်းဖြင့် တင်ပို့ခွင့်ပြုထားသော စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန် (၅၂) များတွင် ပါဝင်သဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ GACC နှင့် SPS Protocol များ

လက်မှတ်ရေးထိုးရန် မလိုအပ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ လက်ရှိ GACC တွင် မှတ်ပုံတင်ထားပြီးသော မြန်မာ့ ပဲမျိုးစုံ ကုမ္ပဏီများမှာ စုစုပေါင်း (၃၄၀)ကျော်အထိ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ (ပဲ/ပြောင်း/နှမ်းအသင်း၊ ၂၀၂၅)

အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့လည်း မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဲတီစိမ်းများ နှစ်စဉ် တန်ချိန် (၁၅၀,၀၀၀) အထိ တင်ပို့နိုင်ရေး အတွက် မတ်ပဲ၊ ပဲစင်းငုံ ပဲများမှာကဲ့သို့ နှစ်နိုင်ငံ နားလည်မှုစာချွန်လွှာများ (MOU) လက်မှတ်ရေးထိုး နိုင်ရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသဖြင့် (ပဲ/ပြောင်း/နှမ်းအသင်း၊ ၂၀၂၅) ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါက ပဲတီစိမ်း ပို့ကုန်အလားအလာများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာမည် ဖြစ်သည်။

တစ်ဆက်တည်းမှာပင် နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးများ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကန်ထရိုက်လယ်ယာ အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်အောင် အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

(ဆ) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး

ကုန်သွယ်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လျင်မြန်ရန်ရော ချောမွေ့ရန်ပါ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့စေရေး အညွှန်းကိန်း ၂၀၂၂ တွင် အညွှန်းကိန်း (၁၁) ခုရှိသည့်အနက် “ခွင့်ပြု ချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်” တွင်သာ စံချိန်မီပြီး ကျန်အညွှန်းကိန်းများမှာ စံချိန်မီအဆင့် အောက်တွင်သာရှိသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အညွှန်းကိန်းများကို “စံချိန်မီ” အဆင့်သို့ အမြန်ဆုံး ရောက်ရှိ အောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့စေရေးကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှု (Transparency)၊ ရိုးရှင်းမှု (Simplicity) ၊ ညီညွတ်မှု (Harmonization) နှင့် စံချိန်မီမှု (Standardization) ဟူသော မဏ္ဍိုင် ကြီး (၄) ရပ်ပေါ်တွင် အခြေခံရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်မှုတွင် အတားအဆီးများအဖြစ် အကောက်ခွန်မဟုတ်သော အတားအဆီးများ (Non-Tariff Measures - NTMs) နှင့် နည်းပညာပိုင်း ကုန်သွယ်မှုအတားအဆီးများ (Technical Barriers to Trade - TBT) ဟူ၍ရှိရာ မိမိတို့နှင့် ကုန်သွယ်ဘက်နိုင်ငံများ၏ အတားအဆီးများ လေ့လာသိရှိရန် အရေး ကြီးပါသည်။

လျင်မြန်ချောမွေ့သော ကုန်သွယ်မှုသာရှိပါက ရရှိခံစားနိုင်မည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို သိမြင်ပြီး အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန်ဖြစ်ပြီး ခေတ်မီကွန်ပျူတာ နည်းပညာများ အသုံးချဆောင် ရွက်ရန်၊ Software အပိုင်းရော Hardware အပိုင်းပါ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

၈။ မူဝါဒထောက်ခံချက်များ

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာနှင့် ဈေးကွက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်နိုင်ရန် အတွက် ကျင့်သုံးသင့်သည့် မူဝါဒထောက်ခံချက်များကို (က) အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ (ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၊ (ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ (င) မူဝါဒဖော်ဆောင်မှု၊ (စ) မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းများ စသည့် ခေါင်းစဉ်များဖြင့် ထောက်ခံတင်ပြထားရာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည် -

(က) အခြေခံအဆောက်အအုံ

“ခေတ်မီ ပဲတီစိမ်း ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများနှင့် ပဲတီစိမ်းအခြေခံ တန်ဖိုး မြှင့်ထုတ်ကုန် ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများ၊ ခေတ်မီသိုလှောင်ရုံများ၊ လမ်းတံတား ဆိပ်ကမ်း စသည့် သယ်ယူပို့ဆောင်တင်ပို့မှု (Logistics) ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ များ၊ အရည်အသွေး ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Quality Infrastructure) စသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အားပေးမြှင့်တင်သည့် မူဝါဒများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပေးရန်။”

ပဲတီစိမ်းသီးနှံမှာ ပဲမျိုးစုံသီးနှံများတွင် စိုက်ဧကအားဖြင့် အများဆုံး စိုက်ပျိုးလျက်ရှိပြီး ပဲမျိုးစုံ တင်ပို့မှုတန်ဖိုးတွင် ဒုတိယမြောက် အများဆုံး တင်ပို့လျက်ရှိသည့် သီးနှံဖြစ်သော်လည်း ကုန်ကြမ်းအဖြစ် သာ အဓိက တင်ပို့လျက်ရှိနေသေးသဖြင့် ကုန်ကြမ်း၊ ကုန်ချော၊ စားသောက်ကုန် ထုတ်လုပ်သည့် အခြေခံ အဆောက်အအုံများကို တိုးချဲ့တည်ထောင်သွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

စက်ရုံ အလုပ်ရုံများတွင် ပရိုတိန်းပေါင်ဒါ ကဲ့သို့သော ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံအလုပ် ရုံများမှာ ယနေ့ခေတ်ကာလတွင်မှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည့်အတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ထောင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် စနစ်တကျ ကြိုတင်လေ့လာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

ပဲတီစိမ်းအခြေခံ စားသောက်ကုန်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တည်ထောင်ရာ တွင် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဈေးကွက်အခြေအနေများအပေါ် မူတည်၍ အချက်အချာကျသော နေရာဒေသများ တွင် ဦးစွာရွေးချယ် ဆောင်ရွက်သွားသင့်ပြီး ဈေးကွက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့် အခြေအနေအပေါ် မူတည်ပြီး ဆက်လက် တိုးချဲ့တည်ထောင် ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။

ပဲတီစိမ်းနှင့် ပတ်သက်၍ စက်ကိရိယာများ အသုံးပြု၍ အကြီးစားလုပ်ငန်း ပဲပင်ပေါက်ဖောက်ခြင်း၊ စည်သွတ်ဘူးများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ စားသောက်ကုန်များ ပြုလုပ်ရာ၌ အဆင်သင့် အသုံးပြုနိုင်မည့် ပဲအမှုန့်၊ ပဲအနှစ်၊ ပဲနို့ တို့ဖူး စသည်တို့ ပြုလုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများမှာ စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်သင့်သည့် လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။

အချို့သော အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ လည်းကောင်း၊ အချို့ကို သမဝါယမ ကဏ္ဍမှ လည်းကောင်း၊ အချို့ကို အစိုးရလုပ်ငန်းဌာနများမှ လည်းကောင်း၊ အချို့ကို အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Public-Private Partnership - PPP) များဖြင့် လည်းကောင်း အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ခ) ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

“ပဲတီစိမ်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်း၊ မဟာဗျူဟာ နည်းဗျူဟာများ ချမှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်း စဉ်များ ချမှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များ တိုးတက်မှုအခြေအနေများကို လေ့လာ သုံးသပ်ခြင်း စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ပဲတီစိမ်း တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်လျှောက် ပါဝင်ပတ်သက်သူများ စုပေါင်း ပါဝင်သော မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းအဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ် ထူထောင်ဆောင်ရွက်ရန်”

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် သီးနှံများတွင် စိုက်ဧရိယာအားဖြင့် တတိယမြောက် အများ ဆုံး စိုက်ပျိုးပြီး နိုင်ငံတော်အတွက် နိုင်ငံခြားဝင်ငွေကို အဓိကရှာဖွေပေးနေခြင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးမှ ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများ၏ စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက်၊ အာဟာရ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်း ပေးနိုင်ခြင်း၊ ရေရှည်တည်တံ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် အလားအလာကောင်းများ ရှိခြင်းများကြောင့် “မြန်မာ့ ပဲတီစိမ်းအဖွဲ့” ကို သီးခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

လက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာနတို့တွင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိသော ပဲမျိုးစုံဌာနစိတ်များကိုလည်း အင်အားတိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဘာသာရပ် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ မွေးထုတ်ခြင်း၊ ပဲတီစိမ်းသုတေသနနှင့် တိုးချဲ့ပညာပေးရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုတိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံ တကာ အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics (ICRISAT), World Vegetable Center (AVRDC), International Center for Tropical Agriculture (CIAT) များနှင့်လည်းကောင်း၊ ပဲတီစိမ်း အဓိက စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ယူဂန်ဒါ စသည့် နိုင်ငံများရှိ သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်သွားသင့်သည်။

(ဂ) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း

“ပဲတီစိမ်းဈေးကွက် ကွင်းဆက်တစ်လျှောက်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက၊ တောင်သူ၊ ကုန်သည်ပွဲစား၊ ပြုပြင်ကြိတ်ဝါး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၊ ပြည်ပတင်ပို့သူများ စသည့် ပဲတီစိမ်း တန်ဖိုးကွင်းဆက်တွင် ပါဝင်နေသူများအား စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန်”

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းကဏ္ဍ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပဲတီစိမ်း တန်ဖိုးကွင်းဆက်တွင် ပါဝင် ပတ်သက်နေသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးမှာ အခြေခံကျသော လိုအပ်ချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များ အများအပြားရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း အခြေခံကျသော စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ မျိုးထိန်းသိမ်းမှု၊ ပဲတီစိမ်းနှင့် ပဲတီစိမ်းအခြေခံ အစား အသောက် ပြုပြင်ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်မှု၊ အစားအစာဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန်နည်းပညာ၊

ဈေးကွက်သုတေသန ပြုလုပ်နည်း၊ ငွေရေးကြေးရေးစီမံခန့်ခွဲမှု စသည်တို့ကို ဦးစားပေး မြှင့်တင်သွား သင့်သည်။

စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းကို မိမိတို့၏ ပဲတီစိမ်းထုတ်ကုန်များ အရည်အသွေး တိုးတက်ကောင်း မွန်ရန်၊ နိုင်ငံတကာဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းအား မြင့်မားစေရန်၊ မိမိတို့၏ ရေမြေသယံဇာတ၊ လူ့စွမ်း အားနှင့် လယ်ယာသွင်းအားစုများကို အကျိုးအရှိဆုံး အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ဃ) နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

“စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု၊ ပဲတီစိမ်းနှင့် ပဲတီစိမ်းအခြေခံ စားသောက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှုတို့ အတွက် လိုအပ်သော နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရရှိနိုင်ရေး စီမံဆောင်ရွက် ပေးရန်။”

ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုတွင် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ အသုံးပြုရေး၊ ပိုးမွှားရောဂါ ကာကွယ် နှိမ်နင်းရေး၊ လယ်ယာသွင်းအားစုများ ထိရောက်စွာ အသုံးပြုရေး၊ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေး၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန် နည်းပညာများ ကျင့်သုံးရေး၊ စက်မှုလယ်ယာ ကူပြောင်းရေးတို့ဆိုင်ရာ နည်းပညာများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ကြိတ်ခွဲထုတ်လုပ်မှု၊ သိုလှောင်မှု၊ ဈေးကွက်ချဲ့ထွင်မှု အပိုင်းများတွင်လည်း ခေတ်မီနည်းပညာများ လိုအပ် မည် ဖြစ်သည်။

နည်းပညာနှင့်အတူ ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလည်း လိုအပ်လာမည်ဖြစ်ရာ တစ်ဦးချင်းစီမှ လည်း ကောင်း၊ သမဝါယမအဖြစ် စုပေါင်း၍လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ အကူအညီဖြင့် လည်းကောင်း မြန်မာ့ ပဲတီစိမ်းကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆောင်ရွက်သွားသင့်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ လက်ရှိဆောင်ရွက်ပေးနေ သော သီးနှံစိုက်ပျိုးစရိတ်ချေးငွေ၊ ဂျပန်အစိုးရမှ မြန်မာအစိုးရသို့ တစ်ဆင့်ထုတ်ချေးပြီး၊ မြန်မာအစိုးရမှ တောင်သူလယ်သမားများသို့ တစ်ဆင့်ပြန်လည်ထုတ်ချေးသည့် နှစ်ဆင့်ချေးငွေ (JICA Two-Step Loan)၊ အသေးစား၊ အငယ်စားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ချေးငွေ (MSME Loan)၊ ဆီစက်လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးရေးချေးငွေ စသည့် ချေးငွေများကို ပိုမိုတိုးချဲ့ ထုတ်ချေးပေးရန် လိုအပ်လာမည် ဖြစ်သည်။

(င) မူဝါဒ ဖော်ဆောင်မှု

“မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းမူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းအကောင် အထည်ဖော်မှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်။”

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ဖော်ဆောင်ရာတွင် ယခင်က ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မူဝါဒ များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ လက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု အခြေအနေများအပေါ်မူတည်၍ ချမှတ်သင့်သည့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် မူဝါဒများ၏ အားနည်းချက် အားသာချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည့်မူဝါဒများကို အဆိုပြုတင်ပြခြင်းများ ပြုလုပ် သွားသင့်သည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စသည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် မူဝါဒများကို အဆက်အစပ်မိမိ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(စ) မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများ

မြန်မာ့ပဲတီစိမ်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အောက်ပါ မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အဆိုပြုတင်ပြပါသည်-

- (၁) ပဲမျိုးစုံစီးနံ့များထဲမှ ပဲတီစိမ်း၏ ပို့ကုန်အလားအလာကောင်းများ ရှိနေမှုအပေါ် အခြေခံ၍ “အရေးကြီးသီးနှံ” တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- (၂) နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုတို့တွင် ပဲတီစိမ်းသီးနှံကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှုကို သိသိသာသာ မြှင့်တင်ရန်၊
- (၃) မျိုးရိုးဗီဇ ပြုပြင်ထားသော ပဲတီစိမ်းမျိုးများ (GMO) နိုင်ငံအတွင်း စိုက်ပျိုးရန် ဇီဝလုံခြုံရေး (Bio-Safety) အစီအမံများချမှတ်၍ ဥပဒေနှင့်အညီ ထိရောက်စွာ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- (၄) တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်အဖြစ် ထုတ်လုပ်ရေး၊ ရိတ်သိမ်းချိန်လွန် နည်းပညာများဖြင့် ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် နည်းပညာပံ့ပိုးပေးရန်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအခွင့်အလမ်းများ ရရှိရေး ကြီးကြပ်ရန်၊
- (၅) ရေရှည်တည်တံ့ဖွံ့ဖြိုးမှု (Sustainability) နှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်တို့ကို ဦးတည်သည့် မဟာဗျူဟာ နည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရန်။

၉။ ကိုးကားချက်များ

စီမံကိန်းဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

ကုန်သွယ်ရေးဦးစီးဌာန၊ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန

စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စီမံကိန်းဦးစီးဌာန (၂၀၂၂)၊ “မြန်မာ့ပဲမျိုးစုံ တန်ဖိုး ကွင်းဆက်မြှင့်တင်ရေး လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၁-၂၀၂၅”

စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၃)၊ “ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အမျိုးသားပို့ကုန် မဟာဗျူဟာ (ပဲမျိုးစုံနှင့် ဆီထွက်သီးနှံကဏ္ဍ ပို့ကုန် မဟာဗျူဟာ ၂၀၁၅-၂၀၁၉)”

မြန်မာနိုင်ငံ ပဲမျိုးစုံ၊ ပြောင်းနှင့် နှမ်းကုန်သည်များအသင်း

Ministry of Agriculture, Livestock, and Irrigation (2017), “Pulses Sector Development Strategy”

Ministry of Agriculture, Livestock, and Irrigation, Department of Planning (2023), “Myanmar Agriculture Sector in Brief 2022”

Ministry of Planning and Finance, Central Statistical Organization (2024), “Myanmar Agricultural Statistics (2014-2015 to 2022-2023)”

Tin Htut, “Integration of Myanmar Agriculture into ASEAN: Competitiveness of Myanmar Rice and Coarse Grain”

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

International Trade Center

The United Nations Comtrade Database

နောက်ဆက်တွဲ (က) တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)

(က) စိုက်ဧရိယာ (ဟက်တာ-ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပေါင်း
၂၀၁၄/၁၅	၂၈.၃	၀.၈	၁.၁	၂၆.၀	၀.၃	၂၁၂.၈	*	၂၂၈.၈	၃၀၉.၃	၁၂၃.၈	၁၀.၂	၁.၇	၁၄၉.၈	၁.၇	၇၈.၈	၁,၁၇၃.၃
၂၀၁၅/၁၆	၂၉.၀	၀.၉	၁.၁	၂၆.၂	၀.၃	၂၃၀.၈	-	၂၃၀.၅	၃၁၃.၃	၁၃၆.၀	၁၁.၆	၁.၆	၁၅၁.၄	၁.၉	၇၅.၅	၁,၂၁၀.၁
၂၀၁၆/၁၇	၂၈.၉	၀.၈	၀.၈	၂၆.၄	၀.၂	၂၃၉.၃	-	၂၂၆.၃	၃၁၅.၁	၁၃၃.၀	၁၄.၃	၁.၅	၁၄၉.၂	၁.၉	၈၃.၃	၁,၂၂၁.၀
၂၀၁၇/၁၈	၂၉.၆	၀.၉	၀.၄	၂၆.၅	၀.၁	၂၂၇.၆	*	၂၈၀.၈	၈၄.၉	၁၂၇.၂	၁၄.၅	၁.၀	၁၄၈.၅	၁.၉	၉၆.၅	၁,၂၄၀.၅
၂၀၁၈/၁၉	၂၈.၇	၀.၈	၀.၃	၂၇.၆	၀.၄	၂၃၃.၆	*	၂၇၄.၈	၂၀၈.၂	၁၂၀.၄	၁၅.၃	၁.၀	၁၄၅.၇	၂.၁	၁၀၉.၇	၁,၁၆၈.၆
၂၀၁၉/၂၀	၂၈.၇	၁.၃	၀.၃	၂၇.၇	၀.၄	၂၄၁.၁	*	၂၉၅.၂	၁၇၈.၁	၁၁၅.၄	၁၅.၄	၀.၉	၁၄၅.၄	၃.၇	၁၀၈.၆	၁,၁၆၂.၂
၂၀၂၀/၂၁	၁၈.၂	၀.၆	၀.၆	၂၇.၇	၀.၁	၂၃၃.၄	*	၃၁၂.၃	၁၆၇.၁	၁၁၆.၂	၁၆.၄	၀.၈	၁၄၆.၂	၄.၆	၁၀၉.၂	၁,၁၅၃.၄
၂၀၂၁/၂၂	၂၁.၄	၀.၇	၀.၃	၂၇.၇	၀.၁	၂၃၁.၀	၀.၁	၃၂၅.၁	၁၈၀.၀	၁၁၄.၆	၁၇.၂	၀.၈	၁၄၆.၁	၄.၆	၁၁၇.၂	၁,၁၈၆.၉
၂၀၂၂/၂၃	၂၁.၂	၀.၅	၀.၆	၂၇.၅	၀.၁	၂၃၂.၈	*	၃၄၆.၉	၁၇၇.၅	၁၁၇.၆	၁၈.၃	၀.၈	၁၄၅.၂	၄.၅	၁၀၆.၂	၁,၁၉၉.၉
၂၀၂၃/၂၄	၂၂.၃	၀.၅	၀.၄	၂၇.၆	၀.၁	၂၂၈.၂	*	၄၀၅.၈	၂၂၃.၁	၁၁၄.၄	၁၉.၅	၀.၇	၁၇၂.၀	၄.၈	၁၀၃.၆	၁,၃၂၃.၀

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)

(ခ) အထွက်နှုန်း (တန်/ဟက်တာ)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပျမ်းမူ
၂၀၁၄/၁၅	၁.၃၅	၀.၈၇	၁.၀၅	၁.၃၈	၀.၅၇	၁.၃၂	၀.၄၈	၁.၆၈	၁.၂၁	၀.၈၇	၁.၃၃	၀.၉၄	၁.၂၃	၁.၁၈	၁.၄၂	၁.၃၁
၂၀၁၅/၁၆	၁.၃၅	၀.၈၆	၁.၀၅	၁.၃၈	၀.၅၇	၁.၃၅	-	၁.၇၀	၁.၂၁	၀.၈၉	၁.၃၂	၀.၉၅	၁.၂၃	၁.၂၃	၁.၄၃	၁.၃၂
၂၀၁၆/၁၇	၁.၀၆	၀.၉၇	၁.၀၆	၁.၄၃	၀.၅၇	၁.၃၃	-	၁.၇၂	၁.၂၁	၀.၉၂	၁.၃၁	၀.၉၈	၁.၁၈	၁.၂၄	၁.၃၈	၁.၃၁
၂၀၁၇/၁၈	၁.၁၀	၀.၉၆	၁.၀၇	၁.၄၅	၀.၉၅	၁.၃၂	၀.၈၈	၁.၅၈	၁.၁၃	၀.၉၄	၁.၃၂	၁.၀၀	၁.၁၄	၁.၂၄	၁.၃၆	၁.၂၇
၂၀၁၈/၁၉	၁.၁၈	၀.၉၈	၁.၀၇	၁.၄၆	၀.၅၈	၁.၃၁	၀.၈၃	၁.၆၂	၀.၉၀	၀.၉၀	၁.၃၂	၁.၀၁	၁.၁၅	၁.၂၂	၁.၃၃	၁.၂၅
၂၀၁၉/၂၀	၁.၁၆	၀.၉၄	၁.၀၇	၁.၄၆	၀.၅၈	၁.၃၂	၀.၃၉	၁.၆၄	၀.၈၄	၀.၉၂	၁.၂၃	၁.၀၁	၁.၁၅	၁.၂၅	၁.၃၆	၁.၂၇
၂၀၂၀/၂၁	၁.၁၆	၀.၈၈	၀.၉၄	၁.၄၆	၀.၆	၁.၃၁	၀.၅၄	၁.၆၄	၀.၇၈	၀.၈၇	၁.၂၂	၁.၀၀	၁.၁၆	၁.၃၀	၁.၃၆	၁.၂၆
၂၀၂၁/၂၂	၁.၂၅	၀.၈၄	၀.၉၇	၁.၄၇	၀.၆၂	၁.၃၂	၀.၅၂	၁.၆၄	၀.၇၉	၀.၉၅	၁.၂၄	၀.၉၉	၁.၂၁	၁.၃၃	၁.၃၇	၁.၂၈
၂၀၂၂/၂၃	၁.၁၈	၀.၈၅	၀.၉၄	၁.၄၇	၀.၈၆	၁.၃၂	၀.၄၆	၁.၆၅	၀.၈၂	၀.၉၁	၁.၂၆	၁.၀၁	၁.၂၂	၁.၃၆	၁.၃၉	၁.၂၉
၂၀၂၃/၂၄	၁.၁၅	၀.၈၆	၀.၉၉	၁.၄၇	၀.၈၆	၁.၃၁	၀.၅၁	၁.၉၀	၀.၉၇	၀.၉၁	၁.၂၉	၁.၁၂	၁.၂၈	၁.၃၁	၁.၅၇	၁.၄၂

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု (၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃-၂၄ ခုနှစ်အထိ)

(ဂ) အထွက် (တန်-ထောင်ပေါင်း)

ခုနှစ်	နေပြည်တော်	ကချင်	ကယား	ကရင်	ချင်း	စစ်ကိုင်း	တနင်္သာရီ	ပဲခူး	မကွေး	မန္တလေး	မွန်	ရခိုင်	ရန်ကုန်	ရှမ်း	ဧရာဝတီ	ပေါင်း
၂၀၁၄/၁၅	၃၈.၄	၀.၇	၁.၁	၃၅.၈	၀.၁	၂၈၀.၅	*	၃၈၄.၇	၃၇၄.၉	၁၀၇.၀	၁၃.၅	၁.၆၀	၁၈၃.၇	၂.၀	၁၁၁.၆	၁,၅၃၅.၇
၂၀၁၅/၁၆	၃၉.၁	၀.၈	၁.၂	၃၆.၂	၀.၂	၃၀၉.၈	-	၃၉၃.၀	၃၇၉.၉	၁၂၁.၁	၁၅.၃	၁.၅၂	၁၈၆.၅	၂.၃	၁၀၈.၁	၁,၅၉၄.၈
၂၀၁၆/၁၇	၃၀.၇	၀.၈	၀.၈	၃၇.၈	၀.၁	၃၁၃.၄	-	၃၉၀.၂	၃၈၀.၁	၁၂၂.၆	၁၈.၇	၁.၄၇	၁၇၆.၂	၂.၄	၁၁၅.၁	၁,၅၉၀.၃
၂၀၁၇/၁၈	၃၂.၇	၀.၈	၀.၄	၃၈.၄	၀.၁	၂၉၉.၂	*	၄၄၄.၉	၃၁၉.၃	၁၁၈.၉	၁၉.၁	၁.၀၃	၁၆၉.၆	၂.၃	၁၃၁.၀	၁,၅၇၇.၈
၂၀၁၈/၁၉	၃၃.၉	၀.၈	၀.၄	၄၀.၄	၀.၃	၃၀၅.၄	*	၄၄၄.၇	၁၈၆.၂	၁၀၈.၇	၂၀.၂	၁.၀၅	၁၆၇.၃	၂.၆	၁၄၅.၉	၁,၄၅၇.၇
၂၀၁၉/၂၀	၃၃.၂	၁.၂	၀.၄	၄၀.၅	၀.၃	၃၁၇.၆	*	၄၈၄.၅	၁၄၈.၁	၁၀၆.၁	၁၉.၀	၀.၈၇	၁၆၇.၈	၄.၇	၁၄၇.၉	၁,၄၇၂.၀
၂၀၂၀/၂၁	၂၁.၁	၀.၅	၀.၆	၄၀.၅	၀.၀	၃၀၄.၇	*	၅၁၂.၄	၁၂၇.၈	၁၀၀.၈	၂၀.၁	၀.၈၃	၁၇၀.၃	၆.၀	၁၄၈.၇	၁,၄၅၄.၃
၂၀၂၁/၂၂	၂၆.၈	၀.၆	၀.၃	၄၀.၆	၀.၀	၃၀၅.၀	*	၅၃၃.၃	၁၄၂.၇	၁၀၈.၆	၂၁.၄	၀.၇၈	၁၇၆.၁	၆.၁	၁၆၀.၀	၁,၅၂၂.၃
၂၀၂၂/၂၃	၂၅.၁	၀.၄	၀.၅	၄၀.၄	၀.၁	၃၀၆.၃	*	၅၇၁.၈	၁၄၅.၈	၁၀၆.၇	၂၃.၁	၀.၈၃	၁၇၇.၂	၆.၁	၁၄၈.၀	၁,၅၅၂.၃
၂၀၂၃/၂၄	၂၅.၆	၀.၄	၀.၄	၄၀.၆	၀.၁	၂၉၈.၈	*	၇၇၁.၆	၂၁၂.၇	၁၀၄.၀	၂၅.၀	၀.၈၂	၂၁၉.၅	၆.၃	၁၆၃.၀	၁,၈၆၈.၉

ဇစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

နောက်ဆက်တွဲ (ခ) ပဲတီစိမ်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် ခန့်မှန်း ပိုလျှံမှုအခြေအနေ (၂၀၂၃-၂၀၂၄ ခုနှစ်)

စဉ်	တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်	စိုက်ပျိုးထွက်ရှိမှု				လူဦးရေ (သန်း)	သုံးစွဲမှုပမာဏ (တန်)				အပိုအလျှံ (တန်)	ဖူလုံမှု ရာခိုင်နှုန်း
		စိုက် (ဟက်တာ)	ရိတ် (ဟက်တာ)	နှုန်း (တန်)	ထွက် (တန်)		မျိုး	အလေ အလွင့်	စားသုံးမှု	စုစုပေါင်း		
၁	နေပြည်တော်	၂၂,၂၈၅	၂၂,၂၈၅	၁.၁၅	၂၅,၅၉၇	၁.၄	၈၉၉	၅၁၂	၁,၈၅၇	၃,၂၆၉	၂၂,၃၂၈	၇၈၃
၂	ကချင်	၄၆၇	၄၆၇	၀.၈၆	၄၀၁	၂.၀	၁၉	၈	၂,၆၅၄	၂,၆၈၀	-(၂,၂၇၉)	၁၅
၃	ကယား	၃၉၄	၃၉၄	၀.၉၉	၃၈၉	၀.၄	၁၆	၈	၅၃၁	၅၅၄	-(၁၆၅)	၇၀
၄	ကရင်	၂၇,၅၉၂	၂၇,၅၉၂	၁.၄၇	၄၀,၆၁၉	၁.၆	၁,၁၁၃	၈၁၂	၂,၁၂၃	၄,၀၄၉	၃၆,၅၇၀	၁,၀၀၃
၅	ချင်း	၉၆	၉၆	၀.၈၆	၈၃	၀.၅	၄	၂	၆၆၃	၆၆၉	-(၅၈၆)	၁၂
၆	စစ်ကိုင်း	၂၂၈,၁၆၇	၂၂၈,၁၆၇	၁.၃၁	၂၉၈,၈၁၈	၅.၇	၉,၂၀၇	၅,၉၇၆	၇,၅၆၃	၂၂,၇၄၆	၂၇၆,၀၇၂	၁,၃၁၄
၇	တနင်္သာရီ	၃၅	၃၅	၀.၅၁	၁၈	၁.၆	၁	၀	၂,၁၂၃	၂,၁၂၅	-(၂,၁၀၇)	၁
၈	ပဲခူး	၄၀၅,၈၂၉	၄၀၅,၈၂၉	၁.၉၀	၇၇၁,၅၅၆	၅.၀	၁၆,၃၇၅	၁၅,၄၃၁	၆,၆၃၄	၃၈,၄၄၀	၇၃၃,၁၁၆	၂,၀၀၇
၉	မကွေး	၂၂၃,၀၇၆	၂၁၉,၈၃၉	၀.၉၇	၂၁၂,၆၉၄	၃.၉	၉,၀၀၁	၄,၂၅၄	၅,၁၇၄	၁၈,၄၂၉	၁၉၄,၂၆၅	၁,၁၅၄
၁၀	မန္တလေး	၁၁၄,၄၂၉	၁၁၄,၂၈၈	၀.၉၁	၁၀၄,၀၄၄	၆.၈	၄,၆၁၇	၂,၀၈၁	၉,၀၂၂	၁၅,၇၂၀	၈၈,၃၂၄	၆၆၂
၁၁	မွန်	၁၉,၄၅၁	၁၉,၄၅၁	၁.၂၉	၂၅,၀၂၅	၁.၉	၇၈၅	၅၀၁	၂,၅၂၁	၃,၈၀၆	၂၁,၂၁၉	၆၅၇
၁၂	ရခိုင်	၇၃၅	၇၃၅	၁.၁၂	၈၂၃	၃.၄	၃၀	၁၆	၄,၅၁၁	၄,၅၅၇	-(၃,၇၃၄)	၁၈
၁၃	ရန်ကုန်	၁၇၂,၀၀၀	၁၇၂,၀၀၀	၁.၂၈	၂၁၉,၅၄၅	၉.၀	၆,၉၄၀	၄,၃၉၁	၁၁,၉၄၁	၂၃,၂၇၂	၁၉၆,၂၇၃	၉၄၃
၁၄	ရှမ်း	၄,၈၀၂	၄,၈၀၂	၁.၃၁	၆,၂၉၆	၆.၈	၁၉၄	၁၂၆	၉,၀၂၂	၉,၃၄၂	-(၃,၀၄၆)	၆၇
၁၅	ဧရာဝတီ	၁၀၃,၆၂၆	၁၀၃,၆၂၆	၁.၅၇	၁၆၃,၀၂၁	၆.၂	၄,၁၈၁	၃,၂၆၀	၈,၂၂၆	၁၅,၆၆၈	၁၄၇,၃၅၃	၁,၀၄၀
ပြည်ထောင်စုချုပ်		၁,၃၂၂,၉၈၄	၁,၃၁၉,၆၀၅	၁.၄၂	၁,၈၆၈,၉၂၉	၅၆.၂	၅၃,၃၈၃	၃၇,၃၇၉	၇၄,၅၆၅	၁၆၅,၃၂၆	၁,၇၀၃,၆၀၃	၁,၁၃၀

စစ်မြစ်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) မြန်မာနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) လက္ခဏာချွေးနှုန်းများ
(၂၀၂၃ ခုနှစ်)

(အမေရိကန်ဒေါ်လာ/တန်)

လ	တရုတ်	ထိုင်း	အိန္ဒိယ	မလေးရှား	အင်ဒိုနီးရှား	မြန်မာ
ဇန်နဝါရီ	၁,၈၇၃	၁,၁၁၇	၁,၃၀၇	၉၉၀	၁,၃၇၄	၉၃၀
ဖေဖော်ဝါရီ	၁,၉၃၂	၉၁၅	၁,၂၆၈	၉၂၁	၉၂၇	၉၆၅
မတ်	၁,၇၅၈	၁,၀၂၈	၁,၀၀၆	၉၇၈	၉၂၇	၁,၀၃၀
ဧပြီ	၁,၈၇၆	၁,၀၉၅	၇၆၀	၉၈၆	၁,၂၂၇	၁,၀၁၀
မေ	၁,၈၃၃	၁,၀၅၁	၁,၁၈၁	၁,၀၃၅	၁,၁၁၉	၁,၀၁၀
ဇွန်	၁,၆၃၉	၉၂၉	၁,၁၇၀	၉၇၀	၁,၀၅၃	၁,၀၃၀
ဇူလိုင်	၁,၅၉၁	၉၆၅	၁,၂၁၆	၁,၀၂၄	၁,၁၆၄	၁,၀၁၀
ဩဂုတ်	၁,၅၄၂	၉၁၄	၁,၂၂၃	၁,၀၁၂	၁,၁၂၅	၉၄၅
စက်တင်ဘာ	၁,၅၂၈	၈၈၈	၁,၂၇၃	၁,၀၂၂	၁,၀၆၁	၉၁၅
အောက်တိုဘာ	၁,၇၆၄	၁,၁၇၅	၁,၂၈၇	၆၂၃	၉၉၃	၉၄၅
နိုဝင်ဘာ	၁,၇၈၂	၇၉၇	၁,၉၂၉	၁,၁၀၈	၉၉၂	၉၄၅
ဒီဇင်ဘာ	၁,၈၈၆	၇၇၃	၁,၃၉၆	၉၉၀	၁,၀၁၂	၈၈၅

စာစ်မြစ်။ FAOSTAT Data 2023, Myantrade 2023, ITC Trademap 2023

Mekong-Lancang Cooperation

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ နှစ်အလိုက် ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ထုတ်လုပ်မှု

(တန်-သန်းပေါင်း)

ခုနှစ်	တရုတ်	အိန္ဒိယ	အင်ဒိုနီးရှား	မြန်မာ	ထိုင်း	တူကီယဲ	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၁.၀၆	၄.၂၃	၀.၂၄	၃.၀၆	၀.၀၉	၀.၂၂	၀.၁၆
၂၀၁၅	၁.၁၁	၄.၂၆	၀.၂၇	၃.၁၉	၀.၀၈	၀.၂၄	၀.၁၇
၂၀၁၆	၁.၂၁	၅.၈၉	၀.၂၅	၃.၁၆	၀.၀၉	၀.၂၄	၀.၁၅
၂၀၁၇	၁.၃၃	၆.၃၄	၀.၂၄	၂.၈၆	၀.၀၉	၀.၂၄	၀.၁၆
၂၀၁၈	၁.၃၄	၆.၂၂	၀.၂၄	၂.၇၂	၀.၀၉	၀.၂၂	၀.၁၈
၂၀၁၉	၁.၃၅	၅.၃၁	၀.၂၀	၂.၇၂	၀.၀၉	၀.၂၃	၀.၁၇
၂၀၂၀	၁.၃၀	၅.၄၆	၀.၂၂	၂.၆၆	၀.၀၉	၀.၂၈	၀.၁၆
၂၀၂၁	၁.၃၀	၆.၁၂	၀.၂၁	၂.၆၉	၀.၀၉	၀.၃၁	၀.၁၅
၂၀၂၂	၁.၃၀	၆.၆၁	၀.၁၀	၂.၆၆	၀.၀၉	၀.၂၇	၀.၁၅

ရင်းမြစ်။

FAOSTAT 2023, CSO 2023

နောက်ဆက်တွဲ (င) မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၏ ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) အထွက်နှုန်း

(တန်/ဟတ်တာ)

ခုနှစ်	တရုတ်	အိန္ဒိယ	အင်ဒိုနီးရှား	မြန်မာ	ထိုင်း	တူကီယဲ	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၁.၇၅	၀.၄၂	၁.၁၈	၀.၉၅	၀.၇၆	၂.၃၈	၁.၀၄
၂၀၁၅	၁.၆၅	၀.၄၁	၁.၁၈	၀.၉၇	၀.၇၆	၂.၅၁	၁.၀၆
၂၀၁၆	၁.၆၄	၀.၄၁	၁.၁၃	၀.၉၆	၀.၇၆	၂.၆၅	၁.၀၃
၂၀၁၇	၁.၇၆	၀.၄၁	၁.၁၇	၀.၉၃	၀.၇၆	၂.၆၇	၁.၀၉
၂၀၁၈	၁.၇၇	၀.၄၁	၁.၂၂	၀.၉၃	၀.၇၆	၂.၅၉	၁.၂၅
၂၀၁၉	၁.၇၄	၀.၄၁	၁.၁၉	၀.၉၃	၀.၇၆	၂.၅၃	၁.၂၃
၂၀၂၀	၁.၇၄	၀.၄၂	၁.၀၃	၀.၉၃	၀.၇၆	၂.၇၁	၁.၂၂
၂၀၂၁	၁.၇၅	၀.၄၂	၀.၉၈	၀.၉၄	၀.၇၆	၂.၈၃	၁.၂၁
၂၀၂၂	၁.၇၇	၀.၄၂	၀.၉၄	၀.၉၃	၀.၇၆	၂.၇၈	၁.၂၂

ရင်းမြစ်။ FAOSTAT 2023, CSO 2023

နောက်ဆက်တွဲ (စ) မြန်မာနှင့်အာရှနိုင်ငံများမှ တင်ပို့သော ပဲတီစိမ်းနှင့်မတ်ပဲ (HS: 071331) ၏ FOB
ဈေးနှုန်းများ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

(ဒေါ်လာ/တန်)

နှစ်စဉ်	မြန်မာ	တရုတ်	အိန္ဒိယ	ထိုင်း	အင်ဒိုနီးရှား	မလေးရှား	တူကီယဲ	ဗီယက်နမ်
၂၀၁၄	၁၁၇၂	၁၉၇၈	၁၄၁၂	၁၃၀၁	၁၀၁၆	၉၉၆	၁၂၀၉	၁၁၄၀
၂၀၁၅	၁၃၈၃	၂၁၂၄	၁၅၆၀	၁၂၀၉	၁၀၁၆	၁၂၇၄	၁၉၂၆	၁၀၃၈
၂၀၁၆	၁၅၈၉	၁၉၇၀	၁၈၃၃	၁၂၁၉	၁၀၀၄	၁၄၈၉	၂၂၅၄	၁၀၁၉
၂၀၁၇	၇၄၁	၂၁၂၃	၁၂၅၅	၁၀၁၂	၁၀၅၀	၁၀၇၃	၁၅၂၇	၉၀၀
၂၀၁၈	၅၄၆	၁၇၇၆	၁၀၇၉	၇၉၆	၉၃၁	၇၉၄	၈၃၂	၁၂၆၄
၂၀၁၉	၇၄၈	၁၆၅၅	၁၁၄၃	၁၀၃၃	၁၀၁၅	၉၉၈	၈၅၇	၁၂၃၇
၂၀၂၀	၈၉၇	၁၆၆၁	၁၃၂၀	၁၁၅၉	၁၀၆၁	၉၂၈	၉၃၄	၁၀၃၉
၂၀၂၁	၈၆၂	၁၉၉၆	၉၉၄	၁၁၇၇	၁၃၁၈	၈၆၉	၁၀၀၉	၈၅၀
၂၀၂၂	၇၉၃	၂၀၅၇	၁၂၂၆	၁၀၉၅	၁၃၆၆	၁၀၁၉	၁၀၁၃	၈၀၀
၂၀၂၃	၈၂၈	၁၇၈၄	၁၁၇၅	၉၇၂	၁၀၆၉	၉၇၄	၉၄၁	၈၂၅

ရင်းမြစ်။ UN Comtrade 2023, ITC Trademap 2023, Myantrade 2023

နောက်ဆက်တွဲ (ဆ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်း
စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ (ဌာနဆိုင်ရာ)

စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်း စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ

၁။ ဖြေဆိုသူ၏ အခြေခံ အချက်အလက်များ

ဖြေဆိုသူအမည်		ဖုန်းနံပါတ်		ရက်စွဲ -
ရာထူး/ဌာန		မြို့နယ်/တိုင်းဒေသကြီး		မေးမြန်းသူအမည်-
ကုန်သွယ်မှု လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ စီမံဆောင်ရွက်မှု ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အတွေ့အကြုံ (နှစ်)				

၂။ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ	ပိုကောင်း	ပုံမှန်	ပိုခက်ခဲ	မှတ်ချက်
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၉။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၀။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု				

၃။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် 2023 ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	2023 ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ			
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု			
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု			
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ			
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်			
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ			
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ			
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်			
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ			
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း			
၉။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း			
၁၀။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု			

၄။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် GACC-SPS Protocol ချုပ်ဆိုဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် ခန့်မှန်းကြာချိန်များအပေါ်မူတည်၍ ပြန်လည်မွန်းမဲလိုသော လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိလျှင် ပြင်ဆင်လိုသည့်အချက်များအား ဖြေကြားပေးပါရန်။

စဉ်	အကြောင်းအရာ	ခန့်မှန်းကြာချိန်	ပြန်လည်မွန်းမဲ ပြင်ဆင်လိုသည့်အချက်များ
၁။	တင်ပို့လိုသော ကုန်စည်၏ Technical Market Access Information -TMA အား တင်ပို့မည့် နိုင်ငံသို့ ဦးစွာ ပေးပို့ခြင်း	၁-၃ လ	
၂။	TMA ဆိုင်ရာအချက်အလက်များကို လက်ခံသည့်နိုင်ငံ မှ စိစစ်ခြင်း	၃-လ အထက်	
၃။	PRA ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ ပြုစုပေးပို့ခြင်း	၁-၃ လ	

၄။	လက်ခံနိုင်မည့် နိုင်ငံများမှ PRA ဆိုင်ရာ အချက် အလက်များကို စိစစ်ခြင်းနှင့် မေးမြန်း လာသည် များကို ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း	၃-လ အထက်	
၅။	ဖြေကြားပေးပို့လာသည့် PRA အပေါ် လက်ခံမည့်နိုင်ငံမှ စိစစ်ပြီး SPS Protocol (မူကြမ်း) ပြုစု၍ ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း	၃-လ အထက်	
၆။	ပေးပို့လာသည့် SPS Protocol (မူကြမ်း)ကို Focal မှ စိစစ်၍ နိုင်ငံခြားရေး၊ စီမံ/ဘဏ္ဍာ၊ ရင်းနှီး/စီးပွား၊ စီးပွား/ကူးသန်း၊ ဥပဒေရေးရာ၊ စာရင်းစစ်ချုပ်ရုံး၊ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၊ အသင်း/အဖွဲ့အစည်းများသို့ သဘောထား မှတ်ချက်ထောင်းခံခြင်း	၁-၃ လ	
၇။	ပြန်ကြားလာသည့် သဘောထားမှတ်ချက်များနှင့် အညီ SPS Protocol (မူကြမ်း) အား ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ခြင်း	၁-လ	
၈။	ပြင်ဆင်ပြီးမူကြမ်းအား တင်ပို့မည့်နိုင်ငံသို့ ပြန်လည် ပေးပို့သဘော တူညီချက်ရယူခြင်း	၃-လအထက်	
၉။	နှစ်ဖက်သဘောတူညီပြီး မူကြမ်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာအရေးအသား မှန်ကန်မှုရှိစေရေး စိစစ်ခြင်း	၁-လ	
၁၀။	စိစစ်ချက်နှင့်အညီ နှစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတို့မှ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်း	၁-၃-လ	
၁၂။	နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ပြီး အပြီးသတ် မူကြမ်းကို ဝန်ကြီးဌာန စီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီ(EC) ခွင့်ပြုချက်ရယူ၍ ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့၊ စီးပွားရေး ကော်မတီသို့ တင်ပြခြင်း	၁-၂-လ	
၁၃။	ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးသို့ ဆက်လက်တင်ပြ၍ ခွင့်ပြု ချက် ရယူခြင်း	၁-၂-လ	
၁၄။	ခွင့်ပြုချက်ရရှိပါက SPS Protocol အား နှစ်ဖက်လက်မှတ် ရေးထိုး နိုင်ရေး ညှိနှိုင်းခြင်း	၃-လအထက်	

၃။ GACC-SPS Protocol ချုပ်ဆိုထားသော သီးနှံများ

၄။ GACC-SPS Protocol လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းကြောင့် ကုန်စည်တင်ပို့မှုတွင် ထူးခြားမှု ရှိပါသလား။ (၁=ရှိပါသည်၊ ၂=မရှိပါ) ရှိလျှင် ထူးခြားမှုများကို ဖော်ပြပါ။

၅။ မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု ကဏ္ဍအတွက် GACC-SPS Protocol လက်မှတ်ရေးထိုးရန် အတွက် ထပ်မံချုပ်ဆိုလိုသော အလားအလာရှိသည့် သီးနှံ/ကုန်ပစ္စည်းများ ကို ဖော်ပြပါ။.....

၆။ တရုတ်နိုင်ငံအပြင် မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်သွယ်မှု ကဏ္ဍတိုးတက်ရန်အတွက် တခြား မည်သည့်နိုင်ငံများနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုလိုပါသလဲ။

၉။ လက်ရှိ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အဓိက အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အားသာချက်	အားနည်းချက်	အခွင့်အလမ်း	စိန်ခေါ်မှု

၁၀။ အနာဂါတ်တွင် ကုန်သွယ်မှု ကဏ္ဍနှင့် ကုန်ပစ္စည်း တင်ပို့မှု လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ပို၍ ကောင်းမွန်တိုးတက်လာစေရန် အကြံပေးလိုသော အချက်များ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

နောက်ဆက်တွဲ (ခ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူချောမွေ့မှု မြှင့်တင်ရေးစီမံကိန်း
စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ (တင်ပို့သူများ)

ခရိုင်/တိုင်းဒေသကြီး		မေးခွန်းလွှာအမှတ်	
မြို့နယ်		မေးမြန်းသူအမည်	
မေးမြန်းသည့်ရက်စွဲ		ဖုန်းနံပါတ်	

၁။ ဖြေဆိုသူ၏ အခြေခံအချက်အလက်များ

ဖြေဆိုသူအမည်		ဖုန်းနံပါတ်	
လုပ်ငန်းအမည်		အသက်	
ပညာအရည်အချင်း		လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံသက်တမ်း	
လုပ်ငန်းမှတ်ပုံတင်နံပါတ်		စုစုပေါင်းတင်ပို့ရောင်းချသော သီးနှံ/သားငါးများ	
မှတ်ပုံတင်ထားသည့်ဌာန			
ကုန်သွယ်မှု စတင်ခဲ့သည့် ခုနှစ်			

၂။ လုပ်ငန်းအမျိုးအစားပုံစံ

☐ တစ်ဦးတည်းပိုင် (Sole proprietorship)	☐ တာဝန်ယူမှုကန့်သတ်ထားသည့် ကုမ္ပဏီ (Limited liability company)	☐ မိတ်ဖက်လုပ်ငန်း (Limited liability partnership)
☐ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Partnership)	☐ ရှယ်ယာရှင်များနှင့်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Cooperation)	

၃။ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်း လွန်ခဲ့သော (၁၀) နှစ်တာကာလအတွင်း ကုန်ပစ္စည်း ဝယ်ယူမှု၊ တင်ပို့မှုအခြေအနေများ ။

ခုနှစ်	တင်ပို့ သော ကုန်ပစ္စည်းများ	တင်ပို့သော နိုင်ငံ	ငွေချေ စနစ်	ရေကြောင်း /နယ်စပ်	တွေ့ကြုံရ သော ပြောင်းလဲမှု	ဈေးနှုန်း အတက်အကျ	တင်ပို့ရောင်းချမှု လုပ်ငန်း စဉ်များ(လွယ်ကူ/ ခက်ခဲ/ ပုံမှန်)
၂၀၂၃							
၂၀၂၂							
၂၀၂၁							
၂၀၂၀							
၂၀၁၉							

၄။ ကုန်သွယ်မှုလျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်တာ တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ	ပိုကောင်း	ပုံမှန်	ပိုခက်ခဲ	မှတ်ချက်
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု				
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု				
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ				
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်				
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ				
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ				
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်				
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ				
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း				
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု				

၅။ ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့မှုလုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် 2023 ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ

	2023 ခုနှစ် တင်ပို့မှုတွင် တွေ့ကြုံရသော အခြေအနေ
၁။	သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်မှု
၂။	ကုန်သွယ်မှု အသိုက်အဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု
၃။	ထုတ်ပြန်ထားသော စည်းမျဉ်းများ
၄။	ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်
၅။	ဝန်ဆောင်မှု ကုန်ကျစရိတ်များ
၆။	စာရွက်စာတမ်းများ
၇။	အလိုအလျောက်စနစ်
၈။	လုပ်ငန်းစဉ်များ
၉။	ပြည်တွင်းကုန်သွယ်ရေး အေဂျင်စီများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
၁၀။	ပြည်ပကုန်သွယ်ရေးအေဂျင်စီများအချင်းချင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
၁၁။	အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားနှင့် သမာသမတ်ကျမှု

၆။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကုန်စည်တင်ပို့မှုတွင် ဆောင်ရွက်ထားသည့် GACC-SPS Protocol လုပ်ငန်းစဉ် များကို သိပါသလား။ (၁=သိပါသည်၊ ၂=မသိပါ)

၇။ GACC-SPS Protocol လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းကြောင့် ကုန်စည်တင်ပို့ရောင်းချမှုတွင် ထူးခြားမှု ရှိပါသလား။ (၁=ရှိပါသည်၊ ၂=မရှိပါ) ရှိလျှင် ထူးခြားမှုများကို ဖော်ပြပါ။

၈။ (.....) လက်ရှိတင်ပို့ရောင်းချရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အဓိက အားသာချက်၊ အားနည်းချက်၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အားသာချက်	အားနည်းချက်	အခွင့်အလမ်း	စိန်ခေါ်မှု

၉။ အနာဂတ်တွင် တင်ပို့ရောင်းချမှု ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပို၍ ကောင်းမွန်တိုးတက်လာစေရန် အကြံပေးလိုသော အချက်များ

.....

၁၀။ 2023 ခုနှစ် (.....) တင်ပို့ရောင်းချမှု ကုန်ကျစရိတ်/တန် (X rate -)

အကြောင်းအရာ	ကုန်ကျစရိတ် (ကျပ်/USD)			
	ယူနစ်	ရေကြောင်း	နယ်စပ်	မှတ်ချက်
ပြည်တွင်း လက်ကားဈေး				
ထုတ်ပို့မှု ပစ္စည်းကုန်ကျစရိတ်				
ပြည်တွင်းသယ်ယူစရိတ်				
ကုန်တင်/ကုန်ချ စရိတ်				
သယ်ယူစရိတ် (ပြည်တွင်းမှ ဆိပ်ကမ်းသို့)				
ကုန်တင်/ကုန်ချ စရိတ်				
ပို့ကုန်အတွက် ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်				
ကုန်ပစ္စည်းစစ်ဆေးရေးစရိတ်(Inspection)				
အပင်သီးနှံပိုးမွှားကင်းရှင်းကြောင်း ထောက်ခံချက်စရိတ်				
သန့်ရှင်း/အခြောက်ခံခြင်း				
သိုလှောင်မှုစရိတ်				
ကုန်တင်ခြင်း/ ကုန်ချစရိတ်				
Container ဝယ်ခ/ငှားခ				
စစ်ဆေးမှု ကုန်ကျစရိတ်				
ပို့ကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)				
အာမခံကြေး				
တင်ပို့မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်ခ				
တင်ပို့မည့် နိုင်ငံတွင်ပေးရသော သွင်းကုန် ကုန်သွယ်ခွန် (%)				
တင်ပို့သောနိုင်ငံတွင်ဆိပ်ကမ်းကုန်ကျစရိတ်				
အခြားကုန်ကျစရိတ်များ				